

VALTAKUNNALLISET LÄÄKINNÄLLISEN KUNTOUTUKSEN APUVÄLINEIDEN LUOVUTUSPERUSTEET

– opas apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja
ohjeita asiakkaille

Joulukuu 2016

Versio 1.0

Jasu Forss

SISÄLLYS

1. Esipuhe.....	1
2. Apuvälinepalveluprosessi.....	2
3. Oppaassa käytetyt käsitteet	4
4. Yleisiä ohjeita	5
5. Apuvälinepalvelut muuttuvissa elämäntilanteissa ja asumismuodoissa	6
5.1 Ulkokuntalaisen apuvälinepalvelut.....	6
5.2 Valinnanvapaus	6
5.3 Kotikuntalain mukainen muutto.....	6
5.4 Sosiaalihoitolain mukainen muutto	6
5.5 Asumispalveluyksiköissä ja laitoshoidossa asuvien apuvälinepalvelut	7
5.6 Apuvälinepalvelut laitoksesta avohoitoon tai pysyvästi laitokseen siirryttäessä	7
6. Valtakunnallisten lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden päivittäminen	8
7. Näin luet luokitusosaa	8
04 APUVÄLINEET HENKILÖKOHTAISEEN LÄÄKETIETEELLISEEN HOITOON.....	9
04 03 Hengitystä avustavat välineet.....	9
04 03 06 Lääkesumuttimet	9
04 03 06 01 Annossumuttimet ja jauheinhalaattorit.....	9
04 03 06 02 Kapillaarisumuttimet	9
04 03 06 03 Ylipaine kapillaarisumuttimet	9
04 03 06 04 Ultraäänisumuttimet.....	9
04 03 06 05 Höyryhengityslaitteet	9
04 03 12 Hengityslaitteet	9
04 03 12 01 Käsi käyttöiset hengityspalkeet	10
04 03 12 02 CPAP-laitteet = Uniapnealaitteet, vakiopaineinen	10
04 03 12 03 CPAP-laitteet = Uniapnealaitteet, automaattinen	10
04 03 12 04 Kaksoispaineventilaattorit.....	10
04 03 12 05 Tilavuussäätöiset ventilaattorit	10
04 03 12 06 Hengityskoneet (respiraattorit)	11
04 03 12 07 Hengityslaitteiden kostuttimet	11
04 03 12 08 Yskityslaitteet.....	11
04 03 12 09 Hengityslaitteiden maskit.....	11
04 03 12 99 Hengityslaitteiden muut lisävarusteet	11
04 03 18 Happihoidon laitteet	11
04 03 18 01 Happirikastimet, akkuvarmennetut	12
04 03 18 02 Happirikastimet, verkkovirtakäyttöiset	12
04 03 18 03 Happipullot (painesäiliöhappivarustukset)	12
04 03 18 04 Nestehappivarustukset	13
04 03 18 99 Happihoitolaiteiden lisävarusteet.....	13
04 03 21 Imulaitteet	13
04 03 27 Hengityslihasten harjoitusvälineet	13
04 03 30 Hengitystä mittaavat laitteet.....	13
04 06 VERENKIERTO HÄIRIÖIDEN HOITOVÄLINEET	14
04 06 06 Tukisukat ja tukihihat käsivarsille ja jaloille ja muille kehon osille	14
04 06 89 01 Ensipainevaatteet	16
04 06 89 03 Lääkinnälliset painehoitovaatteet	16

04 06 89 04 Painevaatteet liikkeen ja asennon fasilitointiin	16
04 08 Painevaatteet kehon hallintaan ja oman kehon hahmottamiseen.....	16
04 09 VALOHOITOVÄLINEET	17
04 19 LÄÄKEANNOSTELUN VÄLINEET	17
04 27 STIMULAATTORIT	17
04 27 06 Stimulaattorit kivun lievitykseen.....	17
04 27 09 Lihastimulaattorit, ei ortoosina käytettävät.....	17
04 27 15 Äänistimulaattorit	17
04 30 LÄMPÖ- TAI KYLMÄHOITOVÄLINEET	17
04 30 03 Lämpöhoitovälineet.....	17
04 33 KUDOSVAURIOITA EHKÄISEVÄT APUVÄLINEET.....	18
04 33 03 Istuintyynt ja – alustat painehaavojen ehkäisyyn.....	18
04 33 03 01 Painehaavatyynt, viskoelastiset.....	18
04 33 03 02 Painehaavatyynt, geelitäytteiset	18
04 33 03 03 Painehaavatyynt, kennorakenteiset.....	18
04 33 03 04 Painehaavatyynt, ilmatäytteiset, ei moottoroidut	18
04 33 03 05 Painehaavatyynt, ilmatäytteiset, moottoroidut	18
04 33 06 Apuvälineet kudosvaurioiden ehkäisyyn makuuasennossa	18
04 33 06 01 Petauspatjat, ei-moottoroidut.....	19
04 33 06 02 Petauspatjat, ilmatäytteiset, moottoroidut.....	19
04 33 06 03 Painehaavapatjat, ei-moottoroidut.....	19
04 33 06 04 Painehaavapatjat ilmatäytteiset , moottoroidut.....	19
04 39 NÄÖNKÄYTÖN HARJOITUSVÄLINEET	20
04 39 03 Peittohoitovälineet	20
04 48 LIIKKEEN VOIMAN JA TASAPAINON HARJOITUSVÄLINEET	20
04 48 03 Kuntopyörät ja ergometrit	20
04 48 03 03 Käsi- ja/tai jalkapolkulaitteet mekaaniset.....	20
04 48 03 04 Käsi- ja/tai jalkapolkulaiteet moottoroidut	20
04 48 08 Seisontakehikot ja tuet seisomiseen	20
04 48 12 Sormien ja käden harjoitusvälineet.....	21
04 48 15 Yläraajan, vartalon ja alaraajan harjoitusvälineet.....	21
04 48 15 07 Terapiapenkit ja – tasot	21
04 48 18 Painomansetit	21
04 48 21 Kippilaudat	21
04 48 21 01 Kippilaudat, mekaaniset säädöt.....	22
04 48 21 02 Kippilaudat, sähkötoimiset säädöt.....	22
04 48 27 Välineet asennon tukemiseen hoidon aikana	22
05 APUVÄLINEET TAITOJEN HARJOITTELEMISEEN	22
05 03 Kommunikoinnin terapia- ja harjoitusvälineet.....	22
05 06 PUHETTA TUKEVAN JA KORVAAVAN KOMMUNIKOINNIN HARJOITUSVÄLINEET	22
05 06 21 Kuvien ja symbolien ymmärtämisen harjoitusvälineet.....	22
05 06 24 Bliss-kommunikoinnin harjoitusvälineet.....	22
05 09 PIDÄTYSKYVYN HARJOITUSVÄLINEET	22
05 09 03 Inkontinenssihälyttimet	22
05 12 KOGNITIIVISTEN TAITOJEN HARJOITUSVÄLINEET	22
06 ORTOOSIT JA PROTEESIT.....	23
06 03 VARTALON, SELKÄRANGAN JA KALLON ORTOOSIT	23
06 03 03 Ristisuoliluunivelen ortoosit	23
06 03 06 Lannerangan ja ristiselän ortoosit.....	23
06 03 09 Rinta- lannerangan ja ristiselän ortoosit	23
06 03 09 Rintarangan, lannerangan ja ristiselän ortoosit.....	23
06 03 12 Kaularankaortoosit.....	24
06 03 15 Kaula- ja rintarankaortoosit.....	24
06 03 18 Kaula-rinta-lanneortoosit sekä ristiselän ortoosit.....	24
06 04 VATSAN ORTOOSIT	24
06 04 06 Tyrätuet.....	24
06 06 YLÄRAAJAN ORTOOSIT.....	24
06 06 03 Sormiortoosit.....	25
06 06 06 Kämmentortoosit.....	25

06 06 07	Kämmen-sormiortoosit.....	25
06 06 12	Ranne- ja kämmenortoosit.....	25
06 06 13	Ranne-, kämmen- ja sormiortoosit	25
06 06 15	Kyynärnivelen ortoosit	25
06 06 21	Olikanivelen ortoosit	25
06 12	ALARAAJAN ORTOOSIT.....	26
06 12 03	Jalkateräortoosit	26
06 12 06	Nilkka- jalkateräortoosit	26
06 12 06 01	Nilkka- jalkateräortoosit, valmistuotteet	26
06 12 06 02	Nilkka- jalkateräortoosit, yksilölliset	26
06 12 09	Polviortoosit	27
06 12 12	Polvi- Nilkka- jalkateraortoosit	27
06 12 13	Sääriortoosit.....	27
06 12 15	Lonkkaortoosit	27
06 12 16	Lonkka-polviortoosit.....	27
06 12 18	Lonkka-polvi-nilkka-jalkateräortoosit	27
06 18	YLÄRAAJAPROTEESIT.....	28
06 18 03	Osakämmenproteesit.....	28
06 18 06	Ranne-eksartikulaatioproteesit	28
06 18 09	Kyynärvarsiproteesit	28
06 18 12	Kyynäreksartikulaatioproteesi.....	28
06 18 15	Olkavarsiproteesit	28
06 18 18	Olkakaeksartikulaatioproteesit.....	28
06 18 21	Hartiaproteesit	28
06 21	Kosmeettiset yläraajaproteesit.....	29
06 24	ALARAAJAPROTEESIT.....	29
06 24 03	Jalkaterän osaproteesit.....	29
06 24 06	Nilkan eksartikulaatioproteesit.....	29
06 24 09	Sääriproteesit.....	29
06 24 09 03	Säären kylpyproteesit	29
06 24 12	Polven eksartikulaatioproteesit.....	29
06 24 15	Reisiproteesit	30
06 24 15 03	Reiden kylpyproteesit	30
06 24 18	Lonkan eksartikulaatioproteesit	30
06 24 21	Hemipelvektomiaproteesit	30
06 24 24	Hemikorporektomiaproteesit.....	30
06 24 41	Tehdasvalmisteiset tuppiosat	30
06 30	PROTEESIT, lukuunottamatta raajaproteeeseja	31
06 30 03	Peruukit.....	31
06 30 09	Silmäripset ja kulmakarvat.....	31
06 30 18	Rintaproteesit.....	31
06 30 21	Silmäproteesit	31
06 30 36	Hammasproteesit.....	32
06 33	ORTOPEDISET JALKINEET	32
06 33 01	Ortopediset jalkineet, puolivalmiit	32
06 33 03	Ortopediset jalkineet, valmiina saatavat	32
06 33 09	Jalkineet, muunnellut	33
09	HENKILÖKOHTAISEN HYGIENIAN JA SUOJAN VÄLINEET	33
09 03	VAATTEET JA KENGÄT	33
09 03 33	Uima-asut.....	33
09 03 42	Jalkineet.....	33
09 03 45	Liukuesteet jalkineisiin	33
09 06	PUETTAVAT VARTALOa SUOJAAVAT APUVÄLINEET	34
09 06 03	Pään suojat.....	34
09 06 15	Suojakäsineet	34
09 06 18	Sääri- ja polvisuojat	34
09 06 21	Jalkaterä-, kantapää- tai varvassuojat.....	34
09 06 24	Vartalosuojat.....	34
09 06 27	Hengitystiesuojat	34
09 09	PUKEUTUMISEN JA RIISUUTUMISEN APUVÄLINEET	35

09 09 03 Sukkien ja sukkahousujen vetolaitteet.....	35
09 09 06 Kenkälusikat ja saapasrennit.....	35
09 09 09 Vaatepitimet.....	35
09 09 12 Pukeutumis- ja riisuutumiskoukut ja – kepit.....	35
09 09 15 Vetoketjunvetimet.....	35
09 09 18 Napittimet.....	35
09 12 WC-APUVÄLINEET.....	35
09 12 03 WC-tuolit.....	35
09 12 06 WC – istuimet.....	35
09 12 09 03 Katetrointi-istuimet.....	35
09 12 12 WC -istuimen korotukset, jalustaan kiinnitetyt.....	35
09 12 15 WC -istuimien korotukset, irrotettavat.....	36
09 12 18 WC-istuimen korotukset, kiinteät.....	36
09 12 21 WC-istuimet, kiinteä nostomekanismi.....	36
09 12 24 03 Käs- ja selkätuot, wc-istuimeen kiinnitettävät.....	36
09 12 27 WC-paperipihdit.....	36
09 12 33 Alusastiat.....	36
09 27 09 Urinaarit ja virtsapullot.....	36
09 33 PESEYTYMIS-, SUIHKU- JA KYLPYVÄLINEET.....	36
09 33 03 Kylpy tai suihkutuolit (pyörälliset ja pyörättömät), ammelaudat, jakkarat, selkänojat ja istuimet.....	36
09 33 03 02 Ammeistuimet.....	36
09 33 03 03 Kylpytuot.....	37
09 33 03 05 Suihkujakkarat.....	37
09 33 03 06 Suihkutuolit, pyörättömät.....	37
09 33 03 07 Suihkutuolit, pyörälliset, ei kelattavat.....	37
09 33 03 08 Suihkutuolit, pyörälliset, kelattavat.....	37
09 33 06 Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat.....	37
09 33 12 Kylpypaarit, suihku- ja hoitopöydät.....	37
09 33 12 01 Suihkutasot, pyörälliset.....	37
09 33 12 02 Suihkutasot, seinään kiinnitettävät.....	38
09 33 12 03 Hoitotasot.....	38
09 33 21 Kylpyammeet.....	38
09 33 30 Pesulaput, -sienet ja -harjat, pidikkeillä, varsilla.....	38
09 33 39 Kelluntavälineet.....	38
09 36 KÄSIEN- JA JALKOJEN HOITOVÄLINEET.....	38
09 36 03 Kynsiharjat.....	38
09 36 09 Kynsisakset ja kynsileikkurit.....	38
09 39 HIUSTENHOITOVÄLINEET.....	39
09 39 03 Hiustenpesuvälineet.....	39
09 39 06 Kammat ja harjat.....	39
09 42 HAMPaidENHOITOVÄLINEET.....	39
09 42 03 Hammasharjat ei sähköiset.....	39
09 42 06 Sähköhammasharjat.....	39
09 54 SUKUPUOLIELÄMÄN APUVÄLINEET.....	39
12 LIIKKUMISEN APUVÄLINEET	40
12 03 KÄVELYN APUVÄLINEET, YHDELLÄ KÄDELLÄ KÄYTETTÄVÄT.....	40
12 03 03 Kävelykepit.....	40
12 03 03 01 Kävelykepit, ei taittavat.....	40
12 03 03 02 Kävelykepit, kokoon taittavat.....	40
12 03 03 03 Kävelykepit, valkoiset.....	40
12 03 06 Kynärsauvat.....	40
12 03 12 Kainalosauvat.....	40
12 06 KÄVELYN APUVÄLINEET, KAHDella KÄDELLÄ KÄYTETTÄVÄT.....	41
12 06 03 Kävelytelineet.....	41
12 06 06 Rollaattorit.....	41
12 06 06 01 Kävelytelineet, kaksipyöräiset.....	41
12 06 06 02 Kävelytelineet, kolmipyöräiset.....	41
12 06 06 03 Kävelytelineet, nelipyöräiset.....	41
12 06 06 04 Kävelytelineet, posterioriset.....	41

12 06 06 05 Työntökarryt.....	41
12 06 09 Kävelytuolit	42
12 06 09 01 Kävelytuolit, pyörälliset, istuimella ja vartaloituilla	42
12 06 12 Kävelypöydät	42
12 06 12 01 Kävelypöydät, erillisillä kyynärvarsituilla	42
12 06 12 02 Kävelypöydät, kyynärvarsitukipöydällä	42
12 07 KÄVELYN APUVÄLINEIDEN LISÄVARUSTEET	42
12 07 01 Kävelytelineiden korit.....	42
12 07 03 Kepin pitimet	42
12 07 06 Kepinpääkumit	42
12 07 09 Jääpiikit	43
12 07 99 Muut kävelyn apuvälineiden lisävarusteet	43
12 12 KULKUNEUVOJEN LISÄVARUSTEET JA MUUTOKSET	43
12 12 09 Autojen turvavyöt ja valjaat.....	43
12 12 12 Moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin tarkoitetut istuimet ja tyynyt sekä kulkuneuvoissa istumiseen liittyvät lisävarusteet ja ratkaisut	44
12 12 12 01 Lasten turvaistuimet.....	44
12 12 12 02 Säädettävät, koottavat autonistuimet	44
12 12 12 03 Istuinpohjat	44
12 12 12 04 Kääntöistuimet	44
12 12 15 Henkilönnostolaitteet, autoon asennettavat, (eivät nosta pyörätuolia)	44
12 12 21 Pyörätuolin autoon tai auton katolle nostavat laitteet	45
12 12 24 Välineet pyörätuolin kiinnittämiseksi autoon.....	45
12 16 MOPEDIT JA MOOTTORIPYÖRÄT	46
12 18 POLKUPYÖRÄT	46
12 18 03 Polkupyörät.....	46
12 18 06 Yhdelle hengelle tarkoitetut kolmi- ja nelipyöräiset pyörät	46
12 18 06 01 Kolmipyörät jaloin poljettavat, kaksi pyörää takana	46
12 18 06 02 Kolmipyörät jaloin poljettavat, kaksi pyörää edessä	47
12 18 09 Kolmipyörät, käsin poljettavat.....	47
12 18 12 Potkupyörät ja potkulaudat, jalalla liikuteltavat.....	47
12 18 15 Tandempyörät sekä kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät kahdelle tai useammalle henkilölle	47
12 18 15 01 Tandempyörät.....	47
12 18 15 02 Polkupyörät, nelipyöräiset	47
12 18 15 03 Rikshat.....	47
12 18 21 Polkupyörien lisävarusteet.....	48
12 22 KÄSIKÄYTTÖISET PYÖRÄTUOLIT	48
12 22 03 Pyörätuolit, molemmilta puolilta kelattavat	48
12 22 03 01 Pyörätuolit, ristikkorunkoiset.....	48
12 22 03 02 Pyörätuolit, kiinteärunkoiset.....	48
12 22 03 03 Pyörätuolit lepoasentoon säädettävät	48
12 22 03 04 Seisontapyörätuolit	49
12 22 03 05 Erityispyörätuolit	49
12 22 06 Pyörätuolit, kampikäyttöiset.....	49
12 22 09 Pyörätuolit, käsikäyttöiset, yhdeltä puolelta kelattavat	50
12 22 12 Pyörätuolit, käsikäyttöiset, joissa sähköinen kela	50
12 22 15 Pyörätuolit, jalkakäyttöiset	50
12 22 18 Pyörätuolit avustajan ohjaamat, käsikäyttöiset.....	50
12 23 SÄHKÖPYÖRÄTUOLIT	51
12 23 03 Sähköpyörätuolit, mekaaninen ohjaus.....	51
12 23 06 Sähköpyörätuolit, sähköinen ohjaus	51
12 23 12 Sähköpyörätuolit, avustajan ohjaamat.....	51
12 24 PYÖRÄTUOLIN LISÄVARUSTEET	52
12 24 09 Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimalaitteet	52
12 24 09 01 Käsipolkulaitteet.....	52
12 24 09 02 Sähköiset kelausten keventäjät	53
12 24 09 03 Sähköiset ajolaitteet.....	53
12 24 09 04 Sähköiset työntöapulaitteet	53
12 24 99 Muut pyörätuolien lisävarusteet	53
12 27 VAIHTOEHTOISET IHMISVOIMIN LIIKUTELTAVAT KULKUVÄLINEET	54

12 27 07 Lastenvaunut ja rattaat	54
12 27 09 Pulkat, reet ja kelkat	54
12 27 12 Potkukelkat	54
12 27 15 Mahalaudat ja konttausjakkarat	54
12 27 18 Pyörälliset makuualustat, polkuautot ja leikkikärkyt	54
12 27 21 Moottorikäyttöiset kulkuvälineet, käyttäjän ohjaamat	55
12 31 SIIRTYMISEN JA KÄÄNTYMISEN APUVÄLINEET	55
12 31 03 Liukulaudat, liukumatot ja liukulakanat	55
12 31 03 01 Liukulaudat	55
12 31 03 02 Liukulakanat	55
12 31 03 03 Siirtomatot	55
12 31 03 04 Liuku- ja siirtokintaat	56
12 31 06 Kääntölevyt	56
12 31 06 01 Kääntölevyt lattialla käytettävät	56
12 31 06 02 Kääntölevyt nousutuella	56
12 31 06 03 Kääntölevyt istuimella käytettävät	56
12 31 09 Kohottautumistelineet, siirrettävät	56
12 31 12 Köysitikkaat	56
12 31 15 Nostovyöt ja valjaat	56
12 31 18 Kantotuolit, -valjaat ja -korit	56
12 31 21 Siirtymistasot	57
12 36 HENKILÖNNOSTOLAITTEET	57
12 36 03 Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilön siirtämiseen, nostoliinoilla varustetut	57
12 36 04 Siirrettävät nostolaitteet seisovan henkilön siirtämiseen	57
12 36 06 Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilön siirtämiseen	58
12 36 09 Siirrettävät nostolaitteet makaavan henkilön siirtämiseen	58
12 36 12 Nostolaitteet, seinään, lattiaan tai kattoon kiinnitettävät	58
12 36 21 Vartaloa kannattelevat osat nostolaitteisiin	58
12 36 21 01 Nostokankaat erilliset reisituet	58
12 36 21 02 Nostokankaat yhtenäinen reisituki	58
12 36 21 03 Hygieniakäyttöön nostokankaat	58
12 36 21 04 Amputaationostokankaat	58
12 36 21 05 Kaksiosaiset nostokankaat	58
12 36 21 06 Nostoliivit	59
12 36 21 07 Kainalokoukut	59
12 36 21 08 Nostopaarit ja makuuliinat	59
12 39 SUUNNISTAUTUMISVÄLINEET	59
12 39 01 Opaskoirat	59
12 39 03 Suuntautumiskepit	59
15 KODINHOITOVÄLINEET	59
15 03 RUOANLAITTOVÄLINEET	60
15 03 03 Punnitus- ja mittausvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen	60
15 03 06 Leikkuu- ja pilkkomisvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen	60
15 03 18 Keittämis- ja paistamisvälineet	60
15 03 06 01 Siivuttajat ja leikkurit	60
15 03 06 02 Leikkuuveitset	60
15 03 06 03 Leikkuulaudat	60
15 03 06 04 Juustohöylät	60
15 03 06 05 Raastimet	60
15 03 06 06 Hakkurit	60
15 03 09 Puhdistus- ja kuorimisvälineet	60
15 03 09 01 Juuresharjat	60
15 03 09 02 Kuorimaveitset	60
15 03 09 03 Vihannes- tai hedelmäpitimet	61
15 03 09 04 Siemenkodan poistimet	61
15 03 12 Leivontavälineet	61
15 03 18 Keittämis- ja paistamisvälineet	61
15 06 ASTIANPESUVÄLINEET	61
15 06 06 Tiski- ja pulloharjat	61
15 06 09 Astiankuivaustelineet	61

15 06 15 Tiskiliinan vääntimet	61
15 09 SYÖMISEN JA JUOMISEN APUVÄLINEET	61
15 09 13 Ruokailuvälineet ja pillit	61
15 09 16 Mukit, lasit, kupit ja niiden aluslautaset (sekä ruokalautaset)	61
15 09 16 01 Juomalasit	61
15 09 16 02 Kahvalliset kupit ja mukiit	61
15 09 18 Lautaset ja ruokailukulhot	61
15 09 18 01 Ruokalautaset	62
15 09 18 02 Voileipälaudat	62
15 09 21 Lautasen reunukset	62
15 09 27 Syömislaitteet	62
15 12 SIIVOUSVÄLINEET	62
15 15 OMPELU- JA VAATEHUOLTOVÄLINEET	62
15 15 21 Sakset	62
15 15 21 01 Yleissakset	62
15 15 21 02 Joustosakset	62
18 ASUNTOJEN JA MUIDEN TILOJEN VARUSTEET JA LISÄLAITTEET	63
18 03 PÖYDÄT	63
18 03 03 Työpöydät	63
18 03 06 Lukupöydät ja pulpetit	63
18 03 15 Vuodepöydät	63
18 06 VALAISIMET	63
18 06 06 Lukuvalaisimet ja työskentelyvalaisimet	63
18 06 06 02 Suurennuslasivalaisimet	63
18 09 ISTUIMET	64
18 09 03 Tuolit	64
18 09 03 02 Työtuolit, mekaaninen korkeussäätö	64
18 09 06 03 Seisontatuolit	64
18 09 09 Lonkkatuolit	64
18 09 12 Kohottautumistuolit ja – istuimet	65
18 09 21 Tuolit, erityisvalmisteiset	65
18 09 24 Tuolin nosto- ja siirtolaitteet	65
18 09 31 Istuimet, istuinkokoonpanot ja abduktioalustat	65
18 09 31 01 Tyhjiöistuimet	65
18 09 31 02 Yksilöllisesti muotoillut istuimet	65
18 09 39 Moduuleista kootut istuinkokoonpanot	65
18 09 39 01 Moduuli-istuimet	65
18 09 39 02 Moduuli-istuinten alustat	65
18 09 42 Istuintyynt ja alustat	66
18 09 42 01 Pehmustetyynt	66
18 09 42 02 Suihku - ja wc-tuolityynt	66
18 09 42 03 Korotustyynt	66
18 09 42 04 Lonkkatyynt	66
18 09 42 05 Abduktiotyynt	66
18 09 45 Selkätyynt ja selkätuet	66
18 09 48 Kiinnitysvälineet tuolissa istuvan tukemiseksi istuimiin	66
18 12 SÄNGYT	67
18 12 04 Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat/patja-alustat, ei säädettävät	67
18 12 07 Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat/patja-alustat, mekaaninen	67
18 12 10 Sängyt ja irrotettavat sängyn pohjat tai patja-alustat, sähkösäätöiset	67
18 12 15 Vuodevaatteet	68
18 12 18 Patjat ja patjan päälliset	68
18 12 21 Peitonkohottimet	68
18 12 24 01 Sängynpäädyn kohottajat mekaanisesti säädettävät	68
18 12 24 02 Sängynpäädyn kohottajat sähkösäätöiset	68
18 12 27 Sängynlaidat ja kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät	68
18 12 27 01 Irrotettavat laidat	68
18 12 27 02 Kohottautumistelineet	68
18 12 27 03 Nousutuet	69
18 15 HUONEKALUJEN KORKEUDENSÄÄTÖVÄLINEET	69

18 15 03 Korotuspalikat ja – jalat.....	69
18 15 03 01 Sängyn- ja tuolinjalkojen korottajat.....	69
18 15 03 02 Sokkelisängyn korottajat.....	69
18 15 06 Sokkelit ja jalustat, korkeussäädettävät.....	69
18 15 09 Sokkelit ja jalustat, ilman korkeussäätöä.....	69
18 18 TUKITANGOT JA – KAHVAT.....	69
18 18 03 Tukitangot, tukikaiteet ja käsijohteet.....	69
18 18 06 Tukikahvat ja kädensijat, kiinteät.....	69
18 18 09 Tukikaiteet.....	69
18 18 09 01 Seinään kiinnitettävät tukikaiteet.....	69
18 18 09 02 Lattiaan kiinnitettävät tukikaiteet.....	70
18 18 09 03 Seinään ja lattiaan kiinnitettävä tukikaiteet.....	70
18 21 PORTIN, OVEN, IKKUNAN JA VERHONAVAAJA JA SULKIJAT.....	70
18 21 03 Ovenavaajat ja – sulkijat.....	70
18 21 06 Ikkunanavaajat ja – sulkijat.....	70
18 21 09 Verhoavaajat ja – sulkijat.....	70
18 21 12 Markiisien ja sälekaihtimien avaajat ja sulkijat.....	70
18 21 15 Lukot.....	70
18 24 ASUNNON JA MUIDEN TILOJEN VARUSTEET.....	71
18 24 12 Kynnykset.....	71
18 30 HISSIT, NOSTOTASOT, PORRASHISSIT JA LUISKAT.....	71
18 30 06 Nostotasot ja pyörätuolihissit.....	71
18 30 11 Porrashissit, tasolliset.....	71
18 30 12 Porraskiipijät.....	71
18 30 15 Luiskat, siirrettävät.....	71
18 33 ASUNNON JA MUIDEN TILOJEN TURVALLISUUSVARUSTEET.....	72
18 33 03 Liukastumista estävät materiaalit lattioihin ja portaisiin.....	72
18 33 06 Turvakaiteet, aidat ja portit ikkunoihin, portaisiin ja hisseihin.....	72
18 36 SÄILYTYSKALUSTEET.....	72
22 KOMMUNIKOINNIN, TIEDONSAANNIN JA TIEDONVÄLITYKSEN APUVÄLINEET.....	73
22 03 NÄKEMISEN APUVÄLINEET.....	73
22 03 03 Valonsuodattimet (absorptiolasit).....	73
22 03 06 01 Silmälasilinssit.....	73
22 03 06 02 Kehykset.....	74
22 03 06 03 Piilolinssit.....	74
22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot.....	74
22 03 09 01 Suurennuslasit ilman valoa.....	74
22 03 09 02 Suurennuslasit valolla.....	74
22 03 12 Kiikarit ja kaukoputket.....	75
22 03 18 02 Kannettavat suurennuslaitteet.....	75
22 03 18 03 Pöytämalliset suurennuslaitteet.....	75
22 06 KUULEMISEN APUVÄLINEET.....	75
22 06 01 Sisäkorvaistutukset (implantit).....	76
22 06 06 01 Taskukuulokojeet.....	76
22 06 06 02 Kommunikaattorit.....	76
22 06 12 Korvan sisäiset kuulolaitteet.....	76
22 06 15 Korvantauskuulokojeet.....	76
22 06 15 02 Ohutletkukojeet.....	76
22 06 15 03 Kuuloke korvassa kuulokojeet.....	76
22 06 18 Vibraatiokuulolaitteet.....	76
22 06 21 Implantin kanssa käytettävät kuulolaitteet.....	77
22 06 24 Kuulokkeet.....	77
22 06 24 01 Langalliset kuulokkeet.....	77
22 06 24 02 Infrapunalla toimivat langattomat kuulokkeet.....	77
22 06 24 03 Radioaalloilla toimivat kuulokkeet.....	77
22 06 27 Kuulemisen apuvälineiden lisävarusteet.....	77
22 06 27 01 Induktiosilmukat.....	77
22 06 27 02 Kuulokojeiden kauko-ohjaimet.....	77
22 06 90 Luujohtokuulokojeet.....	77
22 06 90 01 Pantakojeeet.....	77

22 06 90 02 Luuankkuroidut kojeet.....	78
22 09 ÄÄNENTUOTON APUVÄLINEET	78
22 09 03 Puhevibraattorit.....	78
22 09 06 Henkilökohtaiset puheäänenvahvistajat	78
22 12 PIIRTÄMISEN JA KIRJOITTAMISEN APUVÄLINEET	78
22 12 09 Nimenkirjoituskehikot ja -leimasimet	78
22 12 15 Kirjoituskoneet	78
22 18 ÄÄNI- JA KUVAMUODOSSA OLEVAA TIETOA TALLENTAVAT, TOISTAVAT JA NÄYTTÄVÄT APUVÄLINEET	79
22 18 03 Nauhoitus ja kuuntelulaitteet	79
22 18 03 03 DAISY-formaattia toistavat soittimet.....	79
22 18 24 Radiotaajuuslähetinjärjestelmät.....	79
22 18 27 Infrapunajärjestelmät	79
22 18 30 Induktiosilmukkalaitteet.....	79
22 21 LÄHIKOMMUNIKOINNIN VÄLINEET	80
22 21 03 Kirjain – ja symbolisarjat ja – taulut	80
22 21 03 02 Sana-, lause- ja/tai kuvakansiot.....	80
22 21 06 Puheäänenvahvistimet	81
22 21 09 Kommunikointilaitteet.....	81
22 21 09 01 Yhden viestin laitteet.....	81
22 21 09 02 Usean viestin laitteet.....	81
22 21 09 03 Kirjoittamiseen perustuvat kommunikointilaitteet	81
22 21 12 Lähikommunikoinnin ohjelmat	81
22 24 PUHELIMEN KÄYTÖN JA TELEMATIIKAN APUVÄLINEET	81
22 24 03 Puhelimet.....	81
22 24 06 Matkapuhelimet	82
22 24 06 02 Multimediapuhelimet.....	82
22 24 06 01 Pelkistetyt, selkopuhelimet	82
22 24 09 Tekstipuhelimet.....	82
22 24 21 01 Soiton ilmaisimet.....	82
22 24 21 02 Puhelinvahvistimet.....	82
22 27 HÄLYTYS-, MUISTUTUS- JA MERKINANTOVÄLINEET	82
22 27 03 Merkinantovälineet, näköön perustuvat.....	83
22 27 03 03 Valolliset ovikellot ja ovikellonsoiton ilmaisimet.....	83
22 27 06 Merkinantovälineet, kuuloon perustuvat	83
22 27 06 01 Ääni-ilmaisimet	83
22 27 06 02 Kovaääniset ovikellot	83
22 27 09 Merkinantovälineet, mekaaninen signaali.....	83
22 27 12 Kellot.....	83
22 27 15 Kalenterit ja aikataulut	84
22 27 16 Muistin tukena toimivat apuvälineet.....	84
22 27 18 Henkilökohtaiset hälytysjärjestelmät.....	84
22 27 18 02 Epilepsia- ja kaatumishälyttimet	84
22 27 18 03 Turvajärjestelmät	84
22 27 21 Yleiset hälytysjärjestelmät	84
22 27 21 01 Palovaroittimet.....	84
22 27 24 Valvonta- ja paikannusjärjestelmät.....	85
22 27 27 Merkitsemistarvikkeet ja -välineet.....	85
22 30 LUKEMISEN APUVÄLINEET	85
22 30 03 Äänikirjat	85
22 30 12 Sivunkääntäjät	85
22 30 15 Lukutelineet ja kirjanpitimet	85
22 30 21 Lukukoneet	85
22 33 TIETOKONEET JA PÄÄTELAITTEET	86
22 33 06 01 Kannettavat tietokoneet.....	86
22 33 06 02 Kämmentietokoneet.....	86
22 33 18 Tietokoneiden ja verkkojen lisävarusteet.....	86
22 36 TIETOKONEIDEN TIEDONSYÖTTÖLAITTEET	86
22 36 03 Näppäimistöt.....	86
22 36 06 Hiiret.....	86

22 36 06 02	Pallohiiret	86
22 36 06 03	Erikoishiiret	86
22 36 09	Joystickit	86
22 36 12 01	Kytkimet ja kytkinsovittimet.....	86
22 36 15 01	Asennusvarret ja telineet	87
22 39	TIETOKONEEN TULOSTUSLAITTEET	87
22 39 03	Näytöt.....	87
22 39 03 02	Pistenäytöt.....	87
22 39 06	Tulostimet	87
22 39 07	Ääneen perustuvat näytöt.....	87
22 39 09	Vaihtoehtoiset tulostuslaitteet.....	87
22 39 12	Tulostuksen erikoisohjelmat	87
22 39 12 01	Suurennusohjelmat.....	87
22 39 12 02	Ruudunlukuohjelmat.....	87
24	ESINEIDEN JA LAITTEIDEN KÄSITTELY- JA KULJETUSVÄLINEET	88
24 06	PAKKAUSTEN KÄSITTELYVÄLINEET	88
24 06 03	Avaajat	88
24 06 06	Putkilonpuristimet	88
24 09	KATKAISIMET, KYTKIMET JA OHJAUSLAITTEET	88
24 09 03	Painikkeet	88
24 13	APUVÄLINEET YMPÄRISTÖN HALLINTAAN KAUKO-OHJAUKSELLA.....	88
24 13 03	Ympäristönhallintajärjestelmät.....	88
24 18	KÄSIVARREN, KÄDEN TAI SORMIEN TOIMINTOJA TAI NÄIDEN TOIMINTOJEN YHDISTELMIÄ AVUSTAVAT TAI KORVAAVAT VÄLINEET	89
24 18 03	Tarttumisvälineet	89
24 18 12	Telineet	89
24 18 15	Puikot, sauvat ja tikut.....	89
24 18 27	Toiminnan sallivat käsivarsituet.....	89
24 21	OTTEEN PIDENTIMET	89
24 21 03	Tarttumapihdit, käsikäyttöiset	89
24 21 09	Jatkovarret	89
24 27	KIINNITYSVÄLINEET	90
24 27 06	Liukuestealustat	90
27	YMPÄRISTÖOLOSUHTEITA PARANTAVAT VÄLINEET, TYÖVÄLINEET JA TYÖKONEET	90
27 03	Ympäristöolosuhteita parantavat välineet	90
27 03 03	Sisäilmaston säätelyvälineet	90

Lähteet

Liitteet

Liite 1: Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet työryhmän kokoonpano

Liite 2: HUS/Estä painehaava

Liite 3. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä luovutettavat silmälasit

1. Esipuhe

Tämä *Valtakunnalliset lääkinällisen kuntoutuksen luovutusperusteet – opas apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja ohjeita asiakkaille* on ensimmäinen valtakunnallinen asiakirja, jonka tavoitteena on yhtenäistää lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteita ja olla arjen apuvälinetyön tukena. Apuvälinepalvelut ovat osa hoidon- ja kuntoutuksen kokonaisuutta ja niiden tulee aina perustua yksilölliseen hoito- ja kuntoutussuunnitelmaan. Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden tarkoituksena on korjata lääkinällisin perustein todetun sairauden tai vamman aiheuttamaa toimintakyvyn ongelmaa niin, että asiakas selviytyy päivittäisistä toimistaan. Apuvälinepalvelut tulee järjestää joustavasti ja saumattomasti siten, että apuvälinepalveluita tarvitsevat asiakkaat saavat palvelut tasapuolisesti asuinkunnasta riippumatta oikea-aikaisesti ja tehokkaasti. Apuvälinepalvelun lähtökohtana on apuvälineen tarvitsijan ja apuvälinealan asiantuntijan yhdessä toteama tarve. (Apuvälineiden laatusuositus 2003).

Valtakunnalliset lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet – opas apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja ohjeita asiakkaille toimii terveydenhuollon ammattilaisten työn ohjeistuksena sekä apuvälineitä tarvitsevien henkilöiden tiedonlähteenä. Tarpeen mukaan jokainen maakunta tarkentaa omien toimintakäytäntöidensä osalta asiakirjaa siltä osin, miten sosiaali- ja terveyspalvelut alueella on järjestetty ja apuvälinepalvelut organisoitu. Opas on laadittu kansallisesti yhteistyössä kokoamalla työryhmä (liite 1) apuvälinetyötä julkisessa terveydenhuollossa tekevien ammattilaisten joukosta Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) toimeksiannon perusteella. Lisäksi työryhmässä on ollut osallistujia vammaisneuvostosta. Oppaan laatimisessa on huomioitu apuvälinepalvelua ohjaava lainsäädäntö ja muu virallinen ohjeistus sekä eri alueilla käytössä olevat apuvälineiden luovutusperusteet. Työryhmä on kommentoinut oppaan eri luonnosversioita sekä koonnut kommentteja omien organisaatioidensa erikoisaloilta. Näin on pystytty luomaan yhteinen valtakunnallinen asiakirja, jota tullaan säännöllisesti päivittämään huomioiden muun muassa muutokset sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmässä sekä aluehallinnossa.

Tämä asiakirja koostuu johdanto-osasta sekä luokitusosasta. Johdanto-osasta löytyy yleistä tietoa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineistä ja niihin liittyvistä palveluista. Luokitusosassa käytetään työryhmän yhteisellä päätöksellä vuoden 2011 kansainvälisen apuvälineluokituksen suomenkielistä versiota, SFS-EN ISO 9999 Vammaisten apuvälineet, luokitus ja terminologia -oppaan mukaista apuvälineluokitusta sekä kansallisia 4- tason luokituksia. Oppaassa on lueteltu suuri osa kansallisessa apuvälineluokituksessa mukana olevia apuvälineitä. Kaikkia oppaassa mainittuja apuvälineluokkia ei kuitenkaan luovuteta lääkinällisenä kuntoutuksena ja tästä on silloin maininta kyseisen apuvälineen kohdalla. Lähtökohtana luovutusperusteille on ollut STM:n vuonna 2010 päivittämä Kiireettömän hoidon perusteet ohjeistus, jonka mukaan ensisijaisesti turvataan apuvälineet, jotka ovat välttämättömiä elintärkeiden ja keskeisimpien päivittäisten toimintojen ylläpitämiseksi tai jotka ovat välttämättömiä henkilön itsenäisen suoriutumisen tukemisessa. Ensisijaisuutta arvioitaessa huomioidaan mm. 1) sairauden etenemisnopeus, 2) tapaturman/vamman aiheuttama tarve, 3) sairaalasta kotiutuksen mahdollistavat apuvälineet, 3) laitoshoidon joutumisen uhka, 4) lasten kehityksen ja kasvun vaatimukset, ja 5) apuvälineen käyttö edistää turvallisuutta. (Kiireettömän hoidon perusteet 2010)

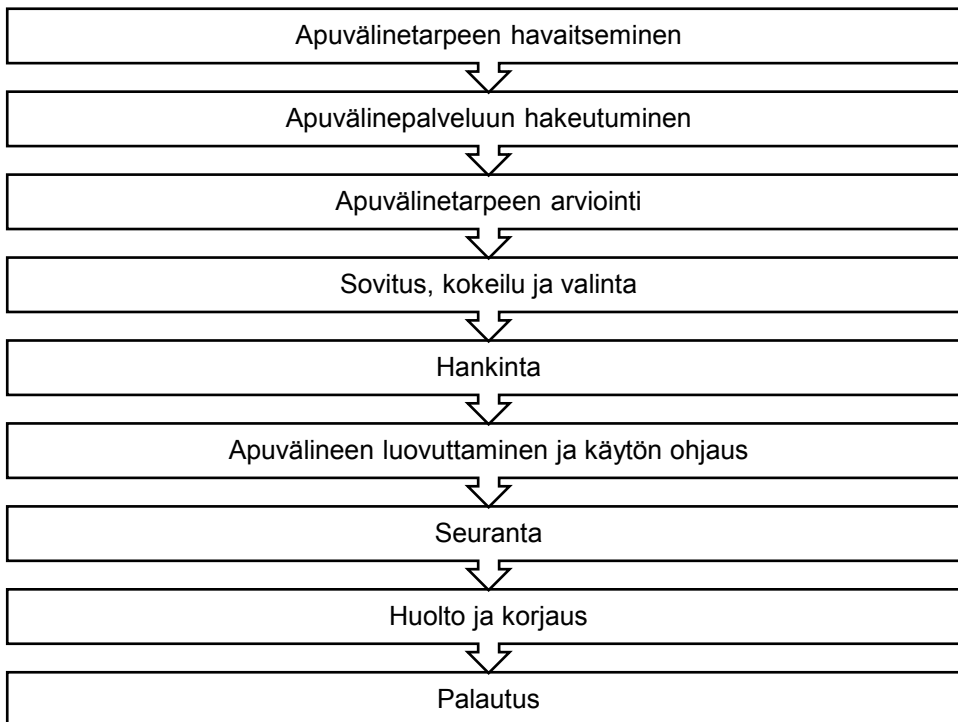
Apuvälinepalvelussa työn perusta on aina asiakkaan päivittäisten toimintojen mahdollistuminen erilaisista toimintakyvyn muutoksista ja rajoituksista huolimatta. Lähtökohtia työlle ovat asiakaslähtöisyys, toimintakyky, suoriutuminen ja osallistuminen. Tässä oppaassa apuvälineen käyttäjää kutsutaan asiakkaaksi jokapäiväisessä työssä jo nyt toteutuvan yksilöllisyyden ja asiakaslähtöisyyden korostamiseksi.

2. Apuvälinepalveluprosessi

Apuvälinepalveluprosessin (kuva 1) tavoitteena on apuvälinettä käyttävän asiakkaan toimintakyvyn edistäminen kulloinkin tarvittavilla ja asianmukaisilla ja oikea-aikaisilla apuvälinepalveluilla sekä apuvälineiden tehokas kierrätys ja palveluiden järjestäminen valtakunnallisesti yhtenäisellä toimintatavalla. Näin mahdollistetaan asiakaslähtöinen joustava sekä kokonaistaloudellinen toiminta. Apuvälinepalveluprosessi on aina yksilöllinen ja se liittyy usein muuhun hoitoon ja kuntoutukseen.

(Apuvälineluokitus 2004)

Kuva 1. Apuvälinepalveluprosessin vaiheet.

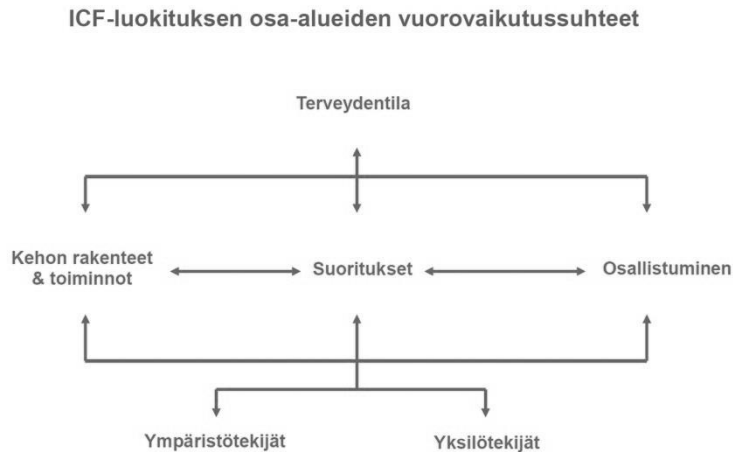
(mukailtu Apuvälinenimikkeistö 2004)

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksen edellytyksenä on sellainen lääketieteellisin perustein todettu sairaus, vamma tai kehitysviivästymä, joka heikentää potilaan toimintakykyä ja vaikeuttaa hänen itsenäistä selviytymistään. Apuvälinepalveluihin hakeudutaan, kun asiakkaan toimintakykyyn liittyvän ongelman voidaan ajatella ratkeavan apuvälineiden avulla. Apuvälinetarpeen voi tunnistaa asiakkaan ja hänen lähi-ihmistensä lisäksi hänen kanssaan toimiva ammattihenkilö.

Jotta lääkitieteellisen kuntoutuksen apuvälinettä tarvitsevan asiakkaan toimintakyvystä saataisiin riittävän laaja kuva, tulee arvioinnissa huomioida asiakkaan toimintakyky suhteessa hänen luonnolliseen toimintaympäristöönsä sekä kuulla hänen oma arvionsa suoriutumisestaan arjen eri osa-alueilla. Kansainvälinen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokitus ICF (kuva 2.) jäsentää toimintakykyä moniulotteisesti henkilön terveydentilan ja ympäristön välisenä yhteisvaikutuksena ja tarjoaa yhtenäisen viitekehyksen toimintakyvyn tarkasteluun. ICF nostaa keskiöön toimintakykyä tarkastellessa osallistumisen ja suoritukset. Apuvälinetyöllä pyritään vaikuttamaan henkilön mahdollisuuksiin osallistua vammasta tai sairaudesta huolimatta hänelle merkityksellisiin toimintoihin arjessa. Asiakkaan osallistumisen ja suoritusten rajoitteisiin vaikuttavat lääketieteellisen terveydentilan lisäksi erilaiset yksilötekijät ja ympäristötekijät. Kontekstuaaliset tekijät (yksilö- ja ympäristötekijät) voivat olla edistäviä tai rajoittavia. Esimerkiksi motivaatio edistää apuvälineen käytön oppimista ja apuvälineen käyttöönottoa. Esteellinen fyysinen ympäristö

puolestaan voi lisätä apuvälineen tarvetta ja toisaalta rajoittaa joidenkin apuvälineiden käyttöä. Myös sosiaaliset ja asenneympäristöön liittyvät tekijät voivat olla edistäviä tai rajoittavia. Esimerkiksi avun määrällä tai läheisten suhtautumisella on merkitystä apuvälinetarvetta arvioitaessa tai sopivaa apuvälinettä valittaessa.

Kuva 2. ICF luokitus.

(THL 2016)

Asiakkaan hakeuduttua apuvälinepalveluun tehdään yksilöllinen arvio asiakkaan kokonaistilanteesta ja apuvälinetarpeesta. Tämän arvion tekee apuvälinealan asiantuntija yhdessä asiakkaan, hänen tukiverkostonsa sekä muiden asiakkaan tilanteeseen kytkeytyvien ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineratkaisut ovat terveydenhuollon yksilöllisiä hoitoratkaisuja. Apuvälinepalvelussa ratkaisut koskevat yleensä apuvälineen luovuttamista käyttöön. Apuvälinepalvelujen laatusuosituksen mukaan apuvälineen tarpeen voi todeta ja sen luovuttamisesta voi päättää lääkärin lisäksi muukin terveydenhuollon ammattihenkilö asianomaisessa terveydenhuollon toimintayksikössä sovitun työnjaon mukaan. (THL 2016)

Tässä asiakirjassa apuvälinearvioita ja –ratkaisuja tekeviä terveydenhuollon ammattihenkilöitä kutsutaan apuvälinealan asiantuntijoiksi riippumatta heidän koulutuksestaan (lääkäri, kuntoutusalan koulutus tai hoitotyö). Jokainen organisaatio huolehtii, että apuvälinetehtävissä toimivilla ammattilaisilla on riittävä ammatillinen pätevyys tehdä arvioita ja ratkaisuja, sekä ohjata asiakkaita apuvälineiden käyttöön. Apuvälinealan asiantuntijalla on oltava soveltuvan koulutuksen lisäksi tietoa ja osaamista apuvälinepalvelujärjestelmästä sekä apuvälineistä. Hän työskentelee toistuvasti apuvälinepalveluiden parissa ja pitää huolta ammattitaitonsa päivittämisestä. Apuvälinealan asiantuntijalla on myös riittävä tieto toimintakyvystä, siihen vaikuttavista tekijöistä sekä erilaisista terveydentilaan vaikuttavista sairauksista ja vammoista. Apuvälinealan asiantuntija voi myös olla erityisosaamista vaativalla alalla toimiva ammattihenkilö, jonka palveluja tarvitaan esimerkiksi yksilöllisiä apuvälineratkaisuja arvioidessa tai valitessa kuten esimerkiksi proteesimestari.

Apuvälinetarpeen arvioinnissa ja valinnassa on huomioitava asiakkaan toimintakyvyn lisäksi ympäristötekijät sekä asiakkaan mahdollisuudet käyttää apuvälinettä arjen eri tilanteissa. Halu ja motivaatio apuvälineen käyttöön on tärkeä varmistaa ennen apuvälineen hankkimista ja luovuttamista. Apuvälineen käyttö tukee asiakkaan mahdollisimman itsenäistä suoriutumista päivittäisistä toiminnoista. Apuvälinetarve ja valittava apuväline suhteutetaan aina asiakkaan omaan elämän ja arjen toimintoihin. Oikein valitulla apuvälineellä on merkittävä vaikutus myös käyttäjän elämänlaatuun. Useissa apuvälineryhmissä on kilpailutuksen perusteella valittu sopimustoimittaja. Sopimus sitoo kaikkia osapuolia, eikä siitä voi poiketa kuin perustellusta syystä yksilöllisen tarveharkinnan perusteella. Apuvälinettä valittaessa tehdään hankinta aina ensisijaisesti sopimustoimittajalta. Mikäli perustellusta syystä ja yksilöllisen arvioinnin perusteella henkilölle ei voida hankkia apuvälinettä sopimustoimittajalta, voidaan apuväline hankkia toiselta toimittajalta. Perustelu kirjataan

potilastietojärjestelmään. Luovutettavan apuvälineen tulee olla CE-merkitty. Yksilöllisesti valmistettavissa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineissä valmistaja takaa tuotteen lääkintädirektiivin mukaisuuden.

Asiakasta ja tarpeen mukaan hänen lähi-ihmisiään tulee ohjata riittävästi apuvälineen käytössä apuvälinettä luovutettaessa. Apuvälineen käyttöohje ja apuvälineen käyttöön liittyvät ehdot tulee antaa asiakkaalle kirjallisesti. Asiakkaan kuntoutukseen ja hoitoon osallistuvat henkilöt seuraavat pitkäaikaiseen käyttöön luovutettujen apuvälineiden käyttöä ja toimintakuntoa sekä raportoivat osaltaan käyttötarpeen tai -kunnan muutoksesta vastuutahoille. Käytön ohjauksen yhteydessä asiakas saa myös riittävät tiedot apuvälineen huollosta, mahdollisesta uusinnasta sekä palauttamisesta sen luovuttaneeseen yksikköön lainausajan päätyttyä tai asiakkaan tilanteen ja/tai toimintakyvyn muuttuessa niin, ettei apuväline vastaa enää alkuperäistä tarkoitustaan.

Asiakaskohtaiset sairaus-, hoito- ja kuntoutustapahtumat sekä apuvälinepalveluiden perustelut kirjataan potilastietojärjestelmään tai apuvälinerekisteriin, kun se on osa potilastietojärjestelmää. Apuvälineitä koskevat ratkaisut ovat hoitopäätöksiä, joista ei ole suoranaista valitusoikeutta. Mikäli asiakas on tyytymätön häntä koskevaan apuvälineratkaisuun, tulee häntä informoida mahdollisuudesta käyttää seuraavia oikeusturvakeinoja: keskustelu, potilasasiamies, muistutus, hallintokantelu aluehallintovirastoon tai eduskunnan oikeusasiamiehelle ja hallintoriita.

3. Oppaassa käytetyt käsitteet

Asiakas on apuvälineen käyttäjä, jonka toimintakyky ja osallistuminen on sairauden, vamman tai ikääntymisen myötä heikentynyt.

Apuvälinealan asiantuntija on terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla on soveltuva koulutus, tietoa ja osaamista apuvälinepalveluista ja apuvälineistä. Lisäksi hän on säännöllisesti tekemisissä apuvälinepalveluiden tai apuvälineiden kanssa ja huolehtii ammattitaitonsa ylläpitämisestä ja päivittämisestä. Apuvälinealan asiantuntija osaa huomioida työssään eri sairauksien ja vammojen vaikutuksia toimintakykyyn.

Hoitotarvikkeet kuuluvat sairauden hoitoon ja sisältyvät hoitosuunnitelmaan ja niiden jakelun lähtökohtana on lääketieteellisin perustein todettu pitkäaikainen sairaus tai vamma, joka on kestänyt vähintään kolme kuukautta. Hoitotarvikkeita ovat esimerkiksi diabeteksen hoidossa ja seurannassa käytettävät tarvikkeet, erilaiset sidetarvikkeet, vaipat, pussit ja katetrit. Nämä eivät kuulu lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin. Sosiaali- ja terveysministeriön kuntainfo 4/2013 sisältää tarkempia ohjeita hoitotarvikejakelusta.

Hoitovälineet ovat sairauden hoitoon tarvittavia välineitä, joita asiakas itse tai häntä hoitava henkilö käyttää hoitoa toteuttaessaan. Hoitovälineitä ei lainsäädännössä ole määritelty. Hoitovälineiden hankinta-, luovutus-, huolto- ja rekisteröintikäytännöt vaihtelevat organisaatioiden kesken. Hoitovälineisiin liittyvä osaaminen on hoidosta vastaavalla yksiköllä ja se määrää hoitovälineiden käytöstä sekä huolehtii niiden hankinnasta ja luovuttamisesta.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuväline: väline, laite, tarvike, tietokoneohjelma tai muu ratkaisu, jonka tarkoituksena on edistää asiakkaan kuntoutumista, tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa taikka ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä. Sen luovutuksen edellytyksenä on lääketieteellisin perustein todennettu sairaus, vamma tai kehitysviivästymä, joka heikentää toimintakykyä ja itsenäistä selviytymistä (Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta 1363/2011 n.d).

Määräaikainen laina: Kun apuvälineen käyttötarve on väliaikainen, apuvälinealan asiantuntija arvioi yhdessä asiakkaan kanssa, kuinka pitkään asiakas todennäköisesti tulee apuvälinettä tarvitsemaan, ja palautusaika kirjataan lainaustositteeseen. Apuvälineen mahdollinen jatkotarve arvioidaan kontrollikäynnin yhteydessä. (THL. 2016)

Toistaiseksi voimassa oleva laina: Kun apuvälineen tarve on pitkäaikainen tai jatkuva, voidaan apuväline luovuttaa käyttöön toistaiseksi, ellei seurannan takia ole tarpeen sopia muuta. (THL 2016)

Omaksi luovutettava apuväline: Henkilökohtaiset apuvälineet kuten peruukit luovutetaan asiakkaalle omaksi, eikä niitä palauteta.

Kaksoiskappale: Kun kyseessä on apuväline, jonka käyttö on välttämätöntä päivittäin erilaisissa toimintaympäristöissä, voidaan luovuttaa toinen samaan käyttöön tarkoitettu apuväline. Ennen luovuttamista tulee arvioida ja suunnitella apuvälineen sujuva ja tarpeenmukainen käyttö ja miettiä ratkaisuja, joissa asiakas pärjää varsinaisen apuvälineensä kanssa erilaisissa arjen tilanteissa.

Asiakkaan luonnollinen toimintaympäristö: kaikki ne ympäristöt (esim. koti, koulu, työpaikka), joissa hän arjessaan säännöllisesti toimii.

Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet: Korvausta muiden kuin lääkinnällisen kuntoutuksen piiriin kuuluvien välineiden, koneiden tai laitteiden hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin voidaan hakea kunnan vammaispalvelusta sellaiselle vammaiselle asiakkaalle, joka tarvitsee niitä vammansa tai sairautensa johdosta liikkumisessa, viestinnässä, henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnoissa. (Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987, pykälä 17).

Harrastusvälineet: Vammaisen henkilön vapaa-ajan harrastusvälineet ovat vammaispalvelusta harkinnan varaisena myönnettäviä välineitä, joiden hankintaan asiakas voi hakea tukea oman kuntansa sosiaalitoimelta. Terveystuho ei korvaa harrastusvälineitä lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

4. Yleisiä ohjeita

Apuvälinepalvelut tulee toteuttaa hoitoon ja kuntoutukseen liittyvinä suunniteltuina palveluina. Apuvälineet, niiden sovitukset, tarpeellinen uusinta ja huolto ovat asiakkaalle lain mukaan maksuttomia. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3.8.1992/734) Apuvälineen luovuttavalla taholla on vastuu apuvälineen soveltuvuudesta asiakkaalle, mahdollisista muutostöistä ja vastuu informoida apuvälineen huoltoon liittyvistä asioista kirjallisesti. Asiakas voi aina ottaa yhteyttä ongelmatilanteissa apuvälineen luovuttaneeseen tahoon ja saada tarpeen mukaan lisäohjausta ja opastusta välineiden käyttöön, huoltoon ja säilyttämiseen liittyen.

Asiakkaan vastuulla on apuvälineen päivittäinen ja säännöllinen huolto kuten apuvälineiden puhdistaminen, rengaspaineista huolehtiminen sekä ruuvien kiristäminen ja voitelemine. Varsinaisista apuvälinehuolloista ja korjauksista vastaa apuvälineen luovuttanut tahon. Korjaus- tai huoltotarpeen ilmetessä tulee asiakkaan tai lähihenkilön ottaa yhteyttä apuvälineen luovuttaneeseen tahoon. On tärkeää, että asiakas saa joustavasti palvelua normaalien virka-aikaisten aukioloaikojen puitteissa. Apuvälineen luovuttavan tahon on huolehdittava siitä, että luovutettava apuväline on soveltuva, toimiva ja käyttötarkoitustaan vastaava. Kun huomataan apuvälineen olevan käyttäjälleen sopimaton tai turvaton, on siihen reagoitava välittömästi ja tehtävä uusi apuvälinearvio. Apuvälinehuollot ovat asiakkaalle maksuttomia. Mikäli asiakas on sopimatta huollattanut tai korjauttanut apuvälinettä, ei kustannuksia korvata.

Asiakas huolehtii apuvälineiden kuljetuksesta itse. Kooltaan suurien ja painavien apuvälineiden (esim. sähkössäätöinen sänky) kuljetuksen järjestämisestä ja kuljetuskustannuksista vastaa terveydenhuollon. Jos apuvälineiden kuljettaminen tai kuljetuksen järjestäminen on asiakkaalle mahdotonta vaikean toimintakyvyn rajoitteen vuoksi, vastaa tällöinkin terveydenhuollon toimintayksikkö kuljetuksesta osana apuvälinepalveluiden kokonaisuutta. Tällaisista tapauksista sovitaan aina erikseen apuvälineen luovutuksen yhteydessä. Asiakkaan kustannusvastuulla on muuttoon liittyvät apuvälineiden kuljetukset.

Asiakkaan vastuulla on käyttää apuvälinettä oikein annettujen ohjeiden mukaisesti. Asiakas vastaa huolimattomuudesta johtuvasta apuvälineen katoamisesta tai apuvälineen tahallisesta rikkoutumisesta syntyneistä kustannuksista. Kustannusvelvollisuus ja korvattava summa arvioidaan tapauskohtaisesti. Jos apuväline katoaa, pyydetään asiakkaalta selvitys katoamiseen liittyvistä tekijöistä. Jos apuväline varastetaan, on käyttäjän vastuulla tehdä asiasta rikosilmoitus ja selvittää mahdollisia korvauksia.

5. Apuvälinepalvelut muuttuvissa elämäntilanteissa ja asumismuodoissa

5.1 Ulkokuntalaisen apuvälinepalvelut

Opiskelun tai muun syyn vuoksi paikkakunnalla asuvien apuvälinepalvelujen toteutuksesta sovitaan asiakkaan kotikunnan kanssa. Uusien apuvälineiden hankkimisesta tai käytössä olevien apuvälineiden huolto- ja korjauskäytännöistä on sovittava kustannuksista vastaavan kotikunnan kanssa. Terveystieteiden osastolla ollaan yhteydessä asiakkaan kotikuntaan apuvälinepalvelun käynnistämiseksi. Kotikunnan kanssa sovitaan mm. apuvälinearviointikäyntien maksamisesta sekä apuvälinehankinnoista, laskutuksesta ym. asiaan liittyvistä asioista.

Paikkakunnalla asuvan ulkokuntalaisen apuvälinepalvelun käynnistämiseen tarvitaan maksusitoumus asiakkaan kotikunnan mukaisesta sairaanhoitopiiriin alueellisesta apuvälinekeskuksesta tai hoitovastuun mukaisesta yksiköstä. Mikäli perusterveydenhuollosta on lähetetty ulkokuntalainen asiakas erikoissairaanhoidon apuvälineasioissa ilman, että asiakkaan kotikunnan / sairaanhoitopiiriin kanssa on sovittu asiasta (esim. sähköpyörätuoli, näön, kuulon apuväline), pyydetään erikoissairaanhoidosta maksusitoumus ja sovitaan apuvälinepalveluiden järjestämiseen liittyvistä toimintakäytännöistä (esim. hankinta, laskutus). Uusien apuvälineiden hankkimisesta tai käytössä olevien välineiden huollosta ja korjauksesta on aina sovittava etukäteen kustannuksista vastaavan kotikunnan kanssa.

5.2 Valinnanvapaus

Vuodesta 2014 alkaen asiakkaalla on ollut mahdollisuus valita terveysasema ja erikoissairaanhoidon yksikkö kaikista Suomen julkisista terveysasemista ja sairaaloista. Kun asiakas käyttää perusterveydenhuollon valinnanvapautta, saa hän kaikki apuvälineet valitun terveydenhuollon yksikön toimintakäytäntöjen mukaisesti. Tarvitessaan erikoissairaanhoidon apuvälinepalvelua, tekee valittu perusterveydenhuollon yksikkö lähteen tai maksusitoumuksen alueen toimintakäytäntöjen mukaisesti erikoissairaanhoidon apuvälinepalveluun. Tieto asiakkaan käytössä olevista apuvälineistä toimitetaan pyydettyä valitun kunnan apuvälinekeskukseen. Valinnanvapaudessa apuvälineen omistussuhde jää kotikuntaan ja asiakkaan muuttaessa esim. toiseen maakuntaa siirtyy omistus uuteen maakuntaan (sotepiiriin tai shp:iin).

5.3 Kotikuntalaisen mukainen muutto

Koskee asiakkaita, jotka ovat viranomaispäätöksellä sijoitettu yli vuoden kestäväseen hoitosuhteeseen kotikuntansa ulkopuolelle ja sijoitus koskee laitoshoidon, perhehoitoa tai asumista asumispalveluiden turvin. Kotikuntalaisen mukainen muutto tapahtuu asiakkaan ilmoituksella, kun asuminen uudessa on kestänyt tai sen arvioidaan kestävän vähintään yhden vuoden. *”Tärkein kotipaikkaan liittyvä vaikutus yksittäisen henkilön kannalta on kunnan jäsenyys. Kotipaikan perusteella määräytyy kunta, jolle yksityinen henkilö on velvollinen maksamaan kunnallisveroa”* (STM 2011, s. 11). Apuvälineasioiden järjestämisvastuu on sillä kunnalla, jossa asiakas asuu. Kustannuksista vastaa asiakkaan kotikunta, jossa hän on kirjoilla. Kun asiakas valitsee asuinkunnan kotikunnakseen, siirtyy apuvälinepalveluiden järjestämis- ja kustannusvastuu uudelle kotikunnalle.

5.4 Sosiaalihuoltolain mukainen muutto

Koskee asiakasta, joka ei iän, vamman tai muun syyn vuoksi pysty asumaan itsenäisesti ja tarvitsee palveluja ja hoitopaikkaa. Sosiaalilain mukainen muutto tapahtuu henkilön hakemuksen perusteella. *”Kunnan tulee käsitellä hakemus, arvioida hakijan palvelutarve ja tehdä palvelujen myöntämisestä päätös”*. Tämän jälkeen hakija voi muuttaa kyseiseen kuntaan. (STM 2011, s. 1)

Kunnan, johon ollaan muuttamassa, tulee ilmoittaa hakemuksesta ja käsittelyyn ottamisesta hakijan kotikunnalle. *”Yhteydenotto voi tapahtua salassapitovelvollisuuden estämättä”*. Palvelutarpeen arviointi tapahtuu yhteistyössä kuntien välillä. Palvelutarpeen arviointi tehdään valtakunnallisten suositusten mukaan. Ohjeet löytyvät Toimia-tietokannasta. (STM 2011, s. 3-4).

”Toisesta kunnasta muuttavaa henkilöä ei saa kohdella palvelujen tarjoamisessa eri tavalla kuin kunnassa jo asuvia henkilöitä; muuttajaa ei saa asettaa huonompaan tai parempaan asemaan” (STM 2011, s. 4).

Kunnalla, jossa asiakas asuu, on apuvälineiden järjestämisvastuu samoilla periaatteilla kuin muidenkin kuntalaisten apuvälinepalvelut järjestetään. Aiempi kunta vastaa palvelusuunnitelmaan kirjattujen apuvälineiden kustannuksista (Emt. s. 1). Apuvälineet on syytä kirjata palvelusuunnitelmaan työnjaon selkiyttämiseksi. Myös apuvälineiden korvauskäytännöt on hyvä sopia kuntien välistä sopimusta tehtäessä.

5.5 Asumispalveluyksiköissä ja laitoshoidossa asuvien apuvälinepalvelut

Asumispalveluilla tarkoitetaan palvelu- ja tukiasumisen järjestämistä. Asumispalvelut voidaan järjestää omaan kotiin tai asumispalveluysikköön. Asumispalveluysiköiden asukkailla, jotka täyttävät apuvälineasetuksen 1 §:n edellytykset, on oikeus asetuksen mukaisesti yksilöllisen arvion perusteella luovutettaviin lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineisiin. Apuvälinearvioinnissa huomioidaan apuvälineen käyttöön liittyvä toimintaympäristö. Asumispalveluysikössä asuvalla on myös mahdollisuus hakea vammaispalvelulain mukaisia asunnon muutostöitä ja asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita.

Kunta voi järjestää asumispalvelut omana toimintana tai ostopalveluna. Järjestämistavasta riippumatta palveluilta edellytetään samoja vaatimuksia. Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) mukaan toimintayksikössä, kuten asumispalveluysiköissä tulee olla riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja varusteet sekä toiminnan edellyttämä henkilöstö. Toimitilojen tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle, kasvatukselle ja muulle huolenpidolle sopivat.

Asumispalveluja kilpailuttaessa laatutekijät yksiköiden varustetasossa tulisi ottaa huomioon ja määriteltävä palveluntuottajan ja kunnan välisessä sopimuksessa. Mikäli kunta edellyttää esim. yhteiskäyttöön tarkoitettuja apuvälineitä tai sähkösäätöisiä sänkyjä, tämä tulee mainita sopimuksessa. Yksiköiden varustetasosta huolimatta kaikilla asumispalveluysiköiden asukkailla, jotka täyttävät apuvälineasetuksen 1 §:n edellytykset, on oikeus asetuksen mukaisesti yksilöllisen arvion perusteella luovutettaviin lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineisiin. (STM Kuntainfo 2/2013)

Pitkäaikainen perhehoito on rinnastettavissa kotiin, jolloin asiakkaalla on oikeus vastaaviin lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineisiin sekä vammaispalvelun kautta korvattaviin välineisiin ja laitteisiin kuin kotona asuvalla henkilöllä. Ammatillinen perhehoito on lähinnä rinnastettavissa asumispalveluysikköön, jolloin asiakkaalla on oikeus yksilöllisiin lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineisiin sekä mahdollisuus hakea vammaispalvelun korvaamia apuvälineitä ja laitteita. Yhteiskäyttöön sekä työntekijöiden työergonomian tueksi hankittavat apuvälineet on asumispalveluysikön hankittava. Ammatillisessa perhekodissa tulee olla riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja varusteet sekä toiminnan edellyttämä henkilöstö. (THL 2016)

Julkisten sosiaali- ja terveydenhuollon laitosten vastuulla on järjestää laitoksissa hoidettavien henkilöiden hoito mukaan lukien apuvälinepalvelut. Erityishuoltopiiri vastaa kehitysvammalain 2 §:n nojalla pitkäaikaishoitopäätöksellä erityishuoltopiiriin laitoksessa hoidettavien henkilöiden apuvälineistä. Osa erityishuoltopiireistä on yhdistetty sairaanhoitopiireihin. (THL 2016)

5.6 Apuvälinepalvelut laitoksesta avohoitoon tai pysyvästi laitokseen siirryttäessä

Laitoshoitoa toteutetaan erilaisissa yksiköissä lyhyt- tai pitkäaikaisena hoitona. Pitkäaikainen laitoshoido on kyseessä silloin, kun hoidon kesto on yli 3 kk. Pitkäaikaista laitoshoidoa annetaan vanhainkodeissa, palvelukeskuksissa, terveyskeskussairaalan vuodeosastoilla ja erilaisissa hoivakodeissa, veljeskodeissa ja sairaskodeissa tai psykiatrisessa sairaalassa.

Mikäli asiakas siirtyy laitoksesta avohoitoon, hän saa ottaa sosiaali- tai terveydenhuollon laitoksesta saamansa henkilökohtaiset apuvälineet mukaansa. Toimintaympäristön muuttuessa on tarpeellista arvioida apuvälinetarve uudelleen uudessa toimintaympäristössä. (THL 2016)

Asiakkaan siirryessä pysyvästi laitoshoidoon jäävät tarvittavat terveydenhuollosta lääkinällisenä kuntoutuksena luovutetut henkilökohtaiset apuvälineet edelleen hänen käyttöönsä (esim. kuulokoje, pyörätuoli). Jos asiakkaan käytössä on yksilöllisesti muutostyöratkaisulla luovutettu pyörätuoli, on se järkevä siirtää asiakkaan mukana laitokseen. Laitokseen siirryttäessä ne apuvälineet, joiden luovutuksen perusteisiin

on vaikuttanut apuvälineen käyttäjän aikaisempi toimintaympäristö esim. henkilönostin kotioissa, palautetaan apuvälineen luovuttaneelle taholle. (THL 2016)

Terveydenhuollosta lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutettujen apuvälineiden huolto- ja korjausvelvoite säilyy apuvälineen luovuttaneella taholla. Tarvittaessa laitokset voivat konsultoida terveydenhuollon lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineyksikköjä. Jos apuvälineiden käyttötarve lakkaa tai niiden käyttökunto loppuu, palautetaan ne luovuttaneelle taholle. Vastaavan uuden apuvälineen hankinnasta vastaa laitos. (THL 2016)

6. Valtakunnallisten lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteiden päivittäminen

Suomessa meneillään oleva sosiaali- ja terveystalouden muutos tulee vaikuttamaan myös apuvälinepalveluiden järjestämiseen. On tärkeää, että tätä *Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen luovutusperusteet – opas apuvälinetyötä tekeville ammattilaisille ja ohjeita asiakkaille* -opasta päivitetään säännöllisesti sekä tarkennetaan sen mukaan mitä muun muassa palvelurakenteen muutokset vaativat. Tähän työhön on nimetty työryhmä, jossa on edustus jokaiselta ERVA-alueelta sekä pyydetään Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukuntaa nimeämään jäsenen tähän työryhmään. Työryhmä ottaa myös kantaa mahdollisten uusien apuvälineiden luovuttamisperusteisiin sen mukaan mitä käytännön työssä käyttökokemusten perusteella nähdään tarpeelliseksi. Kannanotoissa huomioidaan alaa koskeva päivitetty ja uusi tutkimustieto.

7. Näin luet luokitusosaa

Tämän asiakirjan luokitusosassa on käytetty vuoden 2011 kansainvälisen apuvälineluokituksen suomenkielistä versiota, SFS-EN ISO 9999 Vammaisten apuvälineet, luokitus ja terminologia -oppaan mukaista apuvälineluokitusta sekä kansallisia 4- tason luokituksia. Luokan alla on yleinen seliteteksti, joka tarkentaa otsikon apuvälineluokkaa. Tähän asiakirjaan on otettu sellaiset apuvälineluokat, mitkä valtakunnallisen työryhmän kokemuksen mukaan ovat keskeisimmät käytännön apuvälinetyössä. Luokituksen otsikot ja selitetekstit on liitetty tekstiin suoraan luokituksesta eikä niitä ole muokattu asiakirjaan. Tämän vuoksi luokitusosassa on myös ristiriitaa joidenkin luokkien käsitteissä verrattuna teksteihin kunkin apuvälineluokan alla. Tekstiosissa käytetään päivitettyjä käsitteitä (esimerkiksi kuulolaite vs. kuulokoje tai sanelin vs. tallennin).

Apuvälineiden luovutusperusteet, poikkeukset tai erityishuomiot on kirjattu luokkien alapuolelle. Joissakin kohdin tekstiin on tiivistetty useamman samaan ryhmään kuuluvan luokan luovutusperusteet, mikäli ne ovat samat kaikille.

04 APUVÄLINEET HENKILÖKOHTAISEEN LÄÄKETIETEELLISEEN HOITOO

04 03 HENGITYSTÄ AVUSTAVAT VÄLINEET

Laitteet jotka auttavat henkilöä hengittämään. Tähän luokkaan kuuluvat myös hengityksen tukivälineet/hengityksen seurantavälineet, joita ovat mm. oksitometrit, hiilidioksidimittarit ja happimittarit.

04 03 06 Lääkesumuttimet

Laitteet jotka auttavat henkilöä hengittämään ja/tai annostelevat lääkkeitä höyryn, kaasun, nestemäisen sumutteen tai hienon pölyn muodossa. Kohtaan sisältyvät esim. lääkesumuttimet, automaattisesti annostelevat sumuttimet, ylipaineella toimivat sumuttimet, ultraäänisumuttimet, annosfilterit ja annossumuttimet.

Sumutin luovutetaan yksilöllisin perustein vaikean astman, keuhkohtaumataudin tai keskoslasten bronkopulmonaarisen dysplasian hoidossa inhaloitavien lääkeaineiden annosteluun, kun keuhkosairauksien erikoislääkäri on todennut laitteen tarpeen.

04 03 06 01 Annossumuttimet ja jauheinhalaattorit

Kohtaan sisältyvät esim. sumutussäiliöt/tilanjatkeet, jotka parantavat lääkeannosten keuhkoihin vientiä

Annosaerosolien käyttöön liittyvät sumutussäiliöt asiakas hankkii itse.

04 03 06 02 Kapillaarisumuttimet

Jatkuvatoimiset lääkesumuttimet

04 03 06 03 Ylipainekapillaarisumuttimet

Kapillari- ja ylipainekapillaarisumuttimia voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisin perustein esim. vaikean astman, keuhkohtaumataudin, kystisen fibroosin tai keskoslasten bronkopulmonaarisen dysplasian hoidossa inhaloitavien lääkeaineiden (antibiootit, limaa pilkkovat ja irrottavat valmisteet) annosteluun.

04 03 06 04 Ultraäänisumuttimet

Laitteet joita käytetään lääkeaineiden inhalointiin sekä hengitysteiden kostutukseen

Hengitysteiden kostuttamiseen tarkoitettu ultraäänisumutin voidaan hankkia / lainata kotikäyttöön henkilölle, joka ei sairauden vuoksi tule toimeen ilman hengitysteiden lisäkostutusta ja tavallinen ilmankostutin on riittämätön. Hoidon aloituksesta päättää keuhkosairauksien erikoislääkäri tehtyjen tutkimusten ja yksilöllisen tilanteen selvittelyjen perusteella.

04 03 06 05 Höryhengityslaitteet

Laitteet, joissa ei ole lääkeannostelua.

Höryhengityslaitteita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä

04 03 12 Hengityslaitteet

Laitteet, joiden avulla henkilö, jonka on vaikea hengittää, pystyy keinotekoisesti hengittämään nenän, suun tai henkitorviavanteen (trakeostomian) kautta Kohtaan sisältyvät esim. ventilaattorit ja hengityslaitteet, jotka suodattavat ja/tai puhdistavat ympäröivää ilmaa, sekä jatkuva positiivinen ilmavirran tuotto (CPAP) ja kaksitasoinen positiivinen ilmavirran tuotto (BIPAP).

04 03 12 01 Käsikäyttöiset hengityspalkeet

Laitteet joilla manuaalisesti tuetaan hengitystä. Kohtaan sisältyvät esim. tekohengityspalkeet.

Voidaan luovuttaa yksilöllisin perustein alaan perehtyneen erikoislääkärin toteaman tarpeen mukaan esim. lapsille, joilla on ollut kroonisia hengitystietulehduksia keuhkotuuletuksen ja limanirrotuksen tehostamiseksi ennaltaehkäisemään keuhkokuumeen synty. Laite voidaan luovuttaa myös neurologisen sairauden (esim. ALS) aiheuttaman hengitysvajeen hoitoon keuhkotuuletusta lisäämään ennen ventilaattorihoitoa. Hengityspalje (ambu) voidaan lainata asiakkaalle, jolla on progressiivinen neurologinen sairaus tai tetraplegia. Lääkäri tekee yksilöllisen tarvearvion. Ambun lainaus edellyttää apuvälinealan asiantuntijan ohjausta ambun käytössä yskimisen parantamiseksi. Ohjaus kohdistuu pääsääntöisesti omaisille ja hoitajille, koska sairauksistaan johtuen asiakas ei yleensä itse pysty ambua käyttämään.

04 03 12 02 CPAP-laitteet = Uniapnealaitteet, vakiopaineinen

Laitteet, jotka tuottavat jatkuvasti positiivista vakioitua ilmatiepainetta spontaanin hengityksen tueksi.

04 03 12 03 CPAP-laitteet = Uniapnealaitteet, automaattinen

Laitteet, jotka tuottavat jatkuvasti automaattisesti säätyvää positiivista ilmatiepainetta spontaanin hengityksen tueksi.

CPAP-hoito (yönaikainen ylipainehengityshoito) on tarkoitettu keskivaikean tai vaikean uniapnean hoitoon ja lapsilla edesauttamaan keuhkojen auki pysymistä ja parantamaan hapettumista. Aikuisten obstruktiivisen uniapnean hoidosta on olemassa valtakunnallinen suositus (Käypä hoito suositukset: Uniapnea.) CPAP-hoito aloitetaan unitutkimusten ja potilaan yksilöllisen tilanteen selvittelyn perusteella erikoislääkärin päätöksellä uniapneaa sairastavalle. Hoito toteutetaan nenämaskin tai kasvoille asetettavan maskin tai ns. sierainmaskin kautta. Tarvittavat hoitotarvikkeet (esim. letkut ja maskit) luovutetaan hoitovastuun mukaisesti.

04 03 12 04 Kaksoispaineventilaattorit

Laitteet jotka tukevat hengitystä maskin kautta (noninvasiivisesti).

Kaksoispaineventilaatiohoitoa käytetään kroonista hengitysvajausta sairastavilla potilailla. Syynä hengitysvajaukseen voi olla neuromuskulaarinen sairaus, hengityskeskuksen säätelyhäiriö, rintakehän toiminnallinen häiriö, tai krooninen obstruktiivinen tai muu kaasujen vaihdunhäiriötä aiheuttava keuhkosairaus. Erytyistapauksissa voi painetukihoido olla myös uniapnean hoitomuoto.

Kaksoispaineventilaattorit ovat joko vakiopaineisia (painetasot jokaisessa sisäänhengitysvaiheessa ja jokaisessa uloshengitysvaiheessa vakiot), uloshengitystukipainetta sääitäviä (ylähengitysteiden auki pitämiseksi uloshengityksen aikainen painetaso vaihtelee) tai tilavuusvarmennettuja vaihtuvapaineisia (paineet sisäänhengityksen ja uloshengityksen aikana vaihtelevat säädettyjen rajojen sisällä säädetyn hengitystilavuuden toteuttamiseksi).

Hoitotarpeen arvioinnista ja hoidon aloituksesta vastaa erikoislääkäri.

04 03 12 05 Tilavuussäätöiset ventilaattorit

Laitteet jotka tukevat hengitystä joko maskin kautta (noninvasiivisesti) tai trakeostoman kautta (invasiivisesti)

Invasiivista ventilaatiohoito voidaan aloittaa keuhkosairauksien tai muun alaan perehtyneen erikoislääkärin arvioinnin perusteella potilaalle (esim. vaikea hermo-lihassairaus), jolla on vaikea krooninen hengitysvaje. Laite luovutetaan ensisijaisesti henkitorviavannepotilaille ja muille vain poikkeustapauksissa mikäli kaksoispaineventilaattorihoitolla ei saada riittävää hoitovastetta.

04 03 12 06 Hengityskoneet (respiraattorit)

Laitteet jotka ylläpitävät hengitystä trakeostoman kautta (invasiivisesti).

Elämää ylläpitävät hengityslaitteet, joiden avulla hengitystä avustetaan jatkuvasti invasiivisesti eli henkitorviavanteen (trakeostoman) kautta. Näitä laitteita voidaan käyttää myös vaikean pitkäaikaisen hengitysvajauksen noninvasiiviseen hengitystukihoitoon maskin tai suukappaleen välityksellä.

Hoidon tarpeen arvio, hoidon aloitus ja seuranta tapahtuvat keuhkosairauksien tai muun erikoisalan asiaan perehtyneen erikoislääkärin.

04 03 12 07 Hengityslaitteiden kostuttimet

Laitteet jotka kostuttavat hengityslaitteen tuottamaa hengitysilmaa.

Hengityslaitteiden kostuttimet ovat usein kiinteä osa itse hengityslaitetta ja niiden tarve arvioidaan aina hoidon arvioissa. Erillisiä kostuttimia voidaan käyttää myös muissa poikkeustapauksissa esim. henkitorviavanteen kautta hengittävien (trakeostomoitujen) potilaiden hengitysilman lämmittämiseen ja kostuttamiseen.

04 03 12 08 Yskityslaitteet

Laitteet, jotka painetta vaihtamalla saavat aikaan nopean, yskimistä jäljittelevän uloshengitysvirtauksen keuhkoista. Vibraattorit, ks. 042712.

Yskityslaitteita käytetään avustamaan limantyhjennystä hengitysteistä asiakkailla, joiden oma lihasvoima ei riitä tehokkaaseen yskimiseen. Laite voidaan luovuttaa mekaanisen yskinnän avustamiseen ja eritteiden poistamiseen hengitysteistä sairauksissa (esim. harvinaiset lihassairaudet), joissa hengitysilman heikkoudesta johtuen yskiminen ei ole riittävän tehokasta. Laite luovutetaan keuhkosairauksien tai muun alaan perehtyneen erikoislääkärin toteaman tarpeen perusteella.

04 03 12 09 Hengityslaitteiden maskit

Luokkaan sisältyvät esim. kiinnitys- ym. lisäosat.

04 03 12 99 Hengityslaitteiden muut lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. varaletkustot, akkuvarmennukset, muuntajat, suodattimet ja lisäventtiilit. Hengitystiesuojat, ks. 090627.

Hengityslaitteiden maskit ja laitteen käytössä tarvittavat muut lisävarusteet luovutetaan CPAP-laitteen, kaksoispaineventilaattorin tai muun hengitysapuvälineen käyttäjälle.

04 03 18 Happihoidon laitteet

Laitteet jotka luovuttavat tiivistettyä happikaasua, jota hengitetään nenän ja/tai suun kautta. Kohtaan sisältyvät esim. yksiköt jotka tiivistävät happea ympäröivästä ilmasta.

Happihoidon laitteet tuottavat happea letkustojen ja erilaisten happiviiksien kautta asiakkaan hengitysteihin. Poikkeuksellisesti voidaan käyttää myös maskiliityntää esimerkiksi pienillä lapsilla. Happihoidolaitteisiin sisältyvät huoneilmasta happea tiivistävät sähkökäyttöiset happirikastimet sekä lääkkeellisen hapen järjestelmät (kaasumaisessa olomuodossa happea sisältävät happipullot ja nestemäisen hapen järjestelmät).

Happihoidon laitteet on yleensä tarkoitettu pitkäaikaiseen kotihappihoitoon, jonka aloittamisesta on olemassa yhtenäiset kriteerit. (Käypä hoito suositukset 2014: Keuhkoahautautauti)

Hoidon tarpeen arviointi, hoidon aloitus ja seuranta tapahtuvat yleensä keuhkosairauksien yksikössä. Käytettäessä happea sarjoittaisen päänsäryn hoitoon, arvio tehdään hoitovastuussa olevassa neurologian yksikössä.

04 03 18 01 Happirikastimet, akkuvarmennetut

Mukana kuljetettavat happirikastimet.

Akkuvarmennettuja happirikastimia (ns. matkahappirikastimia) luovutetaan yksilöllisen harkinnan mukaan tilapäiseen käyttöön esim. matkoille tai jatkuvaan käyttöön työssäkäynnin mahdollistamiseksi. Matkahappirikastin toimii verkkovirralla, akulla ja on ladattavissa auton virtalähteestä.

04 03 18 02 Happirikastimet, verkkovirtakäyttöiset

Vain verkkovirralla toimivat laitteet.

Happirikastimet ovat sähkökäyttöisiä laitteita, jotka erottavat huoneilmasta typen ja luovuttavat rikastettua happea asiakkaalle. Happirikastinhoito aloitetaan keuhkosairauksien erikoislääkärin arvioinnin perusteella asiakkaalle, jolla on krooninen, vaikea-asteinen hypokseeminen (hapen puute) hengityshäiriö, joka ei korjaudu optimaalisella muulla hoidolla. Hoito saattaa tulla kyseeseen mm. keuhkohtaumataudin pitkäaikaishoidossa, mikäli kansainväliset happihoitokriteerit täyttyvät eikä asiakas tupakoi (Käypä hoito suositukset 2014: Keuhkohtaumatauti), sekä keskos- ja monivammalapsilla, joilla on jatkuva- tai ajoittainen lisähapen tarve. Sitä voidaan käyttää myös muiden vaikeiden sairausryhmien, kuten esim. keuhkofibroosin tai syöpötilaiden loppuvaiheen oireenmukaisena hoitona.

Happirikastimen sähkönkulukorvausta ei makseta asiakkaalle, kuten ei makseta muidenkaan sähkökäyttöisten apuvälineiden käytöstä. Sähkönkulutuksesta aiheutuvia kustannuksia voi käyttää yhtenä perusteena haettaessa KELA:lta hoito/vammaistukea.

Lääkärin määräyksestä käytössä olevista hengitystä avustavista lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineistä voidaan kirjoittaa asiakkaalle todistus liitettäväksi veroilmoitukseen. Ilmoituksessa tulee ilmetä hoidon aloittamispäivämäärä. Asiakkaan tulee itse pyytää vertailulaskutus sähköyhtiöstään, siitä miten paljon sähkön kulutus on noussut lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden käyttöönoton jälkeen.

04 03 18 03 Happipullot (painesäiliöhappivarustukset)

Painepullot. Luokkaan sisältyvät esim. paineensäätimet, virtausmittarit ja happea säästävät järjestelmät.

Happipulloissa happi on kaasumaisessa olomuodossa. Happipulloja käytetään silloin kun lisähapen tarve on tilapäistä sekä happirikastinhoidon lisänä laitevikojen ja sähkökatkosten varalla tai kodin ulkopuolella liikkumista varten. Happipullo voi olla myös ainoana hapenlähteenä tilapäisessä lisähapen tarpeessa. Lääkehappi on reseptilääke eikä se kuulu lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin.

Happipullojen tarve arvioidaan yksilöllisesti happirikastinhoidon arvion ja kontrollien yhteydessä keuhkosairauksien poliklinikalla. Lääkehappea tarvitsevat asiakkaat saavat hoitavalta keuhkolääkäriltä lääkemääräyksen, josta ilmenee hapen tarve, toteutustapa (happipullon tyyppi, nestehappi) ja virtausmäärä. Lääkemääräys on voimassa yhden vuoden ja asiakkaan on itse huolehdittava sen uusinnasta.

Asiakas tilaa itse lääkehapen toimittajalta (Oy AGA Ab Linde Healthcare: tai Oy Woikoski Ab).

Lääkehappi on reseptilääke, joka kuuluu Kela:n sairausvakuutuksen mukaisen peruskorvauksen piiriin (pullon vuokran ja täytön osalta). Pääsääntöisesti happipullon kuljetus sisältyy pullon vuokrahintaan. Toimittaja voi periä erillisen maksun toimituksesta kuljetusreitien ulkopuolelle. Asiakas maksaa itse lääkehapen kuten muutkin lääkkeet ja hapen täyttö ja laitevuokra kartuttavat lääkekattoa. Mikäli Kelan lääkekatto eli omavastuu on täynnä, on lääkehappi loppu vuoden maksutonta. Lääkekatto tulee maksettavaksi joka kalenterivuodelta.

Lääkkeellinen happihoito aloitetaan erikoissairaanhoidossa keuhkosairauksien yksikössä. Käytettäessä happea sarjoittaisen päänsäryn hoitoon arvio, hoidon toteutus ja seuranta tehdään hoitovastuussa olevassa neurologian yksikössä.

04 03 18 04 Nestehappivarustukset

Nestehappipullot ja niiden varustukset.

Nestehappijärjestelmä soveltuu vain säännölliseen käyttöön erityisesti runsaasti kodin ulkopuolella liikkuville asiakkaille. Kevyt-, kannettava nestehappilaitteen säiliö täytetään kotona olevasta kotisäiliöstä ennen käyttöä. Nestehapen käyttö vaatii tietynlaista hengitystekniikkaa ja sen soveltuvuus asiakkaalle arvioidaan aina keuhkosairauksien poliklinikalla.

Keuhkosairauksien erikoislääkäri arvioi asiakkaalle soveltuvan lääkkeellisen hapen toteutusmuodon ja kirjoittaa tästä lääkemääräyksen, josta ilmenee hapen tarve ja virtausmäärä. Kuntoutusohjaaja tai asiaan perehtynyt sairaanhoitaja ohjaa ja neuvoo nestehapen hankkimiseen liittyvissä asioissa.

Happipullot ja nestemäisen hapen järjestelmät tilataan lääkkeellisen hapen toimittajalta lääkemääräyksen mukaisesti (kts happipullot). Happipullot ja nestehappivarustukset ovat reseptilääkkeitä eli ne eivät kuulu lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin.

04 03 18 99 Happihoitolaitteiden lisävarusteet

Luokkaan sisältyvät esim. letkut, viikset, maskit, kostutuspullot ja kuljetuskärryt.

04 03 21 Imulaitteet

Laitteet, joiden avulla imetään eritteitä ja/tai aineita keuhkoista.

Imulaite voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on lisääntynyt hengitysteiden limaneritys tai sairaudesta tai vammasta johtuva taipumus saada ruokaa tai vatsalaukun eritteitä hengitysteihin eikä spontaani yskeminen onnistu tai se ei ole riittävän tehokasta. Kotiin lainattava imulaite valitaan asiakkaan käyttötarpeen mukaan. Jos imulaitteen käyttötarve on useita kertoja päivässä myös muualla kuin kotona, lainataan akkukäyttöinen, pienikokoinen matkaimulaite.

Imulaitteen käytön opetuksesta vastaa aina hoitoalan koulutuksen saanut ammattilainen. Apuvälineen luovuttajan ja käytön opetuksen antavan ammattilaisen on varmistettava, että laite on käyttökuntoinen. Käytönopetus sisältää laitteen käyttöön ja päivittäiseen puhdistukseen liittyvän ohjauksen.

Imulaitetta voi käyttää käytön opetuksen saanut omainen, avustaja tai muu asiakkaan hoitoon osallistuva henkilö. Käytön opetuksen yhteydessä on annettava terveydenhuollon yhteystiedot sekä kerrottava, mistä imukatetreja saa sekä yhteystiedot huoltopalveluihin.

04 03 27 Hengityslihasten harjoitusvälineet

Laitteet hengityslihasten harjoittamiseksi joko aiheuttamalla vastusta, kun henkilö hengittää, tai suoralla paineella rintakehää vasten. Kohtaan sisältyvät esim. kasvosuojukset, jotka tuottavat vastusta sisäänhengitykseen ja/tai uloshengitykseen.

kts. 04 03 12 01 Käsikäyttöiset hengityspalkeet

04 03 30 Hengitystä mittaavat laitteet

Laitteet, jotka mittaavat sisään- ja uloshengitetyn ilman määrää (tilavuutta). Kohtaan sisältyvät esim. hengitystilavuuden mittarit.

Tähän luokkaan kuuluvat hengityksen tukivälineet/hengityksen seurantavälineet, joita ovat mm. oksimetrit, hiilidioksidimittarit ja happimittarit. Oksimetrejä luovutetaan esim. lapsipotilaalle, joka on kotiventilaatiohoidossa ja kotiutuville keskosille mahdollistamaan varhaisempi kotiutus. Happimittareita voi käyttää tarvittaessa lisähapen annon yhteydessä käytettäessä ventilaattoreita, joissa ei ole hapen mittausta.

04 06 VERENKIERTOHÄIRIÖIDEN HOITOVÄLINEET

Välineet, jotka avustavat verenkiertoa passiivisesti tai aktiivisen paineen avulla.

04 06 06 Tukisukat ja tukihihat käsivarsille ja jaloille ja muille kehon osille

Vaatteet, jotka kohdistavat kehoon asteittain alenevaa painetta, jotta leikkauksista ja suonikohju haavoista johtuvaa turvotusta ei pääse syntymään tai jotta tällainen turvotus paranee. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi käsivarsien ja jalkojen putkimaiset joustavat tukisiteet sekä tukisukat ja tukihihat, jotka vähentävät tai ehkäisevät verenkierron häiriöiden aiheuttavaa turpoamista.

Em. hoito ja apuvälineitä käytetään vaikea-asteisen laskimoperäisen turvotuksen, syövän, plastiikka- ja verisuonikirurgisten tai muiden leikkaustoimenpiteiden jälkeisen lymfateiden kroonisen vajaatoiminnan aiheuttaman turvotuksen hoidossa sekä säärihaavan ja syvän laskimotukoksen ja posttromboottisen oireyhtymän hoidossa ja ennaltaehkäisyssä. Yksilöllisiä hoitosukkia ja -hihoja käytetään myös synnynnäisten valtimolaskimo poikkeavuuksien hoidossa (AV-malformaatiot)

Lääkinnällisenä kuntoutuksena maksusitoumuksella hankitaan hoitosukkia silloin, kun asiakkaan laskimosairauden vaikeusasteluokka on C4 - C6 (Taulukko 1) ja oireisuuden perustuva haittaluokka vähintään 2 (Taulukko 2). Vaikeusasteluokan ollessa C0 - C3 hankkii asiakas itse hoitosukat. Suonikohjuleikkauksen yhteydessä tarvittavat ensimmäiset sukat luovutetaan hoitavasta yksiköstä tai asiakas ohjataan hankkimaan ne itse.

Hoitava lääkäri määrittää hoitosukkien puristusluokan (Taulukko 3) ja varmistaa, ettei hoitosukkien käytölle ole kontraindikaatiota (esim. valtimoverenkiertohäiriö tai akuutti ihoinfektio). Kompressioluokat ilmaisevat hoitopaineen nilkan korkeudella ja paine alenee asteittain säären alueella. Hoitosukat ovat pääsääntöisesti sääripituisia ja niitä on sekä avo- että umpivarpaisia. Kriteerit täyttävillä asiakkailla myönnetään lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä 1-3 paria/kpl lääkinällisiä hoitosukkia vuodessa tarpeen mukaan sekä tarvittaessa niihin liittyvät pukemisen ja riisumisen apuvälineet (hoitavan lääkärin ja/tai mittaajan/sovittajan arvio).

Laskimotukos voi syntyä myös esim. immobilisaation, trauman, raskauden, e-pillereiden ym. tilapäisen altisteen myötävaikutuksella. Näissä tilanteissa lääkinällisen hoitosukan käyttö on osa asiakkaan hoitoa syvän laskimotukoksen jälkeen, eikä hoitosukkiin anneta maksusitoumusta, koska kyseessä ei ole lääkinällisen kuntoutuksen apuväline. Jos asiakkaalla on tukoksille altistava pysyvä tila kuten syöpäsairaus tai trombofilia, hoitosukat voidaan luokitella kuntoutuksen apuvälineeksi.

Syvässä laskimotukoksessa lääkinällisen hoitosukan rutiininomaisesta käytöstä ei ole hyötyä posttromboottisen oireyhtymän estossa, mutta se voi vähentää turvotusta ja kipua¹. Kun asiakkaalle suositellaan hoitosukan käyttöä oireiden perusteella, mitoitetaan se yleensä polvipituisena, puristusluokka 2. Hoitosukkaa ei myönnetä lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä eikä hoitovälineenä. Asiakas voi hankkia hoitosukan omakustanteisesti. (Käypä hoito suositus: Alaraajojen laskimovaaajatoiminta Käypä hoito suositus 2016)

Antiemboliasukkia voidaan käyttää operaatioihin liittyvien laskimotrombien ehkäisyyn vuodelevon aikana tai suonikohjuleikkauksen jälkeen. Matkasukkia voidaan käyttää pitkää istuttaessa esim. lentomatkoilla. Matkasukkien antiemboliasukkia korkeampi paine tehostaa veren takaisinvirtausta myös istuessa. Antiembolia- ja matkasukkia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä vaan asiakas ohjataan itse ostamaan ne.

Taulukko 1. Laskimosairauden vaikeusasteen luokitus

(CEAP-järjestelmä, kliiniset luokat C0–6).	
Kliininen luokka	Löydös
C0	Normaali löydös, ei viitteitä laskimosairaudesta
C1	Ihonalaisia laskimolaajentumia (teleangiektasioita ym.)
C2	Suonikohjuja
C3	Suonikohjuja ja mitattava turvotus raajassa, ei ihomuutoksia
C4	Laskimotautiin viittaavia ihomuutoksia, kuten pigmentoitumista, laskimoperäistä ekseemaa tai lipodermatoskleroosia (ihonalaisen rasvakudoksen kovettumista)
C5	Ihomuutoksen lisäksi todettavissa parantunut säärihaava
C6	Ihomuutoksen lisäksi avoin säärihaava

(Käypä hoito suositus: Alaraajojen laskimovaajatoiminta 2016)

Taulukko 2. Oireisuuteen perustuva luokitus.

Luokka	Potilaan oireisuus
0	Oireeton
1	Oireinen, voi työskennellä ilman hoitosukkaa tai tukisidettä
2	Oireinen, ei voi työskennellä ilman hoitosukkaa tai tukisidettä kahdeksaa tuntia päivässä
3	Ei voi työskennellä edes hoitosukkaa tai tukisidettä käyttäen

(Käypä hoito suositus: Alaraajojen laskimovaajatoiminta 2016)

Taulukko 3. Lääketieteellisten hoitosukkien luokitus

Puristusluokka	Käyttöaihe	Nimi	CEN (mmHg)
CEN = Comité Européen de Normalisation			
I	Syvän laskimoveritulpan esto Laskimokierron vajaatoiminta	Kevyt hoitosukka	15–23
II	Laskimoperäinen turvotus ja säärihaavat Imutieperäiset turvotukset	II puristusluokan hoitosukka	24–34
III	Vaikea laskimoperäinen turvotus ja säärihaavat	III puristusluokan hoitosukka	35–49
IV	Vaikeat imutieperäiset turvotukset	IV puristusluokan hoitosukka	yli 50

(Pirkanmaan sairaanhoitopiirin julkaisu 4/967 mukailtuna)

II-puristusluokan hoitosukat ovat tiukkoja. Asiakas tarvitsee hoitosukan pukemista varten ohjausta. Sukka on helpoin saada jalkaa aamulla ennen ylösnousua siten, että alaraaja nostetaan koholle esim. seinää vasten ja sukka puetaan jalkaan. Sukan pukeminen ohjataan aina sukkaa luovuttaessa. Jos tämä ei onnistu, asiakas voi tarvita pukemisapuvälineen ja sukan luovuttajan tulee varmistaa, että asiakas pystyy sitä käyttämään. Asiakkaan tulee olla motivoitunut ja sitoutunut hoitosukkien käyttöön. Sukan käyttöä tulee seurata ja huomioida valmistajan määrittämä sukan käyttöikä.

Hoitosukan paineluokan valinnassa joudutaan usein tekemään kompromisseja. Vaikka sairaus edellyttäisi II-luokan sukkaa, mutta asiakas ei kykene niitä pukemaan, on valittava pienempi puristusluokka. Mikäli asiakas ei edellä mainitusta syystä tai erityisistä lääketieteellisistä syistä voi käyttää suurempaa puristusluokkaa, voidaan puristusluokan I sukat luovuttaa apuvälineenä.

Lääkinnälliset kompressiohihat, hansikkaat tai sukat luovutetaan lähinnä syöpäpotilaille ylä- tai alaraajan kroonisen turvotuksen hoitoon (voidaan käyttää imusolmukkeiden poiston jälkeisen turvotuksen hoidossa myös lievissä tapauksissa). Hoitohihoa hankittaessa tulee arvioida hihan pukemisen apulaitteen tarve. Hoitohihat tulevat kyseeseen myös yläraajan laskimotukoksen jatkohoitona.

Hoitohihan arviointi edellyttää lääkärin tekemää tarvearviointia ja asiaan perehtyneen apuvälinealan asiantuntijan tekemää mittausta.

04 06 89 01 Ensipainevaatteet

Palovammojen jälkihoidon alkuvaiheessa käytettävät valmispainevaatteet.

Palovammapotilaiden hoidossa tarvittavat painepuvut ja lastat hankkii hoitovastuussa oleva yksikkö.

04 06 89 03 Lääkinnälliset painehoitovaatteet

Vaatteet joissa on asteittain vartaloa kohti aleneva paine. Luokkaan sisältyvät esim. valmis- tai mittailauksena valmistetut trombien ja turvotuksen ennaltaehkäisyssä sekä lymfaödeeman, laskimovajaatoiminnan tai erilaisten leikkausten aiheuttaman turvotuksen ja laskimoperäisten säärihaavojen hoidossa käytettävät kompressiovaatteet.

Lääkinnällisiä painehoitovaatteita käytetään esim. palovammapotilailla, rasvansiirtopotilailla, postvariatriksen kirurgian (laihdutusleikkaus tai iso painon pudottaneilla) jälkeen, leikkausten jälkitiloissa, neurologiassa, traumojen ja kasvainten jälkitilojen hoidossa sekä synnyntäisissä verisuonianomalia tapauksissa. Luovutetaan erikoislääkärin arvion perusteella palovammojen tai toimenpiteiden jälkeiseen hoitoon.

04 06 89 04 Painevaatteet liikkeen ja asennon fasilitointiin

Valmis- tai mittailaustyönä valmistetut neurologisessa fysioterapiassa käytettävät tukivaatteet, jotka antavat tasaisen paineen, ja joilla pyritään helpottamaan vartalon hallintaa ja hahmottamista sekä lisäämään toiminnallisuutta ja hallittua liikkumista. Luokkaan sisältyvät esimerkiksi Erbin pareesituet.

Voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä esim. aistiyliherkille lapsille, kun tarve on kirjattu kuntoutussuunnitelmaa ja on osa kuntoutusprosessia.

04 08 PAINEVAATTEET KEHON HALLINTAAN JA OMAN KEHON HAHMOTTAMISEEN

Vaatteet, jotka tuottamansa tasaisen paineen avulla helpottavat kehon asennon hallintaa tai kehon hahmottamista. Vaatteet, joiden avulla helpotetaan päivittäisiä toimia.

Voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä esim. aistiyliherkille lapsille, kun tarve on kirjattu kuntoutussuunnitelmaa ja on osa kuntoutusprosessia.

04 09 VALOHOITOVÄLINEET

Valohoitovälineet ovat fysikaalisen hoidon laitteita, eikä niitä luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

04 19 LÄÄKEANNOSTELUN VÄLINEET

Välineet, joiden avulla säännöstellään lääkeannostelun nopeutta ja määrää. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi laitteet, jotka avustavat tai auttavat nestemäisten lääkkeiden antamista ihon läpi suoraan kehoon (esim. insuliinikynät).

Lääkeannostelun välineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 27 STIMULAATTORIT

Apuvälineet, joilla lisätään, vähennetään tai vakautetaan kehon toimintoja ei-ortoottisilla stimulaattoreilla Sukupuolielämän apuvälineet, ks. 09 54. Sisäkorvaistutukseen yhteydessä olevat kuulokojeet, ks. 22 06 21.

04 27 06 Stimulaattorit kivun lievitykseen

Laitteet joilla muutetaan hermojen herkkyyttä ja tällä tavoin fyysisen kivun tuntemusta.

TNS- laitteita lainataan esim. fysioterapiasta tai hoitavasta yksiköstä sovittujen käytäntöjen mukaisesti. Lainaava yksikkö opastaa laitteen käytön, suunnittelee ja toteuttaa laitteen käytön seurannan. Laittehankinnat tapahtuvat yksikön määrärahoista. Laitetta ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 27 09 Lihastimulaattorit, ei ortoosina käytettävät

Välineet, joilla stimuloidaan lihasta tai lihaksen tiettyä osaa ja saadaan lihas supistumaan tai rentoutumaan. Kohtaan sisältyvät esim. pidätyskyvyn stimulaattorit. Yläraajan ortoosit, joissa on sisäänrakennetut lihassimulaattorit, ks. 06 06. Alaraajan ortoosit, joissa on sisäänrakennetut lihassimulaattorit, ks. 06 12.

Kohtaan sisältyvät myös NMES- ja mikrovirtalaitteet.

Lantionpohjan toimintahäiriöissä stimulaattoreita käytetään rakon rauhoittamiseen, lantionpohjan lihasten harjoittamiseen ja kivunhoitoon. Stimulaattorin käyttö edellyttää lääkärin toteamaa hoidon tarvetta. Lääkäri konsultoi fysioterapeuttia/erityistyöntekijää, joka arvioi ja tekee yksilöllisen hoitosuunnitelman. Laitetta ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan se voidaan lainata hoitavasta yksiköstä.

04 27 15 Äänistimulaattorit

Laitteet, joilla peitetään korvan sisällä syntyvän tai ulkopuolisesta lähteestä peräisin olevan melun kuuloaistimus. Kohtaan sisältyvät esim. tinnitusmaskerit. Kuulemisen apuvälineet, ks. 22 06.

Apuvälineen arvio tehdään yksilöllisen tarpeen mukaan.

04 30 LÄMPÖ- TAI KYLMÄHOITOVÄLINEET

Laitteet, joilla tuotetaan lämpöä tai kylmyyttä hoidollisiin tarkoituksiin.

04 30 03 Lämpöhoitovälineet

Laitteet joilla lämmitetään kehoa tai sen osaa hoidollisiin tarkoituksiin. Kohtaan sisältyvät esim. infrapunalamput ja esilämmitetyt tyynyt.

Tähän luokkaan kuuluvat myös lämpöhanskat ja – pohjalliset. Niitä voidaan luovuttaa sellaisten kroonisten sairauksien hoitoon, kuten esim. systeeminen skleroosi tai SLE, joissa sairaus aiheuttaa huomattavaa toimintarajoitusta ja – kyvyttömyyttä tai siihen liittyy kroonisia ihoaavoja, tavallisimmin sormihaavoja ja jalan haavoja. Lämpöhanskoja ja – pohjallisia voidaan luovuttaa myös erityisperustein vaikeiden tilapäisten/pysyvien hermovaurioiden/tuntopuutosten/synnynnäisten raaja-anomalioiden vuoksi, jotka aiheuttavat selvää kylmänarkuutta.

Lämpöhanskoja ja – pohjallisia (sähkölämmittimellä ja erityisominaisuuksilla varustetut) voidaan luovuttaa hoitavan lääkärin arvion perusteella. Tuotteita valitessa on huomioitava niiden turvallisuus ja tehokkuus lääketieteellisessä käytössä.

Tavanomaisia urheilu- ja eräliikkeistä saatavia lämpöhanskoja ja – pohjallisia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

04 33 KUDOSVAURIOITA EHKÄISEVÄT APUVÄLINEET

Kohtaan sisältyvät esim. painehaavojen ja ihon rikkoutumisen ehkäisyyn käytettävät välineet. Puettavat vartaloa suojaavat apuvälineet, ks. 09 06. Tuet, tyynyt ja muut kävelyn apuvälineiden lisävarusteet, joilla ehkäistään mustelmia ja ihovaurioita, ks. 12 07 18.

Kudosvaurioita ehkäisevistä apuvälineistä merkittävimpiä ovat erilaiset painehaavoja ehkäisevät istuintyynyt ja patjat. Painehaavariskin arviointi, painehaavan hoitoon ja paineen vähentämiseen valittavien apuvälineiden hankinta edellyttää moniammatillista yhteistyötä. Haavanhoitosuunnitelmaa laadittaessa on haavaohoitajan tai muun asiaan perehtyneen henkilön asiantuntemus välttämätön.

Painehaavojen ehkäisyssä on tärkeää huolehtia mm. hyvästä perushoidosta, ravinnosta, yksilöllisesti suunnitellusta ja toteutuvasta asentohoidosta sekä sovitusta istuma-ajasta. Oikein valittu apuväline ei ilman muita toimenpiteitä riitä painehaavan ennaltaehkäisyssä ja hoidossa. Painehaavatuotteet ovat alkuhankintoina kalliita, mutta oikein valittuina ne ennalta ehkäisevät kustannustehokkaasti kallishoitoisten painehaavojen syntymistä ja hoitoa.

04 33 03 Istuintyynyt ja – alustat painehaavojen ehkäisyyn

Välineet joilla helpotetaan painetta kehon herkissä osissa ja jotka jakavat kuormaa. Istuintyy-nyyt ja -alustat, ks. 18 09 42.

04 33 03 01 Painehaavatyynyt, viskoelastiset

Tyynyt joissa painetta tasaavana materiaalina on hitaasti palautuva polyuretaanivaahdo.

04 33 03 02 Painehaavatyynyt, geelitäytteiset

Tyynyt joissa painetta tasaavana materiaalina on geeli.

04 33 03 03 Painehaavatyynyt, kennorakenteiset

Tyynyt joissa painetta tasaavana ominaisena on kennorakenne ja kennojen väliin jäävä ilma.

04 33 03 04 Painehaavatyynyt, ilmatäytteiset, ei moottoroidut

Tyynyt joissa painetta tasaa vakiopaineinen ilma.

04 33 03 05 Painehaavatyynyt, ilmatäytteiset, moottoroidut

Tyynyt joissa painetta tasataan vaihtuvapaineisella ilmalla ja, joiden ilman määrää säädellään moottorin avulla.

Painehaavatyynyä valittaessa arvioidaan asiakkaan painehaavariskiä sekä pyörätuolin käyttöä ja säätöä kokonaisuutena. Painehaavan hoitoon tai ennaltaehkäisyyn tarkoitettu tyyny saattaa hankaloittaa esimerkiksi henkilön omatoimista siirtymistä. Tyynyä valittaessa joudutaan usein tekemään kompromisseja ja painottamaan jotakin tavoitetta. Mikäli omatoiminen siirtyminen edellyttää matalamman riskin tyynyä kuin mitä luokituspisteet edellyttävät, sovitaan istuma-ajan lyhentämisestä lääkärin antamien ohjeiden mukaan. Tyynyn valinnan tukena voidaan käyttää pintapaineen mittauslaitetta, mikäli sellainen on käytettävissä.

04 33 06 Apuvälineet kudosisvaurioiden ehkäisyyn makuuasennossa

Välineet, joiden on tarkoitus jakaa kehoon kohdistuvaa kuormitusta pitkien makuujaksojen aikana ja näin estää hiertymien ja painehaavojen syntyminen kehoon herkkiin osiin. Patjat ja patjanpäälliset, ks. 18 12 18.

04 33 06 01 Petauspatjat, ei-moottoroidut

Tavallisen patjan päällä käytettävät patjat, jotka tasaavat kehoon kohdistuvaa painetta paineen pysyessä vakiona.

Soveltuvat henkilöille, joilla on matala tai keskisuuri riski saada painehaava.

04 33 06 02 Petauspatjat, ilmatäytteiset, moottoroidut

Tavallisen patjan päällä käytettävät säätöautomaatiikalla varustetut ilmapatjat, joissa paine vaihtuu jaksottain tai säätyy itsestään käyttäjän painon ja asennon muutosten mukaan.

04 33 06 03 Painehaavapatjat, ei-moottoroidut

Erilaisista materiaaleista valmistetut patjat, jotka tasaavat kehoon kohdistuvaa painetta paineen pysyessä vakiona.

04 33 06 04 Painehaavapatjat ilmatäytteiset , moottoroidut

Tavallisen patjan päällä käytettävät säätöautomaatiikalla varustetut ilmapatjat, joissa paine vaihtuu jaksottain tai säätyy itsestään käyttäjän painon ja asennon muutosten mukaan.

Soveltuvat henkilöille, joilla on korkea tai erittäin korkea riski saada painehaava.

Painehaavapatjaa valittaessa arvioidaan painehaavariski aina riskiluokitusta käyttäen. Painehaavapatjat voidaan jakaa korkean riskin, keskiriskin ja matalanriskin patjoja. Matalan riskin patjamalleja on sekä petauspatjoissa että varsinaisissa patjoissa.

Painehaavojen riskinarvioinnissa käytetään HUS painehaavan riskiluokitusta (liite 2) tai Braden –luokitusta (taulukko 4). Painehaavojen apuvälineet valitaan sen mukaan, kuinka suuri riski haavan syntymiseksi on. Riskiluokitusmittari on spesifimpi ja herkempi kuin hoitohenkilöstön tekemä kliininen arvio.

Taulukko 4. Braden–luokitus.

Riski on olemassa	15 - 18 riskipistettä
Riski on kohtalainen	13 – 14 riskipistettä
Riski on suuri	10 – 12 riskipistettä
Riski on erittäin suuri	9 riskipistettä tai sen alle

(Juutilainen & Hietanen toim. 2012. Haavahoidon periaatteet.)

Keskiriskin patja luovutetaan, kun ”riski on kohtalainen” ja korkean riskin patja kun ”riski on suuri” tai ”riski on erittäin suuri”.

Painehaavatyynyjä ja -patjoja voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, jonka toimintakyky on sairauden tai vamman vuoksi alentunut niin, että omatoiminen asennon vaihtaminen vuoteessa ei onnistu ja/tai riski saada painehaavaumia on kohonnut. Valintaan vaikuttaa ensisijaisesti se, onko kyseessä painehaavaumien ennaltaehkäisy vai hoito.

Painehaavapatjan luovuttaminen voi olla perusteltua myös, mikäli se vähentää avun tarvetta, esim. yöaikaan tapahtuvia omaisen / avustajan tekemiä asennon vaihtamisia ja näin tukee omaisen jaksamista sekä mahdollistaa asiakkaan kotona asumisen.

Kun painehaavan hoito edellyttää leikkausta, on välttämätöntä, että välittömästi leikkauksen jälkeen kotona on käytössä korkean riskin painehaavapatja, haavanhoitosuunnitelma on tehty ja sovittu haavan seurannasta vastaava yhteyshenkilö.

Nopeasti etenevissä sairauksissa voidaan luovuttaa ns. matalanriskin tai keskiriskin patja asiakkaalle, kun on oletettavissa henkilön tarvitsevan melko nopeasti korkean riskin painehaavapatjaa. Ns. tavalliset patjat asiakkaat ostavat itse.

04 39 NÄÖNKÄYTÖN HARJOITUSVÄLINEET

Äänivalolaatikko voidaan luovuttaa syvästi tai vaikeasti heikkonäköiselle lapselle näönkäytön harjoittamiseen ja aktivoimiseen, vauvaiästä alkaen. Uusia äänivalolaatikoita ei ole enää mistään saatavilla, vaan vanhoja apuvälineitä kierrätetään. Äänivalolaatikoiden tilalle ovat tulleet tablettitietokoneet ja niiden sovellukset. Tablettitietokoneita voidaan käyttää vauvoista kouluikään saakka näön aktivoimiseen ja harjaannuttamiseen sekä opetukseen.

04 39 03 Peittohoitovälineet

Peittohoitovälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

04 48 LIIKKEEN VOIMAN JA TASAPAINON HARJOITUSVÄLINEET

Harjoituslaitteet ovat pääsääntöisesti terapiaa tukevia apuvälineitä.

04 48 03 Kuntopyörät ja ergometrit

Fyysiseen harjoitteluun tarkoitetut paikallaan pysyvät kuntopyörät. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi käsiergometrit ja tukivaljailla varustetut juoksumatot.

Kuntopyöriä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineen. Kun asiakkaan arvioidaan hyötyvän laiteharjoittelusta, pyritään harjoittelu tekemään fysioterapiakäyntien yhteydessä tai ohjataan asiakas paikkoihin, joissa hän voi toteuttaa omatoimista harjoittelua.

04 48 03 03 Käsi- ja/tai jalkapolkulaitteet mekaaniset

Ylä- ja alaraajojen harjoittamiseen käytettävät laitteet, joiden vastusta voidaan säätää mekaanisesti.

04 48 03 04 Käsi- ja/tai jalkapolkulaiteet moottoroidut

Ylä- ja alaraajojen harjoittamiseen käytettävät laitteet, joissa moottori avustaa liikettä.

Harjoitteluväline voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä silloin, kun sen käytön tarpeellisuus on todettu kuntoutussuunnitelmassa keinoksi saavuttaa kuntoutukselle asetettu tavoite. Laite luovutetaan omatoimiseen harjoitteluun ensisijaisesti määräaikaiseen (1-3kk) lainaan. Yksilöllisen, välttämättömän tarpeen mukaan laite voidaan luovuttaa toistaiseksi voimassa olevana lainana. Tällöin luovuttaminen edellyttää aina kokeilukäyttöä ja selkeää vastetta. Kokeilukäytön aikana asiakas täyttää käyttöpäiväkirjaa. Päiväkirjan avulla arvioidaan laitteen käytön tuomaa hyötyä.

Restoraattorin käyttö ei ole ensisijainen hoitomuoto spastisuuden hoidossa. Restoraattoreita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun tavoitteena on spastisuuden hoito.

04 48 08 Seisontakehikot ja tuet seisomiseen

Henkilöä pystyasennossa tukevat kiinteät välineet.

Seisomisella on edullisia vaikutuksia pitkäaikaissairaiden ja vammaisten elimistöön (mm. osteoporoosin ehkäisy, alaraajojen spastisiteetin lievittyminen, verenkierron paraneminen, suolen toiminnan parantuminen). Seisomisen tärkeys tulee ottaa huomioon potilaan kuntoutustavoitteita ja -menetelmiä arvioitaessa. Seisomisella on tärkeä merkitys myös motoristen taitojen opettelussa.

Seisomatelineen tarpeen tulee olla asiakkaan kuntoutuksesta vastaavan lääkärin tai kuntoutustyöryhmän arvioima ja kirjattu kuntoutussuunnitelmaan. Seisomateline voidaan yksilöllisen arvioinnin perusteella luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi asiakkaalle, jolla oma lihasvoima tai tasapaino ja pystyasennon hallinta eivät ole riittäviä, jotta seisominen onnistuisi ilman tukea tai kevyemmillä ratkaisuilla, kuten sauvoihin tai kävelytelineeseen tukien. Seisomatelineen käytön tulee tukea asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan asetettuja tavoitteita. Apuvälineen käyttäjän tulee olla motivoitunut seisomatelineen

käyttöön. Välineen käytön arvioinnin ja seurannan tukena voidaan tarvittaessa edellyttää käyttäjää pitämään harjoituspäiväkirjaa.

Aikuisilla seisomatelineen käyttöä arvioitaessa selvitetään, voidaanko seisominen toteuttaa esim. fysioterapian yhteydessä yhteiskäytössä olevalla seisomatelineellä. Seisomateline luovutetaan kotiin silloin, kun sen käyttö ei muuten ole mahdollista ja seisomisella on erityisen tärkeä merkitys asiakkaan kokonaistilanteen kannalta.

Seisomatelineitä käytetään lapsilla tukemaan pystyasentoa ja sen harjoittelua ennen kävelyharjoittelun alkua. Seisomatelinettä käytetään myös mahdollistamaan ylävartalon ja -raajojen käytön harjoittelua päivittäisissä toiminnoissa. Lisäksi seisomatelineen käytöllä pyritään ehkäisemään nivelten kontraktuuria, lisäämään nivelten kuormitusta osteoporoosin ehkäisemiseksi ja vähentämään spastisuutta ja näin ollen helpottamaan päivittäistä selviytymistä.

Erityisesti lapsilla seisomatelineen käytöstä sovitaan yhdessä vanhempien ja päiväkodin / koulun kanssa siten, että se on lapsen ja perheen kannalta joustavasti osana lapsen muuta toimintaa. Seisomateline sijoitetaan siihen toimintaympäristöön, missä sitä ensisijaisesti käytetään (koti/päiväkoti/koulu). Seisomatelineen käyttö suunnitellaan siten, että se yhdistetään joustavasti päivän muihin toimintoihin. Seisomatelineen/kippilaudan käytön tulee olla turvallista, joten lähihenkilöiden ohjaus on tärkeää.

04 48 12 Sormien ja käden harjoitusvälineet

Sormien ja käsien liikettä ja voimaa harjoittavat välineet.

04 48 15 Yläraajan, vartalon ja alaraajan harjoitusvälineet

Välineet, joilla harjoitellaan liikkumista ja tasapainoa tai vahvistetaan raajoja ja vartaloa. Kohtaan sisältyvät esim. puolapuut, trampoliinit, voimistelumatot, tasapainolaudat ja välineet, jotka edesauttavat kuntoilun aikana pyörätuolissa istuvien henkilöiden aerobista harjoittelua ja voimaharjoittelua.

Sormien ja käden, yläraajan, vartalon ja alaraajan harjoitusvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Myös terapiavahat, kiilatyynyt, terapiarullat ja – pallot, voimistelu- ja ponnahdusmatot, tasapainolaudat, tasapainotyynyt sekä asentohoitotyynyt ovat terapiavälineitä eikä niitä luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Ci-hanska, CPM-laitteet ym. eivät ole lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä. Niitä voidaan luovuttaa erityisperustein määräaikaiseen käyttöön terapiavälineinä hoitavasta yksiköstä esim. kun terapia toteutuu kotona kaukana palveluista ja harjoitusvälineet ovat tärkeitä kuntoutuksen tavoitteiden saavuttamisessa.

04 48 15 07 Terapiapenkit ja – tasot

Välineet joita käytetään erilaisiin liike- ja tasapainoharjoituksiin myös eri toimintojen kuten esimerkiksi pukeutumisen yhteydessä. Pukeutumistasossa tukipinta on laajempi kuin pukeutumispenkissä ja pukeutumisasennon vaihtomahdollisuus on monipuolisempi kuin penkillä. Hoitotasot ks. 09331203.

Terapiapenkkejä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä mm. lapselle, joka tarvitsee terapiapenkkiä sairauden tai vamman vuoksi lihasten ja tasapainon harjoittamiseen sekä toiminnallisiin harjoituksiin mm. pukemiseen.

04 48 18 Painomansetit

Niikka- tai käsipainot, jotka on täytetty painavalla materiaalilla ja joita pidetään harjoituksen aikana raajoissa, jotta raajat vahvistuisivat tai niiden vapina estyisi.

Painomansetteja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Niitä voidaan lainata asiakkaille terapiavälineenä hoitavasta yksiköstä.

04 48 21 Kippilaudat

Alustat, joiden päälle henkilö tuetaan hyvään asentoon, jonka jälkeen tasoa muutetaan asteittain vaaka-asennosta pystyasentoon siten, että keho voi tottua kyseisessä asennossa toimimiseen.

04 48 21 01 Kippilaudat, mekaaniset säädöt**04 48 21 02 Kippilaudat, sähkötoimiset säädöt**

Kippilautoja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

04 48 27 Välineet asennon tukemiseen hoidon aikana

Välineet, joilla henkilö tuetaan oikeaan asentoon ja näin helpotetaan terapian ja hoidon suorittamista. Kippilaudat, ks. 04 48 21.

Asentohoitotyynyjä ja muita vastaavia välineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

05 APUVÄLINEET TAITOJEN HARJOITTELEMISEEN**05 03 KOMMUNIKOINNIN TERAPIA- JA HARJOITUSVÄLINEET**

Välineet, joilla parannetaan kirjallisen ja puhutun kielen kommunikointitaitoja. Puhetta tukevan ja korvaavan kommunikoinnin harjoitusvälineet, ks. 05 06. Äidinkielen harjoitusvälineet, ks. 05 18 03. Vieraiden kielten harjoitusvälineet, ks. 05 18 06. Ääni- ja kuvamuodossa olevaa tietoa tallentavat, toistavat ja näyttävät apuvälineet, ks. 22 18.

05 06 PUHETTA TUKEVAN JA KORVAAVAN KOMMUNIKOINNIN HARJOITUSVÄLINEET

Apuvälineet, joilla harjoitellaan puhetta tukevia kommunikointitekniikoita ja sanastoa ja näin mahdollistetaan henkilöidenvälinen kommunikaatio. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi pistekirjoitus, viittomakieli ja Bliss-kieli.

05 06 21 Kuvien ja symbolien ymmärtämisen harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan ymmärtämään yksinkertaistettujen ja kaavamaisten kuvien välittämiä viestiä ja tietoja. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi pic- symbolit.

05 06 24 Bliss-kommunikoinnin harjoitusvälineet

Välineet, joiden avulla harjoitellaan ja opitaan Bliss-kommunikoinniksi kutsuttua erityistä kuvakieltä.

05 09 PIDÄTYSKYVYN HARJOITUSVÄLINEET

Välineet, joilla harjoitellaan virtsarakon ja suolen hallintaa. Rakon harjoittamiseen ja aktivoimiseen sekä kivun lievittämiseen tarkoitetut stimulaattorit ks. 04 27 09 Lihassstimulaattorit

05 09 03 Inkontinenssihälyttimet

Välineet jotka tuottavat signaalin tahattoman virtsaamisen tai ulostamisen tapahtuessa. Lihassstimulaattorit, ei ortoosina käytettävät, ks. 04 27 09.

Inkontinenssihälyttimiä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

05 12 KOGNITIIVISTEN TAITOJEN HARJOITUSVÄLINEET

Välineet jotka on suunniteltu lisäämään kykyjä, jotka ovat ajattelun ja loogisen toiminnan pohjana, esimerkiksi muisti, huomiokyky, keskittyminen, käsitteellinen ja sovellettu ajattelu. Kommunikoinnin, tiedonsaannin ja tiedonvälityksen apuvälineet, kts. 22.

Kognitiivisten taitojen harjoitusvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

06 ORTOOSIT JA PROTEESIT

Ortoosit ovat ulkoisia apuvälineitä, joilla muutetaan hermo-, lihas- ja luustorakenteita ja niiden toimintaa. Proteesit ovat ulkoisia apuvälineitä, joilla korvataan kehon osia, jotka puuttuvat kokonaan tai osittain. Kohtaan sisältyvät esim. kehon omalla tai ulkoisella voimanlähteellä toimivat tukilaitteet ja proteesit, kosmeettiset proteesit ja ortopediset jalkineet. Kohtaan eivät sisälly endoproteesit, jotka eivät kuulu tämän kansainvälisen standardin soveltamisalaan.

Ortoosi voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä silloin, kun kyseessä on lääketieteellisesti todettu vamma tai sairaus, joka aiheuttaa pitkäkestoisen, oleellisen toimintakyvyn haitan. Akuuteissa tapauksissa, esim. leikkauksen, traumausten, rasisustilojen ja muiden akuuttien sairauksien jälkeen luovutetaan ortoosi määräaikaan hoitoon liittyvänä jatkohoitona.

Ortoosi luovutetaan koekäyttöön määräajaksi, jotta saadaan selville hyötykö asiakas siitä. Jos seurantakontaktissa todetaan, että ortoosista on ollut hyötyä, voidaan se luovuttaa toistaiseksi asiakkaan käyttöön. Apuvälineen pitkäaikainen tarve tulee olla kirjattuna asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan tai vastaavaan dokumenttiin. Koekäyttö ei koske yksilöllisesti valmistettavia ortooseja.

Toistaiseksi luovutettuja ortooseja uusitaan huomioiden ortoosin kunto, kuluminen ja kasvuikäisillä kasvu. Ortoosien käyttöä tulee seurata säännöllisesti.

Yksityissektorin suorittamien leikkausten jälkeen tarvittavat ortoosit luovutetaan osana hoitokokonaisuutta toimenpiteen tehneestä organisaatiosta tai siellä sovitun käytänteen mukaan. Urheilu- ja harrastustuet eivät kuulu lääkinällisenä kuntoutuksena luovutettaviin apuvälineisiin.

06 03 VARTALON, SELKÄRANGAN JA KALLON ORTOOSIT

Ortoosit, jotka on suunniteltu muuttamaan selkärangan ja kallon alueen hermo-, lihas- ja luustorakenteita sekä niiden toimintaa. Välineet voivat olla joko erityisvalmisteisia, jolloin ne täyttävät yksittäisen käyttäjän toiminnalliset vaatimukset, tai tehdasvalmisteisia, jolloin ne täyttävät tietyt yleiset toiminnalliset vaatimukset. Tehdasvalmisteiset välineet voivat olla säädettävissä yksittäisen käyttäjän tarpeisiin tai ne voivat olla heti käyttövalmiita, jolloin säätäminen ei ole mahdollista tai tarpeen.

Vartalon ja selkärangan ortooseihin kuuluvat lannerangan ja ristiselän tuet (tukiliivit), ristisuoliluunivelen tuet (SI-tuet), rintarangan tuet (esim. ryhtituki) ja kaularangan tuet (tukikaulurit).

06 03 03 Ristisuoliluunivelen ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon ristiselän alueen.

06 03 06 Lannerangan ja ristiselän ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon lannerangan ja ristiselän alueen.

06 03 09 Rinta- lannerangan ja ristiselän ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon rintarangan, lannerangan ja ristiselän alueen.

Yllä mainittuja ortooseja voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena lääkärin tai apuvälinealan asiantuntijan **tekemien** tutkimusten ja toteaman tarvearvioinnin perusteella, kun kyseessä on jokin seuraavista: instabiileetti, trauman jälkitila, johon liittyy rangan virheasento ja huomattava toimintakyvyn alenema, vaikea osteoporoosi ja kompressiomurtuma tai vaikea skolioosi ja siitä aiheutuva kiputila ja toiminnallinen haitta. Lisäksi on oletettavaa, että ilman ortoosin antamaa tukea aiheutuu sekundääri ongelmia ja on kokeilemalla osoitettu, että ortoosista saatu selvä hyöty.

06 03 09 Rintarangan, lannerangan ja ristiselän ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain vartalon rintarangan, lannerangan ja ristiselän alueen

Tukiliivi voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun asiakkaalla on lääketieteellisesti todetusta sairaudesta tai vammasta (esim. murtuma) johtuva ko. alueen kiputila, joka aiheuttaa oleellisen toimintakyvyn haitan tai tila aiheuttaa sekundääri ongelmia tukemattomana. Ortoosia voidaan käyttää hypotonisilla lapsilla skolioosin ennalta ehkäisemiseksi ja/tai kun tukea käytettäessä istuma-asento paranee ja/tai pöytätyöskentely onnistuu mahdollistaen silmä-käsiyhteistyön. Skolioosikorsetti valmistetaan yksilöllisesti lapselle, jolla on konservatiivisesti hoidettava skolioosi.

Sovellutus: Tukiliivin tarve ja hankkimisperusteet liittyvät ensisijaisesti toimintakyvyn vaikeusasteeseen. Tämä tarkoittaa esim. sitä, että ilman tukiliiviä asiakas kykenee kävelemään alle kilometrin yhdenmittaisesti tai istumaan enintään 15 minuuttia ongelmitta. Tukiliivin tulisi parantaa oleellisesti asiakkaan toimintakykyä, esim. kävelymatkan piteneminen sadoista metreistä vähintään kaksinkertaiseksi, päivittäisten toimintojen helpottuminen (henkilökohtaiset toimet, kotiaskareet) ja tähän liittyen esim. kumartelujen, istumisen, seisomakestävyuden olennainen paraneminen (vähintään kaksinkertaiseksi ajassa tai suorituskerroissa mitattuna). Hankinta edellyttää asianmukaista kokeilua ja sen perusteella saatavaa näyttöä tukiliivin tehosta. Tukiliivin tarpeen tulee olla pitkäkestoinen / pysyvä, eikä lääkinnällisen kuntoutuksen odoteta vähentävän tukiliivin tarvetta ainakaan lähimmän puolen vuoden aikana tai katsotaan, että tukiliivi on olennaisen tärkeä osa lääkinnällistä kuntoutusta (harjoittelun mahdollistava). On lisäksi huolehdittava riittävästä ohjeistuksesta tukiliivin käytössä (esim. liiallisen tukiliiviriippuvuuden ehkäisemiseksi).

06 03 12 Kaularankaortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain niskan alueen, myös ylimmän kaulanikaman ja takaraivonluun välisen nivelen.

Tukikauluksen käyttö ja luovutus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä on perusteltua, mikäli asiakkaalla on esim. lääketieteellisesti todettu kaularangan instabiliteetti, murtuman jälkitila, nivelreuman aiheuttamat rankamuutokset tai osteoporoosi, joiden vuoksi hänen toimintakykynsä on oleellisesti heikentynyt tai on oletettavaa, että ilman ortoosin antamaa tukea aiheutuu sekundääri-ongelmia ja tuen kokeilusta on saatu selvä vaste. Tukikaulus luovutetaan lapselle tai aikuiselle, joka tarvitsee tuen pitkäaikaiseen käyttöön hyvän, toiminnallisen asennon turvaamiseksi ja kipujen vähentämiseksi.

Sovellutus: Tukikaulus hankitaan omaksi edellä mainituissa tilanteissa, kun tarve on pitkäaikainen, eikä kaulurin käytöstä odoteta tulevan lisäongelmia (edellyttää riittävä ohjeistusta tukikaulusriippuvuuden ennaltaehkäisemiseksi).

06 03 15 Kaula- ja rintarankaortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain kaulan ja rintarangan alueen, myös ylimmän kaulanikaman ja takaraivonluun välisen nivelen.

06 03 18 Kaula-rinta-lanneortoosit sekä ristiselän ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain kaulan, rinta- ja lannerangan sekä ristiselän alueen, mukaan lukien ylimmän kaulanikaman ja takaraivonluun liitoskohdan. Kohtaan sisältyvät esim. pään ja kaularangan välinen nivel

Yllä mainittuja ortooseja voidaan luovuttaa apuvälinealan asiantuntijan tekemien tutkimusten ja toteaman tarvearvioinnin perusteella asiakkaalle, jolla on lääketieteellisesti todetusta perussairaudesta johtuva rangan virheasento, tähän liittyvä toimintakyvyn vaikeus tai kiputila, joka haittaa merkittävästi henkilön suoriutumista päivittäisen elämän toiminnoista ja ortoosin käytöllä arvioidaan saavutettavan merkittävää hyötyä toimintakykyyn.

06 04 VATSAN ORTOOSIT

Ortoosit jotka kattavat kokonaan tai osittain vatsan alueen.

06 04 06 Tyrätuet

Tuet jotka tukevat tyrää ja pitävät sen paikallaan. Kohtaan sisältyvät tyrähihnat, -vyöt ja -kannattimet sekä tyrähousut.

Luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä vain jos tyrä ei ole leikattavissa.

06 06 YLÄRAAJAN ORTOOSIT

Ortoosit, jotka on suunniteltu muuttamaan yläraajojen alueen hermo-, lihas- ja luustojärjestelmien rakenteita ja toiminnallisia ominaisuuksia. Välineet voivat olla joko erityisvalmisteisia, jolloin ne täyttävät yksittäisen käyttäjän toiminnalliset vaatimukset, tai tehdasvalmisteisia, jolloin ne täyttävät tietyt yleiset toiminnalliset vaatimukset. Tehdasvalmisteiset välineet ovat joko säädettäviä, jolloin ne täytyy säätää yksittäiselle käyttäjälle, tai heti käyttövalmiita, jolloin niitä ei ole tarpeen säätää yksittäiselle käyttäjälle.

Yläraajaortooseja käytetään tukemaan, oikaisemaan, suojaamaan raajaa sekä estämään ja korjaamaan yläraajan virheasentoja sekä parantamaan raajan toimintaa. Ortoosi voi mahdollistaa raajan käyttämisen ja toiminnan sekä sillä voidaan ylläpitää asiakkaan nykyinen tilanne ja voidaan ehkäistä tilanteen paheneminen. Ortoosin käytöllä rajoitetaan liikerataa, ehkäistään haitallisen liikkeen syntymistä, lievennetään spastisuutta tai avustetaan heikkoa tai halvaantunutta lihasta.

Ortoosi voi olla tehdasvalmisteinen mihin tehdään yksilöllisiä muutoksia tai esim. toimintaterapeutin valmistama yksilöllinen tuki.

06 06 03 Sormiortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain sormen alueen.

06 06 06 Kämmentortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain käden alueen

06 06 07 Kämmen-sormiortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain kämmenen ja sormen/sormet

06 06 12 Ranne- ja kämmentortoosit

Ortoosit, jotka kattavat ranteen ja kokonaan tai osittain kämmenen alueen

06 06 13 Ranne-, kämnen- ja sormiortoosit

Ortoosit, jotka kattavat ranteen, kämmenen ja yhden tai useamman sormen

06 06 15 Kyynärnivelen ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kyynärnivelen.

06 06 21 Olkanivelen ortoosit

Ortoosit, jotka kattavat olkanivelen.

Edellä mainittuja yläraajan ortooseja voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun asiakkaalla on lääketieteellisesti todettu pitkäaikainen, toimintakykyä oleellisesti alentava vamma tai sairaus, jonka vuoksi on tarve yhden tai useamman nivelen tukemiseen, immobilisoimiseen tai kuormituksen ja kivun vähentämiseen. Edellä kuvattu tarve voi olla mm. vaikean niveltulehduksen aikana tai vamman tai leikkauksen jälkeen. Tavoitteena voi olla myös ehkäistä nivelen virheasennon muodostuminen.

Ennaltaehkäisevän tuen luovuttaminen esim. reumapotilaalle on perusteltua, kun nivelen vaurio tai instabiliteetti ilman tukea alentaa merkittävästi toimintakykyä tai on ennakoitavissa, että tukemattomana siitä aiheutuu sekundäärihaittoja. Ortoosihoidon edellytyksenä on, että siitä on merkittävä hyöty asiakkaan päivittäisiin toimintoihin.

06 12 ALARAAJAN ORTOOSIT

Ortoosit, jotka on suunniteltu muuttamaan alaraajojen alueen hermo-, lihas- ja luustojärjestelmien rakenteita ja toiminnallisia ominaisuuksia. Välineet voivat olla joko erityisvalmisteisia, jolloin ne täyttävät yksilöllisen käyttäjän toiminnalliset vaatimukset tai tehdasvalmisteisia, jolloin ne täyttävät tietyt yleiset toiminnalliset vaatimukset. Tehdasvalmisteiset välineet voivat olla säädettävissä yksittäisen käyttäjän tarpeisiin tai ne voivat olla heti käyttövalmiita, jolloin säätäminen ei ole mahdollisia tai tarpeen.

Alaraajaortooseihin kuuluvat lonkka-, polvi- ja nilkkaortoosit sekä jalkateräortoosit. Yleensä alaraajan ortoositarve on pitkäaikainen (esimerkiksi Dafo-tuki CP-vammaiselle, peroneustuki hemiplegiapotilaalle tai polvi-/nilkkatuki, kun nivel on instabiili).

Alaraajaortooseja käytetään tukemaan, oikaisemaan, suojaamaan raajaa sekä estämään ja korjaamaan alaraajan virheasentoja sekä parantamaan raajan toimintaa. Ortoosi voi mahdollistaa alaraajan toiminnan ja sillä voidaan vaikuttaa asiakkaan toimintakykyyn ylläpitävästi ja ennaltaehkäistä tilanteen pahenemista. Apuvälinealan asiantuntija ohjaa asiakkaalle ortoosin käytön ja sen käyttöä tulee seurata esim. fysioterapiakäyntien yhteydessä.

Päivystyksessä luovutetaan alaraajaortooseja hoitovälineinä esim. murtuman hoitoon kipsin tilalla erilaisissa akuuteissa tilanteissa.

06 12 03 Jalkateräortoosit

Ortoosit, jotka kattavat kokonaan tai osittain jalkaterän alueen. Kohtaan sisältyvät esim. jalkineissa käytettävät pohjalliset ja täytteet, pehmusteet, jalkaholvin tuet, kantalaput ja -suojukset sekä tukipohjalliset. Tähän luokkaan kuuluvat myös kengän korotukset.

Jalkateräortoosi hankitaan potilaalle, jolla perussairauteen, pysyvään vamman jälkitilaan tai synnynnäiseen epämuodostumaan liittyvä **vaikea** nilkan ja/tai jalkaterän virheasento, toimintahäiriö ja kiputila vaikeuttavat päivittäisiä toimintoja. Lisäksi jalkateräortoosilla voidaan perustellusti odottaa saatavan merkittävää hyötyä potilaan kävelemiseen. Jalkateräortoosia käytetään potilaan itse ostamien jalkineiden kanssa.

Haavanhoitopohjallisia ei hankita lääkinällisenä kuntoutuksena. Pitkäaikaiseen käyttöön tulevat jalkateräortoosit hankitaan vasta haavahoitojen päätyttyä. Esim. lattajalkaisuus, Mortonin neuralgia, hallux valgus tai plantaarifasciitti ei oikeuta tukipohjallisen saamiseen lääkinällisenä kuntoutuksena. Varpaiden välissä käytettäviä silikonitukia, ei hankita lääkinällisenä kuntoutuksena, koska ne luokitellaan hoidollisiksi välineiksi.

Harrastusjalkineisiin jalkateräortoosit asiakas hankkii itse tai hän voi hakea kustannusten korvaamista kunnan sosiaalitoimesta Vammaispalvelulain mukaisena harrastusvälineenä, jolloin niiden kustannuksista voi kunta korvata puolet. Työjalkineisiin tarvittavien jalkateräortoosien hankkimisesta voi asiakas neuvotella työnantajan kanssa.

Jalkateräortoosit jaetaan eri ryhmiin sen perusteella minkälaiseen tarpeeseen jalkateräortoosi tai korotuspohjallinen tehdään.

06 12 06 Nilkka- jalkateräortoosit

Ortoosit, jotka kattavat nilkkanivelen sekä kokonaan tai osittain jalkaterän alueen.

Luokkaan sisältyvät dynaamiset nilkkaortoosit/peroneustuet/dafot. Ortoosit voivat olla valmisortooseja tai yksilöllisesti valmistettuja.

06 12 06 01 Nilkka- jalkateräortoosit, valmistuotteet

Ortoosit, jotka kattavat nilkkanivelen sekä kokonaan tai osittain jalkaterän alueen, valmiina saatavat.

06 12 06 02 Nilkka- jalkateräortoosit, yksilölliset

Ortoosit, jotka kattavat nilkkanivelen sekä kokonaan tai osittain jalkaterän alueen, yksilöllisesti valmistetut.

Nilkkaortoosi luovutetaan asiakkaalle, jolla on perussairaudesta, pysyvää vamman jälkitilasta tai synnynnäisestä epämuodostumasta aiheutuva **vaikea** nilkan virheasento ja/tai toimintahäiriö, mitkä vaikeuttavat merkittävästi päivittäistä liikkumista tai aiheuttavat merkittävän kiputilan. Hankinnan edellytys on,

että nilkka-jalkateräortoosilla voidaan perustellusti odottaa saatavan merkittävää hyötyä potilaan päivittäisissä toiminnoissa. Dynaamisia ortooseja hankitaan käveleville aikuisille ja kävelemään opetteleville lapsille.

Akuutit leikkausten jälkeiset tai hoitoon välittömästi liittyvät ortoosit katsotaan hoitovälineiksi. Potilas hankkii pääsääntöisesti dynaamisten nilkkaortoosien kanssa käytettävät jalkineet itse. Elastisia ja kevyitä vain kompressiota antavia tukia ei luovuteta lääkinällisenä kuntoutuksena.

06 12 09 Polviortoosit

Ortoosit, jotka kattavat polvinivelen.

Polviortoosi luovutetaan asiakkaalle, jolla perussairauteen liittyvä vaikea polven virheasento ja/tai toimintahäiriö, joka vaikeuttaa liikkumista ja nivelongelmaan on aloitettu lääkehoidot. Lisäksi voidaan perustellusti odottaa polvituella saatavan merkittävää hyötyä potilaan päivittäisissä toiminnoissa. Akuuttivammoihin polviortoosia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan polviortoosi hankitaan aina pitkäaikaiseen päivittäiseen käyttöön. Lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä luovutettavassa polviortoosissa on aina materiaalia, mikä korjaa alaraajan linjausta.

06 12 12 Polvi- Nilkka- jalkateraortoosit

Ortoosit, jotka kattavat polvi- ja nilkkanivelet sekä jalkaterän.

Polvi-, nilkka-, jalkateräortoosi voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on pitkäaikaiseen sairauteen tai vammaan liittyvä vaikea alaraajan virheasento, toimintahäiriö ja kiputila, jotka vaikeuttavat liikkumista ja toimintakykyä ja tuella voidaan perustellusti odottaa saatavan merkittävää hyötyä päivittäisissä toiminnoissa.

06 12 13 Sääriortoosit

Ortoosit, jotka kattavat alaraajan sääriosan.

Sääriortoosia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

06 12 15 Lonkkaortoosit

Ortoosit, jotka kattavat lonkkanivelen.

Lonkkanivelten luxaatioiden jälkihoidossa ja ennaltaehkäisyssä käytetään tukevia lonkkaortoosia. Tähän ryhmään kuuluvat myös mm. abduktiolastat ja – tyynyt sekä kävelyn/asennon apuvälineenä lapsilla käytettävät ortoosit. Yleisimmin lonkkaortooseja luovutetaan lapsille ns. sammakkolastoina. Ortoosit sovitetaan yksilöllisesti ja lainataan toistaiseksi olevaan käyttöön.

Reisiluunkaulan murtumia ehkäisevät lonkkasuojat eivät ole lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

06 12 16 Lonkka-polviortoosit

Ortoosit, jotka kattavat lonkka- ja polvinivelet.

Voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena lapselle pystyasennon ja askeltamisen tukemiseksi silloin, kun pystyasennon hallinta ja käveleminen eivät sairauden tai vamman aiheuttaman lihasten heikkouden tai liikkeen koordinaation puutteellisuuden vuoksi onnistu. Tarvearvioinnin tekee lapsen kuntoutuksesta vastaava lääkäri.

06 12 18 Lonkka-polvi-nilkka-jalkateräortoosit

Ortoosit, jotka kattavat lonkka-, polvi- ja nilkkanivelet sekä jalkaterän.

Ortooseja voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena asiakkaalle, jonka seisominen ja kävely ei vamman tai sairauden aiheuttamien lihasten heikkouden tai liikkeen koordinaation puutteellisuuden vuoksi onnistu ilman tukisidoksia. Ennen tukien hankintaa on varmistettava asiakkaan motivaatio tukien käyttöön.

sekä arvioitava niiden vaikutus toimintakykyyn ja ulkopuolisen avun vähenemiseen päivittäisissä toiminnoissa. Tarvearvioinnin tekee asiakkaan kuntoutuksesta vastaava lääkäri.

06 18 YLÄRAAJAPROTEESIT

Toisiinsa yhteensopivat yleensä yhden valmistajan valmistamat osat, jotka voidaan yhdistää minkä tahansa yksilöllisesti valmistetun osan kanssa ja joista muodostuu erilaisia yläraajaproteeseja. Kohtaan sisältyvät esim. kosmeettiset yläraajaproteesit.

Yläraajaproteesien mahdollinen käyttö määräytyy asiakkaan jäljellä olevan toimintakyvyn ja proteesin käyttötarkoituksen perusteella (siirtyminen, lähiympäristössä liikkuminen, työ, harrastukset yms.). Amputaation jälkeen ensimmäisen proteesin hankintapäätös tehdään yleiskunnon, toipumisen, sairauden ennusteen perusteella. Lisäksi huomioidaan asiakkaan motivaatio ja sitoutuminen proteesin käyttöön. Hankinta edellyttää erityistä asiantuntemusta ja moniammatillista arviointia (lääkäri, apuvälineteknikko ja fysioterapeutti/toimintaterapeutti). Amputaatiotyngän ongelmat ja niiden hoito edellyttävät usein erityisasiantuntemusta. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010: 224). Yläraajaproteesi voidaan luovuttaa myös synnynnäinen yläraajan poikkeama eli anomalia tapauksissa.

Yläraajaproteesit luokkaan kuuluvat kosmeettiset, mekaaniset ja prosessoriohjatut yläraajan proteesit. Yläraajaproteesit voivat myös koostua kokonaisuuksista, joissa on sekä mekaanisia että prosessoriohjattuja niveliä, esim. proteesissa on prosessoriohjattu nyrkki, mutta mekaaninen kyynärnivel. Luokkaan kuuluvat myös yläraajaproteesien kosmetiikat ja linerit ja testitarkoitukseen rakennettavat proteesit.

06 18 03 Osakämmenproteesit

Välineet, jotka korvaavat amputaatiosta tai synnynnäisestä poikkeamasta johtuvat, kämmenen tai sormien puutokset. Kohtaan sisältyvät esim. sormiproteesit.

06 18 06 Ranne-eksartikulaatioproteesit

Välineet jotka korvaavat osan yläraajasta rannenivelestä tapahtuneen amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 18 09 Kyynärvarsiproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta kyynär- ja rannenivelten välisestä amputaatiosta tai synnynnäisestä poikkeamasta johtuen.

06 18 12 Kyynäreksartikulaatioproteesi

Välineet jotka korvaavat osan yläraajasta kyynärnivelistä tapahtuneen amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 18 15 Olkavarsiproteesit

Välineet, jotka korvaavat osan yläraajasta olka- ja kyynärnivelen välisestä amputaatiosta tai synnynnäisestä poikkeamasta johtuen.

06 18 18 Olkaeksartikulaatioproteesit

Välineet jotka korvaavat osan yläraajasta olkanivelestä tapahtuneen amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 18 21 Hartiaproteesit

Välineet jotka korvaavat osan yläraajasta lapaluu-rintakehä ja rintalasta-solisluu -nivelistä tapahtuneen amputaation tai synnynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

Proteesia valittaessa otetaan huomioon asiakkaan toimintakyky, elämäntilanne, aktiivisuus, työ ja harrastukset. Lisäksi tulee selvittää tyngän tilanne, sairauden ennuste ja käyttömotivaatio. Mekaaninen tai kosmeettinen proteesi on ensisijainen. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010: 224).

Yläraajaproteesit jaetaan passiivisiin ja aktiivisiin proteeseihin. Passiivisissa yläraajaproteeseissa ei ole liikkuvia osia, mutta niitä voidaan käyttää apuna erilaisissa toiminnoissa, kuten kantamisessa. Lisäksi ne toimivat kosmeettisina välineinä. Aktiivisissa proteeseissa liike tuotetaan joko mekaanisesti valjas- ja kaapelisysteemeillä jäljellä olevan lihastoiminnan avulla tai myoelektrisesti proteesin sisään asennettujen elektrodeiden avulla. Mekaanisella proteesilla voidaan aikaansaada mm. peukalo-etusormiote. Prosessoriohjattu yläraajaproteesi mahdollistaa käyttäjän aktiivisen tarttumaotteen ja symmetrisyyden.

Proessoriohjattu proteesi hankitaan yllä mainitun moniammatillisen asiantuntijaryhmän arvion perusteella seuraavasti:

Aikuiset: Toisen yläraajansa menettäneillä erityisissä tilanteissa proteesin käyttötarkoituksen, opiskelun, ammatin ja iän perusteella sekä osallistumisen mahdollistajana. Proessoriohjatun yläraajaproteesin tulee lisätä asiakkaan itsenäistä toimintaa ja mahdollistaa omatoiminen suoriutuminen päivittäisistä toiminnoista. Proteesin hankintaa edeltävät testaukset ja käytön harjoittelu, johon proteesin tulevan käyttäjän tulee olla sitoutunut.

Lapset: Synnyntäisessä yläraajapuutoksessa proessoriohjatun proteesin hankintaa tulee harkita 2 -3 vuoden iässä. Kaikki lapset saavat kosmeettisen proteesin jo hyvin pieninä. Lasten kosmeettisen proteesin käyttöä seurataan, selvitetään vanhempien motivaatiota ja sitoutumista opettaa lastaan proessoriohjatun proteesin käyttäjäksi. Proessoriohjatun proteesin käyttöä ja motivaatiota seurataan säännöllisillä seurantakäynneillä. Proteesin käyttöä tuetaan aktiivisesti koulun alkamiseen asti, jolloin usein nähdään jääkö proessoriohjattu proteesi käyttöön vai ei.

06 21 Kosmeettiset yläraajaproteesit

Välineet jotka korvaavat yläraajan osan ja joilla on vain kosmeettinen tarkoitus.

Kosmeettinen proteesi on kevyt ja se valmistetaan vastaamaan ulkonäöltään ja mittasuhteiltaan vastakkaista raajaa. Kosmeettinen kyynärvarsiproteesi mahdollistaa tukeutumisen ja kevyiden taakkojen kantamisen.

06 24 ALARAAJAPROTEESIT

Toisiinsa yhteensopivat yleensä yhden valmistajan valmistamat osat, jotka voidaan yhdistää minkä tahansa yksilöllisesti valmistetun osan kanssa ja joista muodostuu erilaisia alaraajaproteeseja. Kohtaan sisältyvät esim. kosmeettiset alaraajaproteesit.

Alaraajaproteesit luokkaan kuuluvat kosmeettiset, mekaaniset ja proessoriohjatut alaraajan proteesit. Alaraajaproteesit voivat myös koostua kokonaisuuksista, joissa on sekä mekaanisia että proessoripohjaisia niveliä, esim. proteesissa on proessoripohjainen polvi, mutta mekaaninen nilkkanivel. Luokkaan kuuluu myös alaraajaproteesien kosmetiikat, tuppiosat ja testitarkoitukseen rakennettavat proteesit. Mekaaninen proteesi on aina ensiproteesi. Proessoriohjattu proteesi hankitaan moniammatillisen asiantuntijaryhmän arvion perusteella. Kosmeettista alaraajaproteesia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Kosteissa tiloissa käytettävä kylpyproteesi voidaan luovuttaa asiakkaalle yksilöllisen tarpeen mukaan, kun se mahdollistaa omatoimisen, itsenäisen peseytymisen ja näin parantaa asiakkaan toimintakykyä. Kylpyproteesin arvio tehdään yleensä aikaisintaan ½ - 1 vuoden kuluttua amputaatiosta. Silloin tynkä on tullut lopulliseen muotoonsa ja kylpyproteesin käyttö on perusteltua.

06 24 03 Jalkaterän osaproteesit

Välineet jotka korvaavat alaraajan nilkkanivelen alapuolelta tehdyn amputaation tai synnyntäisen rajoitteen toteamisen jälkeen. Kohtaan sisältyvät esim. varvasproteesit.

06 24 06 Nilkan eksartikulaatioproteesit

Välineet jotka korvaavat alaraajan nilkkanivelestä tehdyn amputaation tai synnyntäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 24 09 Sääriproteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan polvi- ja nilkkanivelten välistä tehdyn amputaation tai synnyntäisen poikkeaman vuoksi.

06 24 09 03 Säären kylpyproteesit

Sääriproteesit jotka valmistetaan kestämään kosteutta esimerkiksi peseytyessä.

06 24 12 Polven eksartikulaatioproteesit

Välineet jotka korvaavat alaraajan polvinivelestä tehdyn amputaation tai synnyntäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 24 15 Reisiroteesit

Välineet, jotka korvaavat alaraajan lonkka- ja polvinivelten välistä tehdyn amputaation tai synnyynnäisen poikkeaman vuoksi.

06 24 15 03 Reiden kylpyroteesit

Reisiroteesit jotka valmistetaan kestävään kosteutta esimerkiksi peseytyessä

06 24 18 Lonkan eksartikulaatioproteesit

Välineet jotka korvaavat alaraajan lonkkanivelestä tehdyn amputaation tai synnyynnäisen rajoitteen toteamisen jälkeen.

06 24 21 Hemipelvektomiaproteesit

Välineet, jotka korvaavat kokonaisen raajan sekä koko hemipelviksen tai sen osan amputaation tai synnyynnäisen poikkeaman vuoksi.

06 24 24 Hemikorporektomiaproteesit

Välineet joita käytetään molempien alaraajojen ja lantion amputaation jälkeen.

Luokkaan sisältyy myös kylpyroteesit.

06 24 41 Tehdasvalmisteiset tuppiosat

Välineet, joita käytetään alaraajaproteesien osina mukautumaan raajan tyngän muotoon tms. ja toimimaan välisana raajan ja proteesin välissä ja jotka voidaan säätää yksilöllisesti.

Luokkaan kuuluvat mm. silikonilinerit. Tyngän muotoutumista edistetään kompressiohoidolla. Hoito voidaan toteuttaa tyngän sidonnalla tai tarkoitukseen valmistettua silikonituppea käyttäen. Arvioinnin tupeen käytöstä ja hankinnasta tekee yleensä fysiatrian ylilääkäri. Paikallisesti sopien arvioinnin voi tehdä myös muu lääkäri tai apuvälinealan asiantuntija. Postoperatiivista tuppea käytetään siihen saakka, kunnes asiakas saa proteesin ja siihen kuuluvan silikonitupen.

Alaraajaproteesi hankitaan synnyynnäisen poikkeavuuden, tapaturman tai muusta syystä tehdyn amputaation jälkeen, kun alaraaja puuttuu osittain tai kokonaan. Proteesi luovutetaan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä silloin, kun asiakkaalle on tehty amputaatio ja toimintakyvyn arvioinnin perusteella voidaan todeta, että hän hyötyy siitä. Proteesia ja sen käyttöä arvioidessa otetaan huomioon asiakkaan toimintakyky, proteesin käyttömotivaatio, elämäntilanne, aktiivisuus, työ ja harrastukset sekä sairauden ennuste. Proteesin käytön opetukseen ja harjoitteluun tulee varata riittävästi aikaa. Käytön seuranta kirjataan kuntoutussuunnitelmaan. Yksilöllisessä alaraajaproteesitarvearviossa tulee huomioida sen hetkinen - ja tavoiteltava aktiivisuustaso, johon asiakkaalla on mahdollisuus kuntoutua.

Aktiivisuustasot ovat:

1. Vain kosmeettisen proteesin käyttö
2. Sisällä kävely, potilas tarvitsee kävelyn apuvälineen proteesin lisäksi, kävelymatka ja – aika ovat rajoittuneet
3. Rajoittunut ulkona kävely, potilas kävelee ulkona hitaasti, selviytyy matalasta korokkeesta ja vähäisestä alustan epätasaisuudesta, yli 100 - 200 metrin matkoilla tarvitsee kävelyn apuvälinettä
4. Toiminnallinen kävely, potilas kävelee ulkona, kykenee vaihtelevaan kävelynopeutta, terveeseen henkilöön verrattuna kävelynopeus ja -matka ovat vähäisempiä, selviytyy hyvissä olosuhteissa työssä ja harrastuksissa
5. Kävely vaativissa olosuhteissa, potilas kävelee ulkona rajoituksitta, kävelymatka- ja aika eivät ole rajoittuneet, proteesin tulee kestää vaativaa ponnistusta, kiertoa ja iskua.

Proteesin korjaus/huolto/uusinta tarpeen ilmetessä, tulee asiakkaan aina ensin ottaa yhteys hoitovastuussa olevaan yksikköön. Proteesien käytön seuranta tulee tehdä ja se tulee kirjata potilasdokumentteihin.

Tynkäsukat, elastiset puristussukat sekä silikonilinerit luovutetaan asiakkaalle alueellisen työnjaon mukaisesti.

06 30 PROTEESIT, LUKUUNOTTAMATTA RAAJAPROTEESEJA

Välineet, joita käytetään ulkoisesti korvaamaan kokonaan tai osittain puuttuvan vartalon osan (muun kuin raajan) ulkonäkö ja/tai toiminta.

06 30 03 Peruukit

Välineet, jotka korvaavat hiukset kokonaan.

Peruukki hankitaan yleensä iho- ja/tai syöpäsairaalle asiakkaalle, jolla on laaja-alaista hiustenlähtöä sairaudesta tai hoidoista johtuen joko tilapäisesti tai pysyvästi. Peruukin hankinta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä voi tulla kyseeseen myös sukupuoltaan vaihtavalle transsukupuoliselle asiakkaalle, jolla on laaja-alaista hiusten lähtöä / kaljuuntumista. Ikääntymiseen liittyvän kaljuuntumisen vuoksi peruukkeja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Peruukit luovutetaan alueellisten sovittujen sopimusten/käytäntöjen - tai kilpailutuksen mukaisesti (palveluseteli/maksusitoumus), yleensä yhteen peruukkiin/vuosi huomioiden peruukin kunto ja kuluminen. Yksilöllisestä tarpeesta esim. työolosuhteista (maatalous-, puu-, metalli- ja autoalan työ ym.) tai muusta hyvin perustellusta syystä muusta hyvin perustellusta syystä johtuvan peruukin kulumisen vuoksi voidaan luovuttaa tarvittaessa enemmän kuin yksi peruukki/vuosi.

Ensisijaisesti luovutetaan vakiomallisia keinokuituhiusperuukkeja, mutta lääketieteellisestä tai muusta yksilöllisestä syystä johtuen (esim. allergia/työolosuhteet) voidaan luovuttaa vakiomalleista poikkeava peruukki. Mittatilausperuukkiin voidaan päätyä esim. poikkeuksellisen päänympärysmittan tai – muodon tai muun yksilöllisen syyn vuoksi. Tarvearvio palveluvalikoimasta poikkeava peruukin hankintaan tehdään ko. erikoisalalla (esim. ihotaudit). On syytä huomioida, että peruukeissa käytettävä pohjamateriaali on usein sama, vaikka kyseessä olisi aitohiusperuukki.

Peruukin korjaus ja huoltaminen korvataan lääkinnällisenä kuntoutuksena. Peruukin pesuvälineitä tai leikkausta kampaajalla ei korvata lääkinnällisenä kuntoutuksena.

06 30 09 Silmäripset ja kulmakarvat

Välineet jotka korvaavat silmäripset ja/tai kulmakarvat.

Luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, jonka ripset ja/tai kulmakarvat puuttuvat sairauden vuoksi pysyvästi ja kokonaan. Luovuttamisen edellytyksenä on erikoislääkärin arvio kokonaistilanteesta ja miten ko. apuvälineen luovuttaminen tukee hoitoprosessia.

06 30 18 Rintaproteesit

Välineet, jotka jäljittelevät koko rinnan tai sen osan ulkonäköä.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä rintaproteesi luovutetaan omaksi asiakkaalle, jolle on tehty joko osa- tai koko rinnanpoistoleikkaus. Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä korvataan myös yksityissairaaloiden suorittamien rintaleikkausten jälkeiset rintaproteesit. Rintaproteesi valitaan apuvälinealan asiantuntijan opastuksella. Rintaliivit asiakas hankkii itse. Proteesi uusitaan tarpeen mukaan 1,5-3 vuoden välein.

06 30 21 Silmäproteesit

Välineet, jotka jäljittelevät silmän ulkonäköä.

Silmäproteesi voidaan hankkia asiakkaalle, jolta puuttuu toinen tai molemmat silmät esim. synnyynnäisen poikkeavuuden, tapaturman tai muusta syystä tehdyn silmän poiston, silmän puuttumisen, kutistussilmän tai vaikean silmänsairauden jälkitilan kompensointiin. Silmäproteesi uusitaan aikuisilla (yli 18v) 5 vuoden välein ja alle 18-vuotiailla tarvittaessa kasvun mukaan. Proteesin kiillotusta korvataan tarvittaessa korkeintaan kerran vuodessa. Silmäproteesiin tehtävät muutostyöt tehdään yksilöllisen harkinnan perusteella.

06 30 36 Hammasproteesit

Välineet jotka jäljittelevät hampaiden ulkonäköä ja toimintaa.

Hammasproteesit voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, jos asiakkaalla on suun alueella synnynnäisiä anomalioita ja tietyissä tapauksissa suun alueen syöpäsairauksissa.

Hammastuet, purentakiskot ym. eivät ole lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

06 33 ORTOPEDISET JALKINEET

Jalkineet joiden avulla hoidetaan ja/tai jotka kompensoivat vaurioituneen jalan rakennetta tai toimintaa. Jalkateräortoosit, ks. 06 12 03

Asiakkaalle voidaan hankkia erityisjalkineet lääkinällisenä kuntoutuksena, mikäli hänellä on perussairaudesta, vamman jälkitilasta tai synnynnäisestä epämuodostumasta aiheutuva niin vaikea pysyvä nilkan ja/tai jalkaterän epänormaali muoto, virheasento ja/tai toimintahäiriö, ettei hyvälaatuinen tavallinen kenkä ole riittävä tukevuudeltaan tai rakenteeltaan. Lisäksi edellytetään, että erityisjalkineilla voidaan merkittävästi edesauttaa liikkumista. Ortopediset jalkineet luovutetaan pääsääntöisesti asiakkaalle silloin, kun hän tarvitsee niitä ulkona tai sisällä kävelemisen mahdollistamiseksi. Ortopedinen jalkine voi olla tarpeen myös silloin, kun asiakas tarvitsee erityistä tukea jalkaterän tai nilkan alueelle seisomatelineharjoittelun tai itsenäisen siirtymisen mahdollistamiseksi. Erityisjalkineina potilaalle voidaan hankkia vain päivittäisessä käytössä tarvittavat välttämättömät jalkineet.

Ortopedisten jalkineiden hankinnan aiheena voi olla esimerkiksi huomattavaa haittaa aiheuttava voimakkaasti deformatunut jalka, kivulias deformeetti, alaraajan huomattava lyhentymä, jonka korjaaminen ei ole mahdollista tavalliseen kenkään. Diabeetikkojen osalta huomioidaan riskiluokitus, mutta muuten luovutusperusteet täysin samat kuin muillekin potilaille. (riskiluokka 2, suojatunto puuttuu ja jalassa on rakennevirhe tai riskiluokka 3, aiempi jalkahaava tai amputaatio)

Erityisjalkineiden arvion ja luovutuksen edellytys on, että asiakkaalla ei ole jaloissa avoimia haavoja. Hoitoon liittyviä erityisjalkineita ja hoitajalkineita ei luovuteta lääkinällisenä kuntoutuksena. Kipsikengät ovat hoitovälineitä, eikä niitä luovuteta lääkinällisenä kuntoutuksena.

Erityisjalkineiden uusimistarve aiheutuu yleensä potilaan kasvusta tai jalkineiden kulumisesta, joten uusimisen tiheys on yksilöllinen. Asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan hänelle luovutetaan kesä- ja talvijalkineet sekä sisäjalkineet.

Harrastuksiin asiakas hankkii ortopediset jalkineet itse tai kustannusten korvaamista hän voi hakea kunnan sosiaalitoimesta vammaispalvelulain mukaisena harrastusvälineenä, jolloin niiden kustannuksista voi kunta korvata puolet. Ortopedisten työjalkineiden hankkimisesta voi asiakas neuvotella työnantajan kanssa.

Ortopediset jalkineet jaetaan eri ryhmiin alla olevien nimikkeiden mukaan sen perusteella, minkälaiseen tarpeeseen jalkineet tehdään.

06 33 01 Ortopediset jalkineet, puolivalmiit

Jalkineet kootaan jalkineaihoista asiakkaan jaloista otettujen mittojen mukaan. Eivät edellytä yksilöllisesti valmistettua lestiä.

06 33 03 Ortopediset jalkineet, valmiina saatavat

Massatuotannossa olevat ortopediset jalkineet. Kohtaan sisältyvät esim. korkealestiset, pehmeävuoriset ja pitkälle aukeavat jalkineet.

Aikuisille myönnetään vain varrellisia tukisandaaleja. Lapsille valmiina saatavat ortopediset jalkineet luovutetaan silloin, kun tavallinen jalkine ei ole riittävä jalan rakenteen tai toiminnan kannalta.

06 33 06 Ortopediset jalkineet, yksilöllisesti valmistetut

Ortopediset jalkineet, jotka on tehty erityisesti jonkun henkilön tarpeiden mukaan. Kohtaan sisältyvät esim. yksilöllisesti valmistetut pehmeävuoriset jalkineet.

06 33 09 Jalkineet, muunnellut

Valmiina saatavat jalkineet, joita on muunneltu yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Alaraajojen pituuseron korjaus jalkineeseen tehtävällä muutoksella katsotaan aikuisilla tarpeelliseksi, mikäli ero aiheuttaa toiminnallista haittaa ja se on hoitavan tahon tekemällä mittauseroilla, ensisijaisesti röntgenkuvauksella, 2 cm tai enemmän (lapsilla 1 cm). Näissä tapauksissa tarvitaan hoitavan lääkärin suositus.

Leikkausten yhteydessä syntyneissä alaraajojen pituuseroissa erikoislääkäri (yleensä ortopedi) määrittelee pituuserokorjauksen tarpeen ja määrän. Pienissä korjauksissa riittää potilaan itse hankkima kengän sisälle laitettava kantakorotus.

09 HENKILÖKOHTAISEN HYGIENIAN JA SUOJAN VÄLINEET

09 03 VAATTEET JA KENGÄT

Sosiaalipalvelujen vammaispalvelulain perusteella, asiakas voi hakea korvausta ylimääräisistä vaatekustannuksista.

09 03 33 Uima-asut

Kohtaan sisältyvät esim. allasterapia-asut ja suojaavat erikoisuima-asut. Virtsa- ja ulostetta imevät apuvälineet, ks. 09 30.

Uima-asu voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on hallittavissa oleva uloste- tai virtsainkontinenssi ja joka tarvitsee yksilöllisesti valmistettavan uima-asun erityisestä lääketieteellisestä syystä. Tarve tällaisesta tulee mainita asiakkaan kuntoutussuunnitelmassa tai vastaavassa dokumentissa ja sen luovuttaminen tulee perustua kirjattuun tarpeeseen säännöllisen allasterapian mahdollistumiseksi. Muulloin välineet katsotaan harrastuksen apuvälineeksi, esimerkiksi rintaproteesia käyttävät asiakkaat ostavat uima-asun itse.

Märkäpuku voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on harvinainen sairaus, joka aiheuttaa palelemisen myötä neurologisia oireita. Kuntoutussuunnitelmassa tai vastaavassa dokumentissa tulee olla maininta allasterapiasta välttämättömänä terapiamuotona.

09 03 42 Jalkineet

Kohtaan sisältyvät esim. erityiskäyttöön tarkoitetut jalkineet, esimerkiksi urheilukengät ja -pohjalliset. Jalkateräortoosit, ks. 06 12 03. Ortopediset jalkineet, ks. 06 33. Jalkaterä-, kantapää- ja varvassuojat, ks. 09 06 21.

Tavallisia jalkineita ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, koska ne eivät täytä lääkinällisistä laitteista annettua direktiivin 93/42/ETY vaatimuksia. Vammaispalvelulain perusteella asiakas voi hakea korvausta ylimääräisistä vaatekustannuksista.

Kipsikengät ovat hoitovälineitä. Kipsikenkä annetaan asiakkaalle hoitavasta yksiköstä, joten kipsikenkiä tulee olla saatavilla terveysasemien vastaanotoilla, päivystyksissä, ortopedian poliklinikalla ja ortopedisillä vuodeosastoilla.

09 03 45 Liukuesteet jalkineisiin

Jalkineisiin kiinnitettäviä välineitä ja tarvikkeita, joilla ehkäistään liukastumista, ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

09 06 PUETTAVAT VARTALOA SUOJAAVAT APUVÄLINEET

Välineet, joilla estetään kehon osien vahingoittuminen.

09 06 03 Pään suojat

Turvakypärä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä turvallisuuden lisäämiseksi asiakkaalle, jolla on tavanomaista suurempi vaara kaatua ja loukata päänsä esim. epilepsia ja / tai kehitysvammaisuus tai asiakkaalle, jolla on vaarana kaatua ja siitä sekundäärisenä haittana saada pään alueelle mm. murtuma, sisäinen verenvuoto tai haavoja.

09 06 15 Suojakäsineet

Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuolin kelaushansikkaat. Käsineet, ks. 09 03 12. Tuet, tyynyt ja muut kävelyn apuvälineiden lisävarusteet, joilla ehkäistään mustelmia ja ihovaurioita, ks. 12 07 18.

Yksilöllisen harkinnan mukaan, erityisperustein voidaan luovuttaa pyörätuolia käyttävälle asiakkaalle kelaushansikkaat, mikäli kelaaminen ilman hansikkaita ei onnistu tai käsien suojaaminen hansikkailla on iho- tai sormivaurioiden vuoksi (esim. vaikeat tuntopuutokset) välttämätöntä. Kelaushansikkaat voidaan hankkia esim. tetraplegiapotilaalle mikäli terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella tavallisten hansikkaiden käyttö kelattaessa ei lisää itsenäistä suoriutumista kelaushansikkaiden tavoin.

Lämpöhanskat kts luokka 04 30 03

09 06 18 Sääri- ja polvisuojat

Kohtaan sisältyvät esim. sukat amputoiduille raajoille (tynkäsukat). Sukkahousut ja sukat, ks. 09 03 27.

Sääri- ja polvisuojat voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, jonka perussairauteen tai vammaan liittyvä pääasiallinen liikkumismuoto on konttaaminen ja apuvälineen luovuttaminen parantaa hänen toimintakykyään.

Tynkäsukat luovutetaan omaksi asiakkaalle, joka tarvitsee niitä amputoidun jalan tyngän muodon muokkaamiseksi tai proteesin tupen täyttämiseksi.

09 06 21 Jalkaterä-, kantapää- tai varvassuojat

Jalkaterä-, kantapää- tai varvassuojia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Lämpösukat ja – pohjalliset kts. luokka 04 30 03

09 06 24 Vartalosuojat

Kohtaan sisältyvät esim. housut ja alusvaatteet, joissa on pehmusteita, jotka suojaavat murtumilta kaaduttaessa.

Lonkkasuojia ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

09 06 27 Hengitystiesuojat

Välineet, jotka suojaavat hengitysteitä haitallisilta ulkoisilta vaikutteilta. Henkitorviavannevälineet, kts 09 15.

Hengityssuojia, kuten kevytsuojia, puolinaamareita ja raitisilmakypäriä, ei pääsääntöisesti luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos (MELA) voi luovuttaa ammatissaan raitisilmakypärää tai puolinaamaria käyttävälle yrittäjälle (astma, homepölykeuhko) apuvälineet työvälineeksi. Ammattitautiselvitykset ja

suositukset suojaimien käytöstä tehdään Työterveyslaitoksella Helsingissä tai työlääkätieteen ja keuhkosairauksien poliklinikoilla.

09 09 PUKEUTUMISEN JA RIISUUTUMISEN APUVÄLINEET

Välineet jotka helpottavat pukeutumista ja riisuutumista. Kiinnitysvälineet, ks. 09 03 48. Merkitsemistarvikkeet ja -välineet, ks. 24 04.

Pukeutumisen ja riisuutumisen apuvälineitä käytetään päivittäin helpottamaan pukeutumista ja riisuutumista. Hyvin monessa tapauksessa tavanomaiset välineet, kuten pitkävartiset kenkälusikat ovat riittäviä ja niitä on saatavilla päivittäistavaroita myyvissä liikkeissä.

09 09 03 Sukkien ja sukkahousujen vetolaitteet

Välineet jotka helpottavat nilkkasukkien, sukkien ja sukkahousujen pukemista.

09 09 06 Kenkälusikat ja saapasrennit

Välineet jotka helpottavat jalkineiden pukemista ja riisumista.

09 09 09 Vaatepitimet

Välineet jotka pitävät vaatteita paikoillaan pukeutumisen aikana

09 09 12 Pukeutumis- ja riisuutumiskoukut ja – kepit

Välineet joiden avulla kiinnitetään vaatteet tai tartutaan vaatteisiin pukeutumisen ja riisuutumisen aikana

09 09 15 Vetoketjunvetimet

Välineet joilla helpotetaan vetoketjun käyttämistä

09 09 18 Napittimet

Välineet joilla helpotetaan kenkien ja vaatteiden napittamista ja napituksen avaamista

Tämän luokan apuvälineitä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä, mikäli tavanomaiset välineet eivät riitä. Luovutettavissa apuvälineissä tulee olla sellaisia ominaisuuksia, mitä tavanomaisissa välineissä ei ole ja/tai niihin tarvitsee tehdä yksilöllisiä muutoksia.

09 12 WC-APUVÄLINEET

09 12 03 WC-tuolit

Muulla kuin WC-tiloissa käytettäväksi tarkoitetut tuolit, joissa on sisäänrakennettu WC-säiliö ja joissa voi olla pyörät. Kohtaan sisältyvät esim. saniteetti tuolit sekä siirrettävät wc-tuolit, joita voidaan käyttää myös suihkutuoleina.

09 12 06 WC – istuimet

Kohtaan sisältyvät esim. korotetut tai korkeudeltaan säädettävissä olevat WC-istuimet sekä pesevät ja kuivaavat WC-istuimet. WC-istuimeen kiinnitettävät erilliset suihkut ja kuivaajat, ks. 09 12 36.

09 12 09 03 Katetrointi-istuimet

Tuolit jotka on suunniteltu helpottamaan virtsarakon tyhjentämistä katetroimalla.

09 12 12 WC -istuimen korotukset, jalustaan kiinnitetyt

Vapaasti lattialla seisovat (erilliset) wc-korotukset, jotka voidaan siirtää helposti pois wc-astian päältä.

09 12 15 WC -istuimien korotukset, irrotettavat

Suoraan wc-istuimen päälle asetettavat (irraliset) wc-korotukset, jotka voidaan helposti siirtää pois wc-istuimen päältä.

09 12 18 WC-istuimen korotukset, kiinteät

WC-istuimeen pysyvästi kiinnitettävät välineet, joilla korotetaan istumakorkeutta ja näin helpotetaan WC-istuimelle laskeutumista ja siitä nousemista. Kohtaan sisältyvät esim. sokkelit.

09 12 21 WC-istuimet, kiinteä nostomekanismi

WC-istuimet, joissa on nouseva ja laskeva istuinosa, joka helpottaa WC-istuimelle istuutumista ja siitä nousemista.

09 12 24 03 Käsi- ja selkätuet, wc-istuimeen kiinnitettävät

WC-istuimeen kiinnitettävät käsi- ja selkätukiyhdistelmät jotka tukevat istuutumista ja istumista sekä istuimelta ylösnousemista.

Tämän luokan apuvälineitä voidaan luovuttaa asiakkaan omatoimisuuden ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä tai vammaispalvelulain perusteella. Niitä voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on vammasta tai sairaudesta johtuva huomattava alaraajojen lihasheikkous tai muu yksilöllinen tarve ja apuvälineenä luovutettava WC-istuin helpottaa istuutumista ja ylösnousemista. Luovuttaminen edellyttää apuvälinealan asiantuntijan tekemää tarvearviointia.

Apuvälineyksiköistä tai -lainaamoista voi lainata vapaasti seisovia WC-korokkeita, joita voidaan roiskesuojan kanssa käyttää WC-pöntön päällä tai ämpärin kanssa "portatiivina".

09 12 27 WC-paperipihdit

Välineet, joilla helpotetaan WC-paperin pitämistä ja sillä pyyhkimistä.

WC-paperipihdit voidaan luovuttaa asiakkaalle, joka käden, olkanivelen ja/tai kynnärnivelen liikerajoituksen vuoksi tarvitsee apuvälineen wc-hygieniaan.

09 12 33 Alusastiat

Astia, johon henkilö voi virtsata tai ulostaa esimerkiksi sängyssä.

Ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 27 09 Urinaarit ja virtsapullot

Kohtaan sisältyvät esim. naisille tarkoitetut virtsankeräysvälineet.

Ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 33 PESEYTYMIS-, SUIHKU- JA KYLPYVÄLINEET

Tämän luokan apuvälineillä pyritään vaikuttamaan asiakkaan omatoimisuuden ja toimintakyvyn ylläpitämiseen ja lisäämiseen peseytymistilanteissa.

09 33 03 Kylpy tai suihkutuolit (pyörälliset ja pyörättömät), ammelaudat, jakkarat, selkänojat ja istuimet

Välineet, jotka tukevat istumista kylvyn tai suihkun aikana. WC-tuolit, ks. 09 12 03.

09 33 03 02 Ammeistuimet

Ammeen sisälle laitettavat istuimet jotka helpottavat ammeessa peseytymistä. Istuimet voivat tukeutua ammeen reunojen varaan

09 33 03 03 Kylpytuot

Hihnat tai selkänajat, jotka tukevat ammeessa olevan henkilön istuma-asentoa.

Kylpytukia käytetään lasten ammeissa tukemaan istuma-asentoa.

09 33 03 05 Suihkujakkarat

Vedenkestävät kiinteät tai korkeussäädettävät istuimet, joissa ei ole selkänajaa eikä käsitueta.

09 33 03 06 Suihkutuolit, pyörättömät

Vedenkestävät kiinteät ja korkeussäädettävät istuimet, joissa on selkänaja ja/tai käsitueta.

09 33 03 07 Suihkutuolit, pyörälliset, ei kelattavat

Pyörälliset vedenkestävät tuolit joita avustaja voi työntämällä siirtää paikasta toiseen.

09 33 03 08 Suihkutuolit, pyörälliset, kelattavat

Suihkutuolit joissa on kelausvanteelliset kuljetuspyörät, joita käyttäen tuolissa istuva henkilö voi liikkua.

Erilaisia peseytymis-, suihku- ja kylpytuoleja ja tukia luovutetaan lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä apuvälinealan asiantuntijan tekemään tarvearvioinnin perusteella silloin, kun peseytyminen ilman kyseisiä apuvälineitä ei asiakkaan sairauden tai vamman myötä heikentyneen toimintakyvyn vuoksi onnistu omatoimisesti tai ole turvallista ilman apuvälineitä. Kylpy ja suihkuvälineitä voidaan luovuttaa myös helpottamaan avustettua peseytymistä ja mahdollistamaan kotona selviytyminen. Tähän luokkaan kuuluvia perhe-elämään liittyviä apuvälineitä voidaan luovuttaa myös asiakkaalle, jonka toimintakyky on alentunut ja joka tarvitsee mahdollistamaan esim. omatoimisen lapsen pesemisen ja hoitamisen.

Matkasuihkutuoli on WC- ja suihkupyörätuoli, joka voidaan purkaa vähän tilaa vievään kokoon kuljetuksen ajaksi. Niitä voidaan lainata yksilöllisen tarveharkinnan perusteella lyhytaikaiseen käyttöön esim. työ – tai lomamatkojen ajaksi, kun peseytyminen / wc-toiminnot eivät asiakkaan sairauden tai vamman vuoksi alentuneen toimintakyvyn vuoksi onnistu ilman apuvälinettä.

09 33 06 Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat

Materiaalit, jotka estävät liukastumista kylvyssä, kylpyhuoneessa tai suihkussa.

Liukastumista estäviä mattoja ja nauhoja, joita käytetään kylpyammeissa ja suihkutiloissa, ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 33 12 Kylpypaarit, suihku- ja hoitopöydät

Kiinteät tai siirrettävät pöydät, joilla henkilö makaa kylvyn, suihkun tai vaipanvaihdon yhteydessä.

09 33 12 01 Suihkutasot, pyörälliset

Pesutasot joiden päällä voidaan pestä makuuasennossa oleva henkilö. Tasot voivat olla korkeussäädettäviä

Kylpypaarit, suihku- ja hoitopöydät voidaan lainata lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä mahdollistamaan peseytyminen ja kotona asuminen henkilölle, joka sairauden tai vamman vuoksi ei pysty istumaan peseytymisen aikana ja peseytyminen on turvallisinta tehdä paarilla tai suihkupöydällä. Edellytyksenä on, että kylpyhuone ja kodin muut tilat ovat niin suuret, että niissä mahtuu toimimaan suihkupaarilla.

09 33 12 02 Suihkutasot, seinään kiinnitettävät

Seinään kiinnitettävät pesutasot, joiden päällä voidaan pestä makuuasennossa oleva henkilö. Kohtaan kuuluvat myös tasot, jotka voidaan taistaa seinää vasten silloin kun niitä ei käytetä

Kiinteästi seinään asennettavan suihku- tai hoitopöydän hankkimista varten haetaan korvausta vammaispalvelulain perusteella kotikunnan sosiaali-toimen kautta. Se voidaan hankkia mahdollistamaan peseytyminen ja kotona asuminen asiakkaalle, joka sairauden tai vamman vuoksi ei pysty istumaan peseytymisen aikana tai peseytyminen on turvallisinta tasossa. Tämä tapauksissa, joissa pyörällinen suihkupaari tai muu siirrettävä taso sovellu käytettävissä olevaan tilaan.

09 33 12 03 Hoitotasot

Tasot joiden päällä makaava henkilö voidaan riisua, kuivata ja pukea

Hoitotaso voidaan lainata lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä mahdollistamaan hoitotoimenpiteet tai pukeminen asiakkaalle, joka sairauden tai vamman vuoksi ei pysty istumaan kyseisten toimien aikana tai ne on turvallisinta tehdä tasolla. Lisäksi esimerkiksi korkeussäädettävää sänkyä ole käytettävissä tai se ei apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella sovellu näihin tarkoituksiin.

09 33 21 Kylpyammeet

Kohtaan sisältyvät esimerkiksi kannettavat tai kokoontaitettavat kylpyammeet.

Ammeita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

09 33 30 Pesulaput, -sienet ja -harjat, pidikkeillä, varsilla

Tarvikkeet vartalon pesuun tai hankaukseen.

Peseytymisvälineitä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä, mikäli tavanomaiset välineet ovat riittäviä. Kun peseytyminen ei sairauden tai vamman aiheuttaman yläraajojen toimintavajeen vuoksi onnistu tavanomaisilla pitkävartisilla harjoilla ja sienillä, voidaan erityismuotoiltuja peseytymisen apuvälineitä luovuttaa apuvälinealan asiantuntijan tekemä arvioinnin perusteella.

09 33 39 Kelluntavälineet

Välineet kellumisen avustamiseksi kylvyn tai uimisen aikana. Kohtaan sisältyvät esim. kellukkeet, kylpykaurit ja ilmatäytteiset uimalakit.

Kelluntavälineet voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, jolla esim. kehitysvamma, lihastauti tai CP-vamma silloin, tarvitaan erityisvalmisteisia ja yksilöllisesti muotoiltuja välineitä. Lisäksi asiakkaan päinhallinta on huono ja hän käy kuntoutussuunnitelmaan perustuvassa säännöllisessä allasterapiassa. Apuvälineiden tarve tulee kirjata kuntoutussuunnitelmaan tai vastaavaan dokumenttiin. Muulloin välineet katsotaan harrastuksen apuvälineeksi eikä niitä luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä. Terapiapalveluntuottajan tulee huolehtia ja järjestää tarvittavat normaalit kelluntavälineet asiakkailleen.

09 36 KÄSIEN- JA JALKOJEN HOITOVÄLINEET

Välineet, joilla hoidetaan käsiä, kynsiä, jalkoja ja varpaita.

09 36 03 Kynsiharjat

09 36 09 Kynsisakset ja kynsileikkurit

Käsien ja jalkojen hoitovälineet voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä silloin, kun asiakas ei apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin mukaan selviydy yläraajojen toimintakyvyn puutteellisuuden vuoksi käsien- / jalkojenhoitotoimista itsenäisesti tavanomaisin välinein. Luovutettavissa välineissä tulee olla sellaisia ominaisuuksia, mitä tavanomaisissa kynsiharjoissa, -saksissa ja -leikkureissa ei ole (esim. joustosanka tai imukuppi kiinnitys pöytään).

09 39 HIUSTENHOITOVÄLINEET

09 39 03 Hiustenpesuvälineet

09 39 06 Kammat ja harjat

Hiusten pesu- ja hoitovälineet voidaan luovuttaa apuvälineeksi apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella, kun apuväline on välttämätön omatoimisen selviytymisen kannalta. Luovutettavissa välineissä on oltava sellaisia ominaisuuksia, mitä tavanomaisissa hiustenhoitovälineissä ei ole (esim. pidennetty ja taivutettu varsi) ja ne mahdollistavat asiakkaan omatoimisen hiusten hoitamisen.

09 42 HAMPAIDENHOITOVÄLINEET

09 42 03 Hammasharjat ei sähköiset

09 42 06 Sähköhammasharjat

Hammasharjoja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä. Tavalliseen hammasharjaan voidaan otteen saannin helpottamiseksi luovuttaa paksunnosputki, silloin, kun se toimintaterapeutin tai muun apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin mukaan käden heikentyneen toimintakyvyn vuoksi on välttämätöntä hampaiden pesun onnistumiseksi.

09 54 SUKUPUOLIELÄMÄN APUVÄLINEET

Sukupuolielämän apuvälineillä voidaan kompensoida tai helpottaa vamman tai sairauden aiheuttamaa seksuaalisen toimintakyvyn muutosta. Mikäli asiakkaalla on toimintakyvyn ongelmia sukupuolielämän toiminnoissa, voi hän hakeutua omakustanteisesti seksuaalineuvojan vastaanotolle ja hankkia tarvitsemansa tuotteet. Seksuaalineuvoja antaa tarvittavaa neuvontaa ja ohjausta yksilöllisesti asiakkaan erityistarpeet huomioiden (onko parisuhteessa, ikä, asiakkaan omat toiveet jne.). Seksuaalineuvoja voi tarvittaessa ohjata asiakkaan seksuaaliterapeutille.

Sukupuolielämän apuvälineitä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

Vakuutusyhtiön asiakkaiden sukupuolielämän apuvälineiden korvattavuutta voi hakea vakuutusyhtiöstä seksuaaliterapeutin tai muun ammattilaisen tekemän lausunnon perusteella.

12 LIIKKUMISEN APUVÄLINEET

Liikkumisapuvälineiden käyttöindikaatiot poikkeavat toisistaan. Liikkumisen apuvälineen tarvearviossa ja valinnassa on otettava riittävästi huomioon asiakkaan yksilölliset tarpeet ja varmistettava, että apuvälineen käyttö on turvallista asiakkaan luonnollisessa toimintaympäristössä. Edellä mainituista syistä apuvälineen tarpeen arviointi ja sovitukset pyritään aina tekemään asiakkaan luonnollisessa toimintaympäristössä. Samalla arvioidaan myös apuvälineen asianmukainen säilytyspaikka. Ulkona käytettävä liikkumisapuväline on säilytettävä kuivassa ja lämpimässä tilassa tai erikseen luovuttavan tahon kanssa sovitulla tavalla sään vaihteluilta hyvin suojattuna. Liikkumisapuvälineen turvallinen käyttö edellyttää asiakkaalta riittävää näkö- ja havainnointikykyä apuvälineellä liikkumiseen ja riittävää valitun apuvälineen vaatimaa ylä/alaraajojen toimintakykyä ja tasapainoa.

12 03 KÄVELYN APUVÄLINEET, YHDELLÄ KÄDELLÄ KÄYTETTÄVÄT

Kävelyn apuvälineet, joita käytetään yksittäin tai pareittain kumpaakin yhdellä kädellä. Kävelyn apuvälineiden lisävarusteet, kts. 12 07.

12 03 03 Kävelykepit

Käveltäessä tukea antavat välineet, joissa on kädensija ilman kyynärvarsitukea ja yksi tukijalka, jonka päässä on kumitulppa. Kävelykepit, kolmella tai useammalla tukijalalla, ks. 12 03 16. Suunnistautumiskepit, ks. 12 39 03.

12 03 03 01 Kävelykepit, ei taittavat

Kahvalliset yksijalkaiset kepit, joita ei voi taittaa kokoon

12 03 03 02 Kävelykepit, kokoon taittavat

Kahvalliset yksijalkaiset kepit, jotka voi taittaa kokoon

12 03 03 03 Kävelykepit, valkoiset

Valkoiset kävelykepit näkövammaisten henkilöiden käyttöön. Kohtaan kuuluvat myös kokoon taittavat mallit.

Valkoiset kävelykepit voidaan luovuttaa vaikeasti näkövammaiselle tai sokealle henkilölle kävelyn apuvälineeksi. (kyseessä ei ole näkövammaisen suunnistautumiskeppi kts. luokka 12 39 03). Kepin luovuttamisen edellytyksenä on näkövammaan perehtyneen terveydenhuollon asiantuntijan tekemä arviointi.

12 03 06 Kyynärsauvat

Käveltäessä tukea antavat välineet, joissa on puoliympyrän muotoinen tuki kyynärvarrelle, vaakatasossa oleva kädensija ja yksi tukijalka, jonka päässä on kumitulppa.

12 03 12 Kainalosauvat

Käveltäessä tukea antavat välineet, joissa on vaakatasossa oleva pehmustettu tuki, joka asetetaan kainalokuoppaan ylävartaloa vasten, vaakatasossa oleva kädensija sekä yksi tai useampi pystyaisa, jotka kaikki kiinnittyvät yhteen tukijalkaan, jonka päässä on kumitulppa.

Kävelykeppien, kyynär- ja kainalosauvojen tarpeen arviointi ja valinta tapahtuvat useimmiten muualla kuin tulevassa käyttöympäristössä. Apuvälinettä arvioitaessa ja kokeiltaessa on tärkeää testata ja harjoitella liikkumista erilaisilla alustoilla, erilaisissa tiloissa ja eri toiminnoissa kuten istuutuessa ja seisomaan noustessa.

Kävelykeppi, kyynär-, kainalo tai kyynärvarsiuilla varustetut sauvat voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun henkilön liikuntakyky on sairauden, vamman tai ikääntymisen vuoksi heikentynyt. Lisäksi yleiset liikkumisen apuvälineiden luovutusperusteet täytyvät, liikkuminen ilman keppiä / sauvoja ei onnistu tai on turvatonta esim. tasapainovaikeuksien vuoksi tai ilman apuvälineistä saatavaa tukea kävelyn mekanismi on kivun, lihassheikkouden tms. vuoksi niin poikkeava, että se kuormittaa kohtuuttomasti niveliä ja kompensoimattomana aiheuttaa sekundäärivaivoja. Tyypillisesti erilaisten kirurgisten toimenpiteiden tai vammojen jälkeen tarvitaan kevennyistä alaraajan/-raajojen kuormitukseen,

jolloin erilaiset kävelykepit tai kyynär- ja kainalosauvat voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 06 KÄVELYN APUVÄLINEET, KAHDELLA KÄDELLÄ KÄYTETTÄVÄT

Kävelyn apuvälineet, joita käytetään yksinään molemmilla käsillä tai ylävartalon avulla. Kävelyn apuvälineiden lisävarusteet, ks. 12 07. Kuljetuspöydät, pyörälliset, ks. 24 36 12.

Kävelytelineet ovat liikkumisen apuvälineitä, joita käyttäjä työntää yleisimmin käsillään edessään. Ne ovat usein seuraava vaihtoehto, jos sauvoista ei saa riittävästi tukea tai lihasvoimat eivät riitä niiden käyttöön. Kävelyteline on esim. huimauspotilaalle sauvoja turvallisempi väline.

Aikuisilla käytetään yleisimmin edessä kuljetettavaa kävelytelinettä (rollaattori) silloin, kun henkilö pystyy tukeutumaan telineeseen käsillä. Asiakkaalla, joka ei pysty nojaamaan käsillään voidaan käyttää kävelypöytää, johon tukeudutaan kyynärvarsilla. Lapsilla puolestaan käytetään usein takana kuljetettavaa telinettä mahdollisimman hyvän vartalon ojennuksen saavuttamiseksi. Mikäli lapsi tarvitsee paljon tukea liikkumiseen, voidaan käyttää kävelytuolia

12 06 03 Kävelytelineet

Yleensä metallista valmistetut kävelykehikot, jotka auttavat säilyttämään tasapainon kävellessä ja seisottaessa ja joissa on kädensijat, mutta ei kyynärvarsitukia, sekä joko neljä jalkaa tai kaksi jalkaa ja kaksi pyörää. Kohtaan sisältyvät esim. kävelyn apuvälineet, joissa on kaksi pyörää ja kaksi kumitulpalla varustettua tukijalkaa. Kehon sivulla käytettävät kävelykehikot, ks. 12 03 21.

12 06 06 Rollaattorit

Kohtaan sisältyvät jarruilla varustetut kävelyn apuvälineet, joissa on neljä pyörää ja kädensijat.

12 06 06 01 Kävelytelineet, kaksipyöräiset

Kävelyn apuvälineet, joissa on työntökahvat, kaksi pyörää ja kaksi pyörätöntä jalkaa

12 06 06 02 Kävelytelineet, kolmipyöräiset

Kävelyn apuvälineet, joissa on työntökahva, kolme pyörää ja jarrut. Kohtaan sisältyvät kävelydynaamiset seisomatelineet.

12 06 06 03 Kävelytelineet, nelipyöräiset

Kävelyn apuvälineet, joissa on työntökahvat, neljä pyörää, jarrut ja istuin ja jota käyttäjä työntää edellään kävellessään.

12 06 06 04 Kävelytelineet, posterioriset

Kohtaan sisältyvät yleensä lapsilla käytettävät kitkajarruilla varustetut kävelyn apuvälineet, joissa on neljä pyörää ja kädensijat. Lisävarusteina on saatavana mm. istuin ja vartalotuet.

Kävelyteline voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun liikkuminen sairauden tai vamman seurauksena alentuneen toimintakyvyn vuoksi on ilman tukea vaikeutunut, ei onnistu lainkaan tai on turvatonta tai kivuliasta niin, että asiakkaan selviytyminen päivittäisistä toiminnoista on oleellisesti vaikeutunut. Lisäksi on selvitetty, ettei kevyemmistä apuvälinevaihtoehdoista, kuten keppi tai sauvat, ei ole riittävästi apua. Kävelytelineen tulee lisätä asiakkaan itsenäistä suoriutumista kotona ja/tai kodin ulkopuolella mahdollistaen esim. asioinnin.

Isopyöräinen kävelyteline voidaan luovuttaa erityisperustein. Edellytyksenä on, että sen käyttö on arkielämän sujumisen kannalta välttämätön mahdollistaen itsenäisen liikkumisen asiakkaan omassa toimintaympäristössä, jossa esim. lähiympäristön ja teiden kunnan vuoksi tavanomaisen kävelytelineen käyttö ole mahdollista.

12 06 06 05 Työntökärryt

Lasten käyttöön suunnitellut työntökahvalliset telineet kävelyn harjoittamiseen ja kävelyyn.

Työntökärry voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä lapselle, jonka tasapaino ei riitä kävelyyn / kävelyn harjoittamiseen, mutta tuen tarve on vähäinen

12 06 09 Kävelytuolit

Kävelyn apuvälineet, joissa on pyörät ja istuin/hihna, jolla istuen liikutaan. Kävelytuolissa voi olla käsivarsituet. Kohtaan sisältyvät kävelypolkupyörät.

12 06 09 01 Kävelytuolit, pyörälliset, istuimella ja vartalotuilla

Neli- tai useampipyöräiset kävelytuolit, joissa on istuin sekä lantio ja/tai vartalotuet

Kävelytuoli voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun tukea kävelyn mahdollistamiseksi tarvitaan kävelytelinettä enemmän.

12 06 12 Kävelypöydät

Kävelyn apuvälineet, joissa on pyörät ja/tai jalat sekä ylävartaloa tukeva taso tai käsivarsituet. Kävelypöytää työnnetään eteenpäin molemmilla käsillä ja tarvittaessa ylävartalolla.

12 06 12 01 Kävelypöydät, erillisillä kyynärvarsituilla

Nelipyöräiset kävelytelineet, joissa on vaakatasossa pehmustetut kyynärvarren tuet.

12 06 12 02 Kävelypöydät, kyynärvarsitukipöydällä

Nelipyöräiset kävelytelineet, joissa on yhtenäinen tai kaksiosainen, vaakatasossa oleva tukipöytä.

Kävelypöytä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi, kun liikkuminen sairauden tai vamman seurauksena alentuneen toimintakyvyn vuoksi on ilman tukea vaikeutunut, ei onnistu lainkaan tai on turvatonta tai kivuliasta niin, että asiakkaan selviytyminen päivittäisistä toiminnoista on oleellisesti vaikeutunut. Lisäksi on selvitetty kevyemmät apuvälinevaihtoehdot, kuten keppi sauvat tai kävelyteline ole riittäviä lisäämään asiakkaan itsenäistä suoriutumista.

12 07 KÄVELYN APUVÄLINEIDEN LISÄVARUSTEET

Välineet, jotka on suunniteltu käytettäväksi yhdessä kävelyn apuvälineiden kanssa.

12 07 01 Kävelytelineiden korit

Korit joiden avulla kävelytelineessä voi kuljettaa tavaroita

Kävelytelineen kori voidaan luovuttaa lisävarusteeksi, kun asiakas tarvitsee sitä esim. kaupassa asioinnin tai muiden päivittäisten toimintojensa mahdollistamiseksi.

12 07 03 Kepin pitimet

Telineet jotka voidaan kiinnittää esim. kävelytelineisiin tai pyörätuoliin, ja joihin kiinnitetään kävelykepit tai kyynärsauvat

Kepinpidin on kävelyapuvälineen lisävaruste, mikä helpottaa kepin/sauvan säilyttämistä ilman apuvälineen kaatumista maahan. Kepinpidin voidaan luovuttaa asiakkaalle, joka käyttää keppiä tai kyynärsauvoja pitkäaikaisesti ja kepinpitimen käyttö tukee henkilön omatoimisuutta ja liikkumisen turvallisuutta

12 07 06 Kepinpääkumit

Kävelykeppien ja kyynärsauvojen päihin laitettavat kumiset tulpat jotka laajentavat kepin tukipintaa, estävät kepin luistamisen ja pehmentävät iskua kävellessä

Kepissä tulee olla hyväkuntoinen kepinpääkumi turvallisuuden vuoksi. Kepinpääkumin kunto tulee tarkistaa aina apuvälinettä luovutettaessa.

12 07 09 Jääpiikit

Terävät metalliset piikit, jotka laitetaan kepin päähän estämään kepin luistamista jäisellä tai lumisella alustalla liikuttaessa

Jääpiikki on vakiovarusteena syys- ja talvikautena luovutettavissa kävelykepeissä ja –sauvoissa tai silloin, kun sauvojen / kepin käyttö on ympärivuotista.

12 07 99 Muut kävelyn apuvälineiden lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. heijastimet ja sauvankantohihnat

Kävelyn apuvälineiden muita lisävarusteita voidaan luovuttaa terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella silloin, kun apuvälineen turvallinen käyttö edellyttää niitä. Erillisiä heijastimia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

12 12 KULKUNEUVOJEN LISÄVARUSTEET JA MUUTOKSET

Kulkuneuvoihin kiinnitettävät välineet tai kulkuneuvoihin tehtävät muutokset, joiden ansiosta toimintarajoitteiset henkilöt voivat toimia kuljettajina tai nousta kulkuneuvoon, poistua kulkuneuvosta tai matkustaa kulkuneuvossa turvallisesti.

Autoon kuuluvat muutostyöt ja välineet kuuluvat vammaispalvelulain korvauksen piiriin. Korvausta auton käyttöä helpottavien, vamman tai sairauden vuoksi välttämättömien lisälaitteiden hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin voidaan hakea silloin kun:

- Henkilö käyttää omaa autoa itsenäisesti.
- Auton käyttö on päivittäisten toimintojen ja kokonaiselämäntilanteen kannalta välttämätöntä (esim. työssäkäynti, opiskelu, harrastukset jne.).
- Henkilö ei lääkärin toteaman sairauden tai vamman vuoksi alentuneen toimintakyvyn vuoksi pysty ajamaan tavanomaisesti varusteltua autoa.
- Lääkäri on arvioinut henkilön toimintakyvyn riittävän lisävarustellulla auton ajamiseen.
- Autolla kuljetetaan vammaista lasta

Auton käyttöä helpottavia välineitä voivat olla esim. käsihallintalaitteet henkilölle, jonka alaraajojen toimintakyky ei sairauden tai vamman vuoksi riitä auton polkimien käyttöön tai ohjaustehostin henkilölle, jonka yläraajojen toimintakyky tai voimat ovat sairauden tai vamman vuoksi heikentyneet niin, että auton ohjaaminen ilman ohjaustehostinta ei onnistu.

12 12 09 Autojen turvavyöt ja valjaat

Vyöt ja järjestelmät, jotka pitävät henkilön turvallisesti paikallaan autossa. Kohtaan sisältyvät esim. kolmi- ja nelipistevyöt ja vyöliivit.

Auton asento- ja tukivyösarjat

Helposti kiinnitettäviä ja irrotettavia asento- ja tukivyösarjoja voidaan käyttää tukemaan istujan asentoa joko turvaistuimessa, koroketyynyssä tai auton omassa istuimessa. Asento- ja tukivöiden tehtävä on tukea istuja turvalliseen matkustusasentoon, auton omaa turvavyötä aina on käytettävä liikenneturvallisuuden vuoksi. Asento- ja tukivöitä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä tukemaan vammaisen tai pitkäaikaissairaana matkustajan asentoa ja turvallista matkustamista silloin, kun vartalon hallinta on niin heikko, ettei auton oman turvavyön antama tuki ole riittävä. Asiakkaille, joilla on levottomuutta ja / tai käytöshäiriöitä voidaan turvavyö lisävöiden lisäksi varustaa lukon avaamisen estävällä suojalla.

Auton kiinteiden turvavöiden muutostyöllä, tukevammalla turvavyöllä tai turvavyösarjalla voidaan tukea istujan asentoa ja parantaa turvallista matkustamista autossa. Kustannusten korvaamisen perusteena voi olla sairaudesta tai vammasta johtuen niin vaikeasti heikentynyt vartalonhallinta, että tavanomainen turvavyö ei anna riittävää tukea istumiseen tai käsien toimintakyky ei riitä omatoimiseen turvavyön kiinnittämiseen.

12 12 12 Moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin tarkoitetut istuimet ja tyynyt sekä kulkuneuvoissa istumiseen liittyvät lisävarusteet ja ratkaisut

Istuimet ja tyynyt, jotka helpottavat kulkuneuvon istuimelle menoa tai siitä poistumista tai tukevat istuvaa matkustajaa matkustuksen aikana. Kohtaan sisältyvät esim. lasten turvaistuimet, käännettävät istuimet, korottavat istuimet ja liukuvat istuimet.

12 12 12 01 Lasten turvaistuimet

Lapsille suunnitellut istuimet, jotka kiinnitetään autonistuimelle ja joihin lapsi kiinnitetään turvavöillä matkan ajaksi

Pienten lasten perhe hankkii itse turvakaukalon ja -istuimen. Perheen hankkimaan turvaistuimeen voidaan luovuttaa lääkinällisenä kuntoutuksena lisävöitä - ja tukia.

Kun tavanomainen turvaistuin ei tue riittävästi, voidaan vaikeavammaiselle lapselle hankkia lääkinällisenä kuntoutuksena auton turvaistuin, jossa on asentoa tukevia vöitä, erityismuotoiltu istuin, päätuki, alaraajatuki tms. pystyäkseen matkustamaan turvallisesti hyvässä istuma-asennossa. Turvaistuin voidaan hankkia lääkinällisenä kuntoutuksena myös silloin, kun vammaisen lapsi ei kokonsa puolesta mahdu tai muusta syystä ei voi enää käyttää tavanomaista turvaistuinta.

12 12 12 02 Säädettävät, koottavat autonistuimet

Auton istuimet joiden istuinkulmaa, selkänojan kaltevuutta jne. voidaan säätää yksilöllisesti tai jotka voidaan koota osista vastaamaan yksilöllisiä tarpeita. Istuimet vaihdetaan auton vakioistuimen tilalle.

Säädettävä, kokoon taittuva auton istuin voidaan hankkia vammaisen asiakkaan käyttöön vammaispalvelulain perusteella silloin, kun hän tarvitsee sairauden tai vamman aiheuttaman puutteellisen vartalon hallinnan vuoksi istumiseen tavallista voimakkaamman tuennan eikä tavanomaisista istuimista löydy riittävän tukevaa ratkaisua muutostöidenkään avulla. Turvaistuimen hankinta voi tulla kyseeseen myös silloin, kun vammaisen lapsi ei kokonsa puolesta mahdu tai muusta syystä ei voi enää käyttää tavanomaista turvaistuinta.

12 12 12 03 Istuinpohjat

Istuimen runko-osat joiden päälle istuimen tyynyosat kiinnitetään.

12 12 12 04 Kääntöistuimet

Auton istuimet joissa on kääntömekanismi, joka helpottaa autoon ja siitä pois siirtymistä. Istuin kääntyy vakioasennosta oviaukkoon päin. Kohtaan kuuluvat mallit, joita voi kääntämiseen jälkeen vielä liu'uttaa ulospäin autosta.

Istuinpohja tai kääntöistuin autoon voidaan korvata vammaisen asiakkaan käyttöön vammaispalvelulain perusteella silloin, kun asiakkaan toimintakyky on sairauden tai vamman vuoksi pysyvästi tai pitkäaikaisesti heikentynyt niin, että auton siirtyminen ja siitä poistuminen ei muuten onnistu omatoimisesti tai avustettuna. Edellytyksenä on, että auton käyttötarve on henkilön kokonaiselämäntilanteen kannalta välttämätön ja muut siirtymisen menetelmät ja kevyemmät apuvälinevaihtoehdot on kokeiltu terveydenhuollon ammattilaisen ohjauksessa (esim. toiminta-, fysioterapeutti, kuntoutusohjaaja) ja todettu riittämättömiksi.

12 12 15 Henkilönnostolaitteet, autoon asennettavat, (eivät nosta pyörätuolia)

Autoon kiinnitetyt laitteet henkilön nostamiseksi autoon ja autosta pois.

Pyörätuolissa istuvan vaikeavammaisen asiakkaan autoon tai autosta pois nostamiseksi tarvittavan nostolaitteen hankintakustannukset voidaan korvata vammaispalvelulain perusteella.

Luovuttamisen edellytyksenä on:

- muut siirtymismenetelmät ja kevyemmät apuvälinevaihtoehdot on kokeiltu terveydenhuollon ammattilaisen ohjauksessa (esim. toiminta-, fysioterapeutti, kuntoutusohjaaja) ja todettu riittämättömiksi.

- auton käyttötarve on henkilön kokonaiselämäntilanteen kannalta välttämätöntä ja tarve pitkäaikainen.
- nostolaitteen soveltuvuus ja tekniset asennusmahdollisuudet asiakkaan autoon on selvitetty.

12 12 21 Pyörätuolin autoon tai auton katolle nostavat laitteet

Välineet tyhjän pyörätuolin nostamiseksi autoon tai auton katolle.

Käsi­käyt­­töisen pyörätuolin autoon tai auton katolle nostavan laitteen hankintakustannuksiin voidaan hakea korvausta vammais­palvelulain perusteella. Laitteen korvauksesta päätettäessä kiinnitetään huomiota seuraaviin seikkoihin:

- henkilö on aktiivinen ja käyttää autoa itsenäisesti
- henkilö kykenee siirtymään autoon ja autosta omatoimisesti
- toimintakyky on sairauden tai vamman vuoksi alentunut niin, että pyörätuolin siirtäminen autoon ja autosta ei onnistu omatoimisesti
- auton käyttö on päivittäisten toimintojen ja elämäntilanteen kannalta välttämätöntä ja tarve on määriteltävissä pitkäaikaiseksi

Nostolaitetta arvioitaessa ja suositeltaessa on varmistettava, että asiakkaan käyttämä pyörätuoli soveltuu rakenteeltaan nostolaitteella siirrettäväksi.

12 12 24 Välineet pyörätuolin kiinnittämiseksi autoon

Välineet jotka varmistavat pyörätuolin pysymisen paikallaan autossa.

Kun asiakas matkustaa autossa pyörätuolissa istuen, tulee matkustaja kiinnittää auton turvavyöhön ja pyörätuoli auton rakenteisiin. Pyörätuolin turvavyö tai turvavyö­sarja tukee matkustajan asentoa, eivätkä täytä liikenneturvallisuus­määräyksiä. Sähköpyörätuolien rakenteissa on useimmiten tehdasvalmisteiset kiinnityskoukut. Manuaalipyörätuoliin ei tarvitse asentaa kiinnityskoukkuja.

Erilaisten kuljetuksen tai ajon ajaksi pyörätuolin autoon kiinnittämiseen tarkoitettujen koukujen, lenkkien ja laitteiden hankintakustannuksia voidaan korvata vammais­palvelulain perusteella vaikeavammaisen henkilön käytössä olevaan autoon kun:

- auton käyttötarve on päivittäistä ja henkilön päivittäisten toimintojen ja kokonaiselämäntilanteen kannalta välttämätöntä ja tarve pitkäaikainen.
- henkilö matkustaa autossa pyörätuolissa istuen
- sähköpyörätuolia joudutaan kuljettamaan autossa
- auton rakenteet ovat riittävän kestävä­vät laitteiden kiinnittämiseen tai rakenteet on vahvistettu.

Korvausta auton käyttöä helpottavien välineiden hankintaan voidaan hakea vammais­palvelulain perusteella kotikunnan sosiaalitoimesta. Vammais­palvelulaki 9 §:n 1 momentin mukaan päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista korvataan puolet. Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman edellyttämät välttämättömät muutostyöt korvataan kuitenkin kokonaan.

Apuväline voidaan korvata asiakkaalle tilanteesta ja apuvälineestä riippuen joko omaksi tai hänen käyttöönsä. Jos apuväline on annettu asiakkaalle käytettäväksi, omistus- ja ylläpitovastuu säilyy kunnan sosiaalitoimella. Omaksi luovutetun apuvälineen huolto- ja korjausvastuu on asiakkaalla itsellään. Apuvälineen tarvitsijalle voidaan luovuttaa myös käytöstä palautunut sopiva väline, jolloin hänelle korvataan välineen asennuksesta aiheutuneet kustannukset. Korvaus on harkinnanvarainen ja määrärahasidonnainen. Auton käyttöä helpottavia välttämättömiä apuvälineitä ja muutostöistä voidaan korvata riippumatta siitä, onko asiakas saanut korvausta auton hankintakuluihin. Vammais­palvelulaki on toissijainen vakuutuslaitosten korvauksiin nähden.

Korvauksen hakeminen:

- Kotikunnan vammaispalvelujen hakemuslomake tai vapaamuotoinen hakemus
- Lääkärin lausunto, josta käy ilmi hakijan vamma / sairaus ja sen aiheuttama toimintakyvyn vajavuus
- Asiantuntijan lausunto (esim. toiminta- tai fysioterapeutti, kuntoutusohjaaja), josta käy ilmi suositeltu apuväline, sen malli ja hankintapaikka sekä välineen merkitys hakijan toimintakyvylle.
- Hankintapaikka, kustannusarvio apuvälineestä tai tarvittavista muutostöistä.

12 16 MOPEDIT JA MOOTTORIPYÖRÄT

Mopedeja ja moottoripyöriä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Asiakkaan kotikunnan sosiaalitoimi voi vammaispalvelulain perusteella myöntää tukea liikkumisapuvälineen hankintaan. Tuen myöntäminen on riippuvainen kunnan talousarvioon varatuista määrärahoista. Tuen myöntämisen edellytyksenä on hakijan vammasta tai sairaudesta johtuva välttämätön tarve liikkumisapuvälineen käytölle.

12 18 POLKUPYÖRÄT

Kohtaan sisältyvät esim. tehostetut polkupyörät. Apuvälineet tavaroiden kuljetukseen polkupyörässä/pyörätuolissa, ks. 24 36 15.

Polkupyörän luovuttaminen edellyttää, että sen käyttö tukee yksilöllisesti määriteltyjä kuntoutustavoitteita. Lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutetaan vain erityisominaisuuksilla varustettuja polkupyöriä, jotka täyttävät lääkinnällisistä laitteista annetun direktiivin 93/42 ETY vaatimukset. Kolmipyörät (myös sähköavusteiset) eivät ole erityisominaisuuksilla varustettuja polkupyöriä.

Erytisominaisuuksilla varustettuja polkupyöriä voidaan luovuttaa ensisijaisesti lapsille. Polkupyörän luovuttamisen tavoitteena tulee olla, että, lapsi pystyy harjoittelun ja harjaantumisen myötä käyttämään polkupyörää itsenäisesti. Ennen polkupyörän luovuttamista tulee lapsen tasapainoa harjoittaa muilla keinoin. Polkupyörä ei ole tasapainon harjoitteluvälin, vaan sen hankinnalla on oltava kuntoutuksellinen tavoite.

Aikuisille erityisominaisuuksilla varustettuja polkupyöriä luovutetaan vain silloin, kun se on arjen kannalta välttämätön, pääsääntöinen liikkumisen apuväline (esim. pyörä mahdollistaa omatoimisen liikkuminen työpaikalle tai muuhun potilaan toimintaympäristöön).

Jos polkupyörää tarvitaan ulkoiluun, katsotaan se harrastuksen apuvälineeksi. Vammaispalvelulain perusteella harrastusvälineiden hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia voidaan korvata silloin, kun niihin sisältyy sellaisia erityiskustannuksia, jotka johtuvat sairaudesta tai vammasta.

12 18 03 Polkupyörät

Kaksipyöräisiä polkupyöriä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä. Käyttäjän omaan polkupyörään voidaan lääkinnällisenä kuntoutuksena korvata lisävarusteita, jotka mahdollistavat polkupyörän käytön esim. apupyörät (12 18 21) tai ohjaustangon ja polkimien muutostyöt. Polkupyörän muutostöitä voidaan korvata, kun asiakas sairautensa /vammansa vuoksi (esim. muutoksia raajojen mittasuhteissa ja nivelliikkuvuuksissa) ei voi ajaa tavanomaisesti varustetulla pyörällä ja polkupyörän käyttö tukee henkilön kuntoutustavoitteita. Kaksipyöräisiä sähköavusteisia polkupyöriä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 18 06 Yhdelle hengelle tarkoitetut kolmi- ja nelipyöräiset pyörät

Jaloilla poljettavat yhdelle henkilölle tarkoitetut polkupyörät, joissa on vähintään kolme pyörää.

12 18 06 01 Kolmipyörät jaloin poljettavat, kaksi pyörää takana

Kolmipyöräiset polkupyörät, joissa on kaksi pyörää takana lisäämässä pyörän tukevuutta henkilölle, jolla on tasapainovaikeuksia. Pyörällä on helpompi lähteä ajamaan ja pysähtyä kuin kaksipyöräisellä pyörällä.

12 18 06 02 Kolmipyörät jaloin poljettavat, kaksi pyörää edessä

Kolmipyöräiset polkupyörät, joissa on kaksi pyörää edessä lisäämässä pyörän tukevuutta. Pyörää on helpompi taluttaa ja sen mittasuhteet on helpompi hahmottaa, kun pyörät ovat edessä

Erityisominaisuuksilla varustettu kolmi- tai nelipyöräinen polkupyörä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, jonka toimintakyky on alentunut siten, että liikkuminen tavallisella polkupyörällä ei onnistu. Luovuttamisen edellytyksinä voidaan pitää muun muassa seuraavia perusteita:

- polkupyörä on päivittäisten toimintojen kannalta välttämätön liikkumisen apuväline
- polkupyörä lisää itsenäistä suoriutumista, esim. mahdollistaa asioinnin
- polkupyörän käyttö tukee henkilön kokonaiskuntoutusta ja sitä on arvioitu terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan toimesta sekä siihen on otettu kantaa kuntoutussuunnitelmassa
- lapsella pyörän käyttö tukee lapsen kehitystä ja osallistumismahdollisuuksia
- itsenäisesti pyörällä liikuttaessa tulee varmistua, että käyttäjällä ei ole turvallisuuteen vaikuttavia hahmotus- näkö- tai muistiongelmia

Mikäli polkupyörää käytetään vain ulkoiluun, se katsotaan harrastusvälineeksi. Harrastekäyttöön tarvittavan kolme-, neli- tai tandempyörän kustannuksiin voidaan hakea korvausta vammaispalvelulain perusteella sosiaalitoimesta.

12 18 09 Kolmipyörät, käsin poljettavat

Ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 18 12 Potkupyörät ja potkulaudat, jalalla liikuteltavat

Välineet, jotka koostuvat pyörällisestä jalkatasosta ja ohjaustangosta ja jotka ovat jaloilla potkuteltavia.

Kaupasta saatavia potkupyöriä (jalaksiset nelipyöräiset tai kaksipyöräiset) ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Erityisperustein voidaan luovuttaa potkulautoja, esim. lyhytkasvuiselle asiakkaalle, jolle tavanomaiset kaupoista saatavat potkulaudat eivät sovellu ja jonka omatoiminen liikkuminen potkupyörän/potkulaudan avulla mahdollistaa omatoimiset asiointi- ym. matkat. Sähköisiä potkulautoja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 18 15 Tandempyörät sekä kolmi- ja nelipyöräiset polkupyörät kahdelle tai useammalle henkilölle

Useammalle henkilölle tarkoitetut poljettavat välineet, joissa on vähintään kaksi istuinta.

12 18 15 01 Tandempyörät

Polkupyörät, jossa kaksi käyttäjää istuu peräkkäin ja kummallakin on omat polkimensa

12 18 15 02 Polkupyörät, nelipyöräiset

Polkupyörät, joissa kaksi käyttäjää istuu vierekkäin ja kummallakin on omat polkimensa.

12 18 15 03 Rikshat

Polkupyörät, joissa on erillinen, selkänojallinen istuinosa kuljetettavaa varten.

Tandempyöriä, nelipyöräisiä polkupyöriä ja rikshoja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Vammaispalvelulain perusteella harrastusvälineiden esimerkiksi tandempyörän hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia voidaan korvata silloin, kun niihin sisältyy sellaisia erityiskustannuksia, jotka johtuvat sairaudesta tai vammasta.

12 18 21 Polkupyörien lisävarusteet

Polkupyörään tehdyt lisäykset tai muutokset, jotta niiden käyttö helpottuisi. Kohtaan sisältyvät esim. lisämootorit ja apupyörät.

Polkupyörien lisävarusteita luovutetaan apuvälinealan asiantuntijan tekemän yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella mahdollistamaan polkupyörän käyttö silloin, kun se asiakkaan toimintakyvyn vajeen vuoksi ei onnistu ilman lisävarusteita. Tällaisia ovat mm. erityissatula, pohje- ja vartalotuet sekä teleskooppiapupyörät. Käyttäjän omaan polkupyörään voidaan luovuttaa teleskooppiapupyörät ja muita polkupyörän käyttämisen mahdollistavia lisävarusteita. Lisävarusteiden asennuksesta vastaa apuvälineyksikkö/apuvälinekeskus.

12 22 KÄSIKÄYTTÖISET PYÖRÄTUOLIT

Välineet, jotka liikkuvat pyörillä ja tukevat liikkumisrajoitteisen henkilön kehoa ja joita pyörätuolin käyttäjä tai avustaja liikuttaa. Kohtaan sisältyvät esim. käsikäyttöiset seisontapyörätuolit (jotka pystyvät nostamaan henkilön seisovaan asentoon ja pitämään hänet siinä asennossa), makuuasentoon kallistuvat pyörätuolit sekä lumi-, ranta- ja uima-allaspyörätuolit. WC-tuolit, pyörälliset, ks. 09 12 03. Kylpy- tai suihkutuolit, pyörälliset, ks. 09 33 03. Kuljetustuolit, ks. 12 27 04.

Pyörätuolia käytetään liikkumisen apuvälineenä silloin, kun liikkuminen ei muiden kävelyn apuvälineiden avulla onnistu ollenkaan tai onnistuu vain lyhyitä matkoja. Pyörätuoli mahdollistaa käyttäjänsä omatoimisen tai avustetun liikkumisen ja parantaa henkilön muuta toimintakykyä.

Pyörätuoleja on olemassa kelattavia malleja, kuljetuspyörätuoleja sekä sähkökäyttöisiä pyörätuoleja. Niistä on valittavissa perusmalleja tai yksilöllisten tarpeiden mukaan suunniteltuja ratkaisuja. Pyörätuolityyppi valitaan käyttötarpeen mukaisesti. Pyörätuolin arvioinnissa ja valinnassa otetaan huomioon henkilön toimintakyky, yksilölliset tarpeet (sairauden tai vamman laatu, sen etenevyys jne.) sekä elinympäristö ja sen asettamat vaatimukset. Pyörätuolin valinnassa on tärkeää arvioida potilaan siirtymisten onnistuminen, pyörätuolin kelattavuus/työnnettävyys, istuma-asento ja yläraajojen toiminta, istuintyyntyn valitaan yksilön tarpeiden mukaisesti sekä arvioidaan pyörätuolin lisäosien tarpeellisuus.

12 22 03 Pyörätuolit, molemmilta puolilta kelattavat

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa molemmin käsin joko kuljetuspyörästä tai kelausvanteista. Kohtaan sisältyvät esim. etupyörästä kelattavat ja takapyörästä kelattavat pyörätuolit.

12 22 03 01 Pyörätuolit, ristikkorunkoiset

Pyörätuolit jotka taittavat kokoon leveyssuunnassa.

12 22 03 02 Pyörätuolit, kiinteärunkoiset

Pyörätuolit joiden runko on kiinteä. Luokkaan sisältyvät mallit, joiden selkänoja taittuu istuimen päälle.

12 22 03 03 Pyörätuolit lepoasentoon säädettävät

Pyörätuolit jotka voidaan säätää lepoasentoon. Pyörätuolit ovat pehmustettuja ja ne suunniteltu henkilöille, jotka tarvitsevat hyvän tuen.

Kun pyörätuolin tarve on pitkäaikaista, säännöllistä ja sen käyttö tukee omatoimista suoriutumista, luovutetaan se lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Käsikäyttöisen pyörätuolin kohdalla itsenäinen suoriutuminen tarkoittaa asiakkaan omatoimista ja turvallista pyörätuolin kelaamista tai potkuttelua. Mikäli omatoiminen tekeminen ei onnistu vaan pyörätuolia kuljettaa toinen henkilö, vaaditaan asiakkaalta kykyä itse määrittellä ja ohjata päivittäisiä toimintoja kuten ulkoilua, asiointia ja sosiaalisten suhteiden hoitoa. Tällöin asiakkaalla on oltava riittävästi kognitiivista kapasiteettia pyörätuolin tarkoituksenmukaiseen ja suunnitelmalliseen käyttöön. Pyörätuolin malli ja mitoitus arvioidaan yhdessä asiakkaan ja apuvälinealan asiantuntijan yhteistyönä.

Pyörätuolia arvioitaessa on huomioitavaa:

- asiakkaan toimintakyky (kelaako tuolilla itse vai työntääkö sitä avustaja)
- sairauden laatu (etenevä/ stabiili)
- pyörätuolin käyttötarve ja -ympäristö

- asiakkaan siirtymistapa pyörätuoliin/ pyörätuolista
- pyörätuolin kelattavuus / työnnettävyys
- pyörätuolin istuinmukavuus
- istuintyydyn yksilöllinen valinta (aina vähintään perustyydyn)
- rengaskuviointi (käyttöympäristön mukaan)
- lisävarusteiden tarve ja saatavuus

Lainattavien pyörätuolien tulee olla käyttäjilleen turvallisia ja niissä tulee olla kaatumasteet. Pyörätuolien kunto on tarkastettava aina ennen luovutusta.

Lepoasentoon säädettävissä oleva pyörätuoli voidaan luovuttaa käyttöön liikkumisen apuvälineeksi asiakkaalle, jolle vartalonhallinnan heikkouden vuoksi peruspyörätuoli ei takaa riittävän tuettua ja toiminnallista istuma-asentoa, ja joka käyttää apuvälinettä joko itsenäisesti kelaten tai avustettuna. Ellei tavoitteena ole omatoimisen tai avustetun liikkumisen tukeminen, vaan turvallisen istuma-asennon saavuttaminen pyörätuolia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Pyörätuoli voidaan luovuttaa määräaikaisen käyttöön, kun käyttö on tilapäistä esimerkiksi leikkauksen tai tapaturman jälkeen. Pyörätuoli voidaan luovuttaa myös silloin, kun se on välttämätön ulkona liikkumisen mahdollistamiseksi.

Lumi-, ranta- ja uima-allaspyörätuoleja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

12 22 03 04 Seisontapyörätuolit

Pyörätuolit jotka nostavat henkilön seisovaan asentoon ja joita henkilö voi kelata itse istuma-asennossa. Nostotoiminto joko kaasujousella tai sähköisesti.

Seisontapyörätuoli voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, joka sairauden tai vamman vuoksi alentuneen toimintakykynsä johdosta tarvitsee pyörätuolin liikkumisen apuvälineeksi ja pystyy seisoen tekemään esim. kotitöitä. Edellytyksenä on, että:

- säännöllisesti tapahtuvalle pystyasennon harjoittamiselle on lääketieteellisesti todetut perusteet ja kuntoutukselliset tavoitteet
- mahdollistaa itsenäisen pystyasennon harjoittamisen
- lisää itsenäistä selviytymistä päivittäisissä toiminnoissa
- keventää merkittävästi omaisen / avustajan työtä (henkilön avustaminen seisomatelineeseen on vaikeaa ja kohtuuttoman raskasta).

Asiakkaan tulee pystyä itsenäisesti kelaamaan pyörätuolia sisätiloissa ja käyttämään seisomaan nousumekanismia tarkoituksenmukaisesti ja turvallisesti. Seisontapyörätuoli voidaan luovuttaa seisomisen apuvälineeksi vain erityisperustein, mikäli asiakas ei voi perustellusta syystä käyttää muita seisomatelineitä ja apuvälineen käyttö tukee kuntoutuksen tavoitteita. Luovuttaminen edellyttää apuvälinealan asiantuntijan tekemää arviointia.

12 22 03 05 Erityispyörätuolit

Pyörätuolit joita käytetään esimerkiksi lajikohtaisessa urheilussa.

Esimerkiksi lajikohtaisessa urheilussa käytettävää pyörätuolia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Vammaispalvelulain perusteella harrastusvälineiden hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia voidaan korvata silloin, kun niihin sisältyy sellaisia erityiskustannuksia, jotka johtuvat sairaudesta tai vammasta. Useimmiten kyseessä on lajikohtainen apuväline.

12 22 06 Pyörätuolit, kampikäyttöiset

Pyörätuoli, jota käyttäjä itse liikuttaa käsin kammien avulla.

Kampikäyttöinen pyörätuoli voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella asiakkaalle, jolla pyörätuolin käytön yleiset

edellytykset täyttyvät eikä omatoiminen kelaaminen käsien motoriikan, liikkeiden hallinnan häiriöiden tai liikeratojen rajoittuneisuuden vuoksi onnistu

12 22 09 Pyörätuolit, käsikäyttöiset, yhdeltä puolelta kelattavat

Pyörätuoli, jota käyttäjä itse liikuttaa yhdellä kädellä.

Yhdellä kädellä kelattava pyörätuoli voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella asiakkaalle, jolla pyörätuolin käytön yleiset edellytykset täyttyvät eikä hän pysty sairauden tai vamman aiheuttaman käsien toimintavajeen vuoksi kelaamaan kaksikäsisesti.

12 22 12 Pyörätuolit, käsikäyttöiset, joissa sähköinen kela

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa käsin työntämällä kelausvanteista ja joissa on yksi tai useampi sähkömekanismi, joka helpottaa yhden pyörän tai molempien pyörien pyörimistä. Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimaimitteet, ks. 12 24 09.

Sähköinen kelauskeventäjä on käsikäyttöiseen pyörätuoliin asennettava akkukäyttöinen laite, joka keventää pyörätuolin kelattavuutta jopa 70 %. Sähköinen kelauskeventäjän käyttöönotto on perusteltua silloin, kun pyörätuolia käyttävän asiakkaan itsenäinen suoriutuminen on rajoittunut sen vuoksi, että hän lihasvoiman heikkouden, nivelten kipeytymisen / rasituksen siedon tai muun toimintarajoituksen vuoksi ei kykene kelaamaan pyörätuolia kuin hyvin lyhyitä matkoja. Sähköisen kelauskeventäjän tulee tukea asiakkaan kokonaiskuntoutusta ja lisätä omatoimisuutta sekä laajentaa hänen elämänpiiriään, osallistumis- ja liikkumismahdollisuuksia.

12 22 15 Pyörätuolit, jalkakäyttöiset

Pyörätuolit, joita käyttäjä itse liikuttaa vain jalkojen avulla. Kävelytuolit, ks. 12 06 09. Istuimet, ks. 18 09.

Jalkakäyttöinen pyörätuoli on yleensä tavanomainen pyörätuoli, jonka istuinkorkeus on säädetty niin matalaksi, että jalat / jalka ylettyy lattiaan. Se voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla pyörätuolin käyttöönoton yleiset edellytykset täyttyvät eikä hän sairauden tai vamman aiheuttaman yläraajojen toimintavajeen vuoksi pysty käyttämään pyörätuolia käsillään. Edellytyksenä on, että alaraajat tai toinen alaraaja toimivat siinä määrin, että pyörätuolin liikuttaminen jalalla lattiasta potkutellen onnistuu.

12 22 18 Pyörätuolit avustajan ohjaamat, käsikäyttöiset

Pyörätuolit, joita avustaja liikuttaa ja ohjaa työntämällä molemmin käsin pyörätuolin työntökahvoista. Kohtaan sisältyvät esim. kuljetustuolit. Kuljetustuolit, ks. 12 27 04.

Voidaan luovuttaa pyörätuolia tarvitsevalle asiakkaalle, joka ei kykene kelaamaan itse ja tarvitsee toisen henkilön apua. Lyhytaikaiseen kuljettamiseen riittää usein peruspyörätuoli. Kun pyörätuolin käyttö on päivittäistä ja henkilön heikon vartalonhallinnan vuoksi tarvitaan tukevaa, mahdollisesti kulmasäädettävää istuin- ja/tai selkäosaa luovutetaan terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän yksilöllisen arvioinnin perusteella lisävarusteltu kuljetuspyörätuoli.

Muut pyörätuolien lisävarusteet, kts kohta 12 24 99

Istuintyyny- ja alustat kudonvaurioiden ehkäisyyn, kts kohta 04 33 03

12 23 SÄHKÖPYÖRÄTUOLIT

Välineet, joissa on pyörätuolia liikuttava sähkömoottori ja jotka tukevat liikkumisrajoitteisen henkilön kehoa. Kohtaan sisältyvät esim. sähkökäyttöiset seisontapyörätuolit (jotka pystyvät nostamaan henkilön seisovaan asentoon ja pitämään hänet siinä asennossa), makuuasentoon kallistuvat sähköpyörätuolit, pyörätuolit, joissa on nouseva tai kääntyvä istuin, sekä lumi- ja rantapyörätuolit.

Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet ohjeistuksessa (2010: 221) sanotaan sähköpyörätuolin ja sähkömopon käyttäjästä seuraavasti. Käyttäjän tulee pystyä käyttämään apuvälinettä turvallisesti sekä itsensä että ympäristönsä kannalta arvioituna. Sähköpyörätuolin tai sähkömopedin avulla käyttäjän omaoimisuus sekä hänen liikkumis- ja osallistumismahdollisuutensa tulee lisääntyä. Tarpeen arviointi ja apuvälineen sovitus tehdään asiakkaan luonnollisessa toimintaympäristössä ja sen tulee soveltua apuvälineelle.

12 23 03 Sähköpyörätuolit, mekaaninen ohjaus

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, joissa ohjaus toimii muuttamalla mekaanisesti pyörien suuntaa ilman sähkövoimaa. Kohtaan sisältyvät esim. nk. skootterit.

12 23 06 Sähköpyörätuolit, sähköinen ohjaus

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, joissa on sähköinen ohjausjärjestelmä. Sähköpyörätuolit, avustajan ohjaamat, ks. 12 23 12

12 23 12 Sähköpyörätuolit, avustajan ohjaamat

Sähkökäyttöiset pyörätuolit, jotka on suunniteltu avustajan ohjaamiksi. Pyörätuolit, avustajan ohjaamat, käsikäyttöiset, ks. 12 22 18.

Sähkökäyttöinen pyörätuoli, joka on suunniteltu avustajan käytettäväksi, voidaan luovuttaa asiakkaalle lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä vain erillisperustein. Esimerkiksi, jos asiakas sairaudestaan/vammastaan johtuvan tilavaihtelun (väsyä kesken matkan) vuoksi tarvitsee ulkopuolista apua ohjaamiseen, voidaan tällöin asentaa avustajaohjaus. Kun tavoitteena on ensisijaisesti avustavan henkilön ergonomian parantaminen, ei avustajaohjauksella varustettua sähköpyörätuolia luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Sähköpyörätuoli ja sähkömopo voidaan luovuttaa asiakkaalle, joka ei pysty heikentyneen toimintakykynsä vuoksi liikkumaan itsenäisesti muiden kevyempien liikkumisen apuvälineiden avulla sisällä ja/tai ulkona. Käyttäjältä edellytetään kykyä ohjata sähköpyörätuolia /-mopoa valitulla ohjaustavalla, riittävää näkökykyä ja ympäristön havainnointikykyä, motivaatiota, oma-aloitteisuutta, tavoitteellisuutta, ja muiden liikkujien ja liikenteen huomioimista ja ymmärrystä vaarasta. Apuvälineen käyttäjän tulee pystyä käyttämään sähköpyörätuolia oma ja ympäristön turvallisuus huomioiden. Laitteen säilytykseen ja lataamiseen on oltava kuiva tila, jonka lämpötila on vähintään 10 astetta. Sähkömopon tai – pyörätuolin käyttäjää on ohjattava huolellisesti laitteen käytössä sekä seurattava laitteen käyttöä.

Sähkömopon käyttäjältä edellytetään edellisessä kappaleessa mainittujen asioiden lisäksi riittävän hyvää yläraajan/yläraajojen toimintakykyä ja vartalon hallintaa sekä kykyä siirtyä itsenäisesti mopoon tai siitä pois. Sähkömopoa ei myöskään luovuteta itse autoa ajavalle henkilölle, jonka on mahdollista liikkua omalla autolla pidempi matka ja käyttää määränpäässä lyhyellä matkalla kevyempää liikkumisen apuvälinettä, esim. manuaalipyörätuolia.

Sähköisiä liikkumisen apuvälineitä arvioitaessa tehdään laaja, kokonaisvaltainen arviointi asiakkaan tarpeista, hänen luonnollisesta toimintaympäristöstään, jossa apuvälinettä on ajateltu käytettävän. Asiakkaalla tulee hyvän näkökyvyn lisäksi olla riittävän hyvä kognitio sekä riittävän hyvä psyykinen toimintakyky sähköpyörätuolin turvallisen käyttämisen mahdollistumiseksi. Jos sähköpyörätuolia tai – mopoa käytetään liikennealueella, edellytetään ajokortin saantia vastaavaa näkökykyä. Jos sähköistä liikkumisen apuvälinettä käytetään ainoastaan yksityisalueella, tulee turvallisen käytön edellyttämä riittävä näkökyky varmistaa koekäytöllä toimintaympäristössä.

Suositus perusteluineen sähköisen liikkumisen apuvälineen tarpeesta tulee olla kirjattu kuntoutussuunnitelmaan, palvelusuunnitelmaan, hoitosuunnitelmaan tai muuhun vastaavaan dokumenttiin. Suosituksessa tulee ilmetä:

- kuvaus liikuntavammasta ja sen etiologiasta
- mahdollisimman tarkka kuvaus liikkumis- ja toimintakyvystä sekä käytössä olevista apuvälineistä

- näkökyky riittävä (ohjeellinen näöntarkkuus tulee olla molemmilla silmillä 0.5)
- kognitiivinen suoriutuminen (muistitestien, neuropsykologisen testauksen yms. tulokset)
- perustelut sähköisen liikkumisen apuvälineen tarpeelle
- lisääkö apuväline asiakkaan itsenäistä suoriutumista

Jos luovuttamisen jälkeen havaitaan muutoksia asiakkaan toimintakyvyssä tai toimintaympäristössä, jotka oleellisesti vaikuttavat apuvälineen käytön turvallisuuteen tai ilmenee apuvälineen väärinkäyttöä (apuvälinettä käytetään vastoin käyttötarkoitustaan), pyydetään asiakas seurantakäynnille, jossa arvioidaan apuvälineen käyttöä ja tehdään päätös joko apuvälineen käytön jatkamisesta tai apuvälineen palauttamisesta. Mikäli käyttöä jatketaan, tehdään suunnitelma käytön seurannasta.

Asunnonmuutostyönä ei vammaispalvelusta korvata erikseen rakennettavia säilytystiloja sähkömopoille tai –pyörätuoleille. Ulospääsyn ja sisällä liikkumisen mahdollistavat kiinteät luiskat yms. kuuluvat vammaispalvelun tai terveydenhuollon kautta korvattavien asunnonmuutostöiden piiriin. Kerrostaloissa tai vastaavissa asunnoissa tulee käyttäjän itse pyytää taloyhtiöltä kirjallinen lupa apuvälineen säilytykseen ja lataamiseen taloyhtiön yhteisissä tiloissa. Lisäksi apuvälineen käyttäjän tulee selvittää taloyhtiön kanssa lataamisesta aiheutuvat kustannukset.

Liikennevakuutuskeskus korvaa sähköpyörätuolien ja muiden yksinomaan vammaisten käyttöön tarkoitettujen kevytrakenteisten rekisteröimättömien ajoneuvojen aiheuttamat vahingot liikennevakuutuslain mukaisesti kuin ne olisivat vakuutettuja. Asiakkaan on hyvä vakuuttaa sähköpyörätuoli / -mopo mahdollisen varkauden ja ilkeivallan varalta.

Sähkömopon tai –pyörätuolin käyttäjiä on ohjattava huolellisesti laitteen käytössä. Sähköisten liikkumisapuvälineiden käyttäjille annetaan opas, johon on koottu keskeiset asiat laitteen käytöstä. Laitteen turvallinen, oikeaoppinen ja vastuullinen käyttäminen on potilaan ja hänen lähi-ihmistensä seurannan vastuulla. Muiden henkilöiden tai eläinten kuljettaminen sähköpyörätuolissa tai -mopossa on ehdottomasti kielletty turvallisuuden vuoksi.

Sähköpyörätuolien ja –mopojen lisävarusteita (esim. sadepeitteet ja –kuomut, vararengastelineet) ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä. Laitteisiin hankitaan tarvittaessa välttämättömät lisävarusteet kuten teline tai muu kiinnitysmekanismi hengityslaitteelle, happipullolle, kävelytelineelle tai sauvoille.

12 24 PYÖRÄTUOLIN LISÄVARUSTEET

Välineet, joita käytetään pyörätuolien kanssa. Kertakäyttöiset, ei-päälle puettavat virtsan ja ulosteen imeyttämistävälineet, ks. 09 30 42. Pestävät, ei-päälle puettavat virtsan ja ulosteen imeyttämistävälineet, ks. 09 30 45. Apuvälineet, joilla pyörätuolissa oleva henkilö pääsee kulkuneuvoon, ks. 12 12 18. Pyörätuolin kulkuneuvoon tai kulkuneuvon katolle nostavat laitteet, ks. 12 12 21. Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulkuneuvoon, ks. 12 12 24. Porrasmousuvälineet, ks. 12 17 03. Moduuleista kootut istuinkokoonpanot, ks. 18 09 39. Selkänojat, ks. 18 10 03. Istuintyyny ja -alustat, ks. 18 10 06. Käsivarsituet, ks. 18 10 09. Päätuot ja niskatuot, ks. 18 10 12. Säätötuot ja jalkatuot, ks. 18 10 15. Vartalotuot ja lantiotuot, ks. 18 10 18. Sylitarjottimet ja pöydät, jotka voidaan kiinnittää tuoliin, ks. 18 10 24.

12 24 09 Käsikäyttöisten pyörätuolien lisävoimalaitteet

Välineet, jotka lisätään käsikäyttöiseen pyörätuoliin, jotta käyttäjä tai avustaja kykenee paremmin liikuttamaan pyörätuolia tai jotta pyörätuoli liikkuu ilman ihmisen apua. Pyörätuolit, käsikäyttöiset, joissa sähköinen kelauksen tehostus, ks. 12 22 12.

Manuaalipyörätuoliin kiinnitettävä käsipolkupyörä, sähköinen avustajan työntöapulaite, sähköinen ajolaite, sähköinen kelauksen keventäjä tai muu vastaava sähköinen lisävoimalaite voidaan luovuttaa yksilöllisen tarpeen ja apuvälinealan asiantuntijan arvioinnin perusteella.

12 24 09 01 Käsipolkulaitteet

Välineet jotka kiinnitetään kelattavan pyörätuolin runkoon ja joita poljetaan käsin.

Käsipolkulaitteesta voi hyötyä asiakas, joka käyttää perusliikkumiseen pyörätuolia ja liikkuu sillä omatoimisesti. Asiakas ei kuitenkaan jaksaa kelata pitkiä matkoja, eikä täyty sähköpyörätuolin käyttäjän kriteerejä. Käsipolkulaitteen tulee lisätä asiakkaan omatoimisuutta, laajentaa elinpiiriä ja liikkumis- sekä

osallistumismahdollisuuksia. Käsipolkulaite tulee pystyä kiinnittämään itsenäisesti tai avustettuna pyörätuoliin.

12 24 09 02 Sähköiset kelauksen keventäjät

Sähköinen kelauksen keventäjä voidaan hankkia asiakkaalle, jonka yläraajojen toimintakyky on heikentynyt voimien vähäisyyden tai nivelten kipeytymisen tai liikerajoitusten vuoksi, eikä asiakas jaksa kelata kevyesti liikuteltavaa pyörätuolia kuin hyvin lyhyitä matkoja. Sähköisen kelauksen keventäjän tulee tukea asiakkaan kokonaiskuntoutusta ja lisätä omatoimisuutta sekä laajentaa hänen elämänpiiriään ja osallistumis- ja liikkumismahdollisuuksia. Käyttäjältä edellytetään kaksikäätisen kelaamisen hallintaa, riittävää näkö- ja ympäristön havainnointikykyä sekä motivaatiota pyörätuolilla liikkumiseen. Asiakkaan tai avustajan tulee pystyä asentamaan kelauksen keventäjä pyörätuoliin. Sähköiselle kelauksen kevennyslaitteelle tulee olla sen säilytykseen ja lataamiseen soveltuva tila, jonka lämpötila on vähintään + 10 astetta. Kelauksen keventäjät arvioidaan yhtenä vaihtoehtona, kun pyritään ratkaisemaan asiakkaan liikkumisessa ilmenneitä ongelmia. Muina liikkumisen apuvälineinä voivat kyseeseen tulla joko sähköpyörätuoli tai – mopo. Mikäli sähköistä liikkumisen apuvälinettä tarvitaan pitkiin päivittäisiin matkoihin, tulee arvioida sähkömopon tai – pyörätuolin hankintaa.

12 24 09 03 Sähköiset ajolaitteet

Välineet jotka kiinnitetään kelattavaan pyörätuoliin ja joiden avulla pyörätuolia voidaan ohjata sähköisesti.

Sähköinen ajolaite voidaan hankkia lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä itsenäisesti asioistaan huolehtivalle asiakkaalle, kun ajolaite mahdollistaa itsenäisen suoriutumisen eikä henkilön toimintakyky ole riittävä liikkumiseen kevyempien apuvälineratkaisujen turvin. Hankinta voi olla perusteltua myös silloin, kun tarvitaan pienikokoista, kevytrakenteista liikkumisen apuvälinettä. Laite ei sovellu ensisijaiseksi ulkona liikkumisen apuvälineeksi vaativassa ympäristöissä. Arvioinnissa on syytä pohtia sisäkäyttöön tarkoitettua pyörätuolin hankintaa. Manuaalipyörätuolit, joihin ajolaite asennetaan, eivät kestä niin kovaa käyttöä kuin sisäkäyttöön tarkoitettu sähköpyörätuoli. Luovuttamisen perusteena voi olla esim. laitteen kuljettamiseen liittyvät perusteet, kun asiakas käyttää laitetta eri toimintaympäristöissä ja saa sen kuljetettua mukanaan, mutta sähköpyörätuolin kuljettaminen ei onnistu.

12 24 09 04 Sähköiset työntöapulaiteet

Välineet joiden antaman sähköisen lisävoiman avulla avustaja työntää pyörätuolia.

Pyörätuolin kuljettamisen keventämiseen tarkoitettua sähköistä työntöapulaitteen ohjaaminen tapahtuu pyörätuolin takaa toisen henkilön käyttämänä. Laite keventää potilaan kuljettamista ja helpottavat siten avustajan työtä silloin, kun toimintakyvyn rajoitus estää tai vaikeuttaa asiakkaan liikkumista esim. kelattavalla tai sähkökäyttöisellä pyörätuolilla omassa toimintaympäristössä. Pääperiaatteena on, että avustajakäyttöön hankitaan ensisijaisesti mahdollisimman kevyesti käsiteltäviä kuljetuspyörätuoleja lisävarusteilla (esim. avustajajarrut). Toissijaisena luovutetaan työntöapulaite, mikäli asiakas on huomattavasti kookkaampi ja painavampi, mihin avustajan koko ja voimat riittävät tai hän on aktiivinen ja motivoitunut liikkumaan, hoitamaan asioitaan ja osallistumaan vapaa-aikaan kodin ulkopuolella. Arviointia tehtäessä huomioidaan mm. asuinympäristö, henkilön erityistarpeet (esim. henkilön paino, toimintakyky) ja laitteen käytön säännöllisyys. Sähköisen työntöapulaitteen käyttöön saannin edellytyksenä on, että avustaja pystyy käyttämään laitetta turvallisesti ja tarvittaessa asentamaan laitteen pyörätuoliin ja huolehtii, että laitetta säilytetään ja ladataan kuivassa tilassa, jonka lämpötila on vähintään + 10 astetta.

12 24 99 Muut pyörätuolien lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. vartalotuet, haarakiilat, niskatuet, päätuet, nilkkaremmit ja nokkapyörä.

Nokkapyörän tehtävänä on nostaa pyörätuolin pienet etupyörät ilmaan ja mahdollistaa liikkuminen vaihtelevassa maastossa niin kesällä kuin talvella. Nokkapyörä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, mikäli se lisää aktiivisen asiakkaan omatoimisuutta hankalissa kelausympäristöissä ja käyttö on säännöllistä.

Manuaalipyörätuolien talvirenkaat

Pyörätuolia arvioitaessa tulee arvioida pyörätuolin käyttöympäristöä, koska sillä on merkitystä valittavaan rengaskuvioon. Talviolosuhteissa karkeakuvioisemmalla renkaalla saadaan parempi pito. Pääsääntönä on, että manuaalipyörätuoliin hankitaan yhdet vanteet ja renkaat kerrallaan. Mikäli asiakas tarvitsee karkeakuvioisemmat renkaat talviajaksi, voidaan ne tarvittaessa vaihtaa.

Vain yksilöllisesti perustellen voidaan luovuttaa kahdet vanteet renkaineen talviajaksi. Luovuttaminen harkitaan suhteessa käyttöön sekä asiakkaan omatoimisuuteen. Mikäli vain karkeakuvioisilla renkailla asiakkaan omatoiminen liikkuminen selkeästi helpottuu, tehdään myönteinen päätös. Lumen/ravan kulkeutuminen asuntoon ei ole peruste useampien renkaiden luovuttamiselle.

12 27 VAIHTOEHTOISET IHMISVOIMIN LIKUTELTAVAT KULKUVÄLINEET

Vaihtoehtoiset moottorikäyttöiset kulkuvälineet, ks. 12 17. Polkupyörät, ks. 12 18. Käsikäyttöiset pyörätuolit, ks. 12 22. Sähkökäyttöiset pyörätuolit, ks. 12 23.

12 27 07 Lastenvaunut ja rattaat

Rattaat luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä vammaiselle tai pitkäaikaissairaalle lapselle yksilöllisin perustein, kun markkinoilla olevat tavanomaiset ratkaisut eivät riitä esim. huonon vartalonhallinnan vuoksi. Rattaiden lisävarusteet, kuten kuomu voidaan luovuttaa erityisperusteluin. Muut lisävarusteet, kuten sade-/aurinkosuojat, lämpöpussi perhe hankkii itse. Lääketieteellisen yksilöllisen tarveharkinnan mukaan voidaan luovuttaa esim. aurinkosuoja valoherkälle lapselle.

Liikkumisen apuvälineenä on lapsella pääsääntöisesti joko rattaat tai pyörätuoli. Rattaat voivat joskus olla hyvä ja toimiva vaihtoehto pyörätuolille esim. vaikeasti liikunta- ja kehitysvammaisen aikuisen kuljettamiseen.

Kaksosten rattaita ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, jos perheessä toinen lapsi on lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden asiakas, mutta toinen lapsi on terve.

12 27 09 Pulkat, reet ja kelkat

Jalaksiin kiinnitettävät välineet, joiden avulla henkilöä kuljetetaan jään ja lumen päällä.

12 27 12 Potkukelkat

Välineet joka koostuvat kahteen pyörälliseen tai pyörättömään jalakseen kiinnitetystä istuimesta ja jota istuimen takana seisova henkilö kuljettaa eteenpäin työntämällä vauhtia jalalla.

Pulkkia, rekiä, kelkkoja ja potkukelkkoja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Vammaispalvelulain perusteella harrastusvälineiden hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia voidaan korvata silloin, kun niihin sisältyy sellaisia erityiskustannuksia, jotka johtuvat sairaudesta tai vammasta. Muutoin pulkat, reet, kelkat tms. ovat tavanomaisia perheen hankintoja.

12 27 15 Mahalaudat ja konttausjakkarat

Voidaan luovuttaa terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä lapselle, kun tavanomaiset liikkumisen apuvälineet eivät sovellu lapsen käyttöön ja väline tukee lapsen kokonaiskuntoutusta, lisää omatoimisuutta, laajentaa elämänpiiriä, osallistumis- ja liikkumismahdollisuuksia. Esim. pienelle mmc-lapselle omatoimisen liikkumisen ensimmäiseksi apuvälineeksi.

12 27 18 Pyörälliset makuualustat, polkuautot ja leikkikärryt

Pyörälliset makuualustat ovat liikkuvia tasoja, joiden päällä henkilö makaa ja liikuttaa niitä pyöristä käsillään, polkuautot ovat pieniä autonmallisia ajokkeja, joita ajetaan polkimilla, leikkikärryt ovat pyörällisiä liikkumiseen tarkoitettuja leluja, joiden päällä tai sisällä voi istua.

Ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 27 21 Moottorikäyttöiset kulkuvälineet, käyttäjän ohjaamat

Moottorikäyttöiset kulkuvälineet, jotka eivät sisälly muihin alaluokkiin. Kohtaan sisältyvät esim. gokart-ajokit ja lumikelkat. Autot, hidasnpeuksiset, ks. 12 10 06.

Ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 31 SIIRTYMISEN JA KÄÄNTYMISEN APUVÄLINEET

Välineet, jotka auttavat muuttamaan asentoja.

Siirtymistä ja kääntymistä helpottavia apuvälineitä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, joka sairaudesta tai vammasta johtuvan toimintakyvyn heikentymisen vuoksi ei ilman apuvälineitä suoriudu siirtymisestä tai siirtymiseen liittyä selkeä turvallisuusriski. Apuvälineillä voidaan myös helpottaa avustajan työtä ja jaksamista.

Siirtyminen tai kääntyminen voi tapahtua itsenäisesti, osittain tai täysin avustettuna. Kun tavoitteena on henkilökunnan ergonomian parantaminen, hankitaan apuvälineet ensisijaisesti työvälineenä. Palveluasumisyksiköissä tulee olla yhteiskäytössä olevat yleisimmät apuvälineet helpottamaan henkilökunnan työtä. Kotona asuvan henkilön avustamisen ja hoitamisen mahdollistavat siirtymisen apuvälineet luovutetaan lääkinällisenä kuntoutuksena yksilöllisen arvioinnin ja tarpeen mukaan.

Siirtymisen /kääntymisen apuvälineen luovuttamisen edellytyksenä on, että asiakas ja häntä avustavat omaiset tai työntekijät ovat saaneet ohjausta siirtymistekniikoissa ja apuvälinealan asiantuntija on arvioinut apuvälineen toimivuuden ja varmistanut sen turvallisen käytön.

12 31 03 Liukulaudat, liukumatot ja liukulakanat

Välineet, joiden avulla henkilön asentoa tai paikkaa muutetaan liukumistekniikoiden avulla.

12 31 03 01 Liukulaudat

Ohuet tasot, joissa on liukas pinta, jonka toinen pää laitetaan esim. pyörätuolissa istuvan henkilön ale ja toinen pää tuetaan kohteeseen, johon henkilö on siirtymässä.

Liukulautaa voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun siirtyminen ei onnistu ilman apuvälinettä ja/tai kun tavoitteena on esim. kitkan poistaminen kohonneen painehaavariskin vuoksi.

12 31 03 02 Liukulakanat

Lakanat joissa on luistava pinta ja jotka laitetaan tavallisen aluslakanan päälle tai tilalle auttamaan vuoteessa olevan henkilön siirtymistä ja asennonvaihtoa.

Liukulakanan tavoitteena on vähentää kitkaa vuoteessa tai siitä siirtyessä. Kotioloihin voi asiakasta suositella hankkimaan vuoteeseen satiinikangasta (satiinilakana), mikä vähentää kitkaa ja helpottaa siirtymisiä. Liukulakanaa ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 31 03 03 Siirtomatot

Siirtomatot ovat topattuja putkimaisia alustoja, joissa on luistava sisäpinta. Alustassa voi olla myös kahvat, jotka mahdollistavat henkilön kääntämistä ja siirtämistä.

Siirtomatto voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun siirtyminen/kääntyminen ei onnistu ilman apuvälinettä ja/tai kun tavoitteena on esim. kitkan poistaminen kohonneen painehaavariskin vuoksi.

12 31 03 04 Liuku- ja siirtokintaat

Välineet henkilön asennon korjaamiseen ja pieniin siirtoihin

Liuku- ja siirtokinnas voidaan luovuttaa yksilöllisen perustein lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun siirtyminen/kääntymisen ei onnistu ilman apuvälinettä ja/tai kun tavoitteena on esim. kitkan poistaminen kohonneen painehaavariskin vuoksi.

12 31 06 Kääntölevyt

Välineet, jotka auttavat henkilöä, joka seisoo tai istuu kääntölevyn päällä pyörittämään.

12 31 06 01 Kääntölevyt lattialla käytettävät

Pyöreät levyt joiden päälle siirrettävän henkilön jalat asetetaan ennen kuin hänet nostetaan seisomaan tai puoliseisovaan asentoon ja käännetään esim. vuoteesta pyörätuoliin.

12 31 06 02 Kääntölevyt nousutuella

Pyöreät levyt, joiden päälle avustettavan henkilön jalat asetetaan. Kääntölevyissä on tuki johon tarttumalla ja kiinni pitämällä henkilö voi avustaa siirtoa esim. pyörätuolista sänkyyn.

12 31 06 03 Kääntölevyt istuimella käytettävät

Välineet jotka helpottavat kääntymistä istuvassa asennossa esim. autossa. Pehmeä kääntölevy mukautuu istuimen muotoihin. Levyn alapinta on liukumaton ja sisäpinnat hyvin liukuvaa materiaalia.

Kääntölevy voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun siirtyminen ei onnistu ilman apuvälinettä tai sitä käytettäessä sekä siirtyminen on oleellisesti helpompaa ja turvallista.

12 31 09 Kohottautumistelineet, siirrettävät

Välineet joista kiinni pitäen henkilö voi kohottaa itseään sängystä, tuolista, jne.

Voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun väline mahdollistaa asiakkaan itsenäisen siirtymisen tai vuoteesta ylösnousun ja tukee kotona selviytymistä tai helpottaa asiakkaan omaisen/avustajan työtä ja jaksamista.

12 31 12 Köysitikkaat

Toisesta päästä kiinnitetty välineet, jolla henkilö voi muuttaa asentoaan asteittain.

Voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun väline mahdollistaa asiakkaan itsenäisen siirtymisen vuoteesta ylösnousun.

12 31 15 Nostovyöt ja valjaat

Välineet jotka auttavat henkilöä siirtämään toista henkilöä.

Nostovyö voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun apuväline parantaa avustetun siirtymisen turvallisuutta ja helpottaa omaisen/avustajan työtä.

12 31 18 Kantotuolit, -valjaat ja -korit

Yhden tai useamman henkilön käyttämät tukijärjestelmät henkilön siirtämiseen paikasta toiseen.

Ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 31 21 Siirtymistasot

Välineet joiden avulla liikutetaan seisovaa henkilöä lyhyen matkaa.

Siirtymistaso voidaan luovuttaa terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, joka ei ilman apua pysty siirtymään lyhyitä matkoja sisätiloissa (esim. vuoteesta saniteettitiloihin), mutta joka kykenee seisomaan avustetun siirron ajan tuen turvin.

12 36 HENKILÖNNOSTOLAITTEET

Laitteisto, joiden avulla voidaan nostaa ja siirtää henkilö ja muuttaa hänen sijaintiaan ja asentoaan jonkin toiminnon suorittamiseksi.

Kun muut siirtymisen apuvälineet on todettu riittämättömiksi, silloin voidaan arvioida erilaisten nostolaitteiden soveltuvuutta siirtämisen apuvälineenä. Arviossa tulee määritellä asiakkaan toimintakyky, nostolaitteen käyttötarve ja – ympäristö. Nostolaitteen käyttäminen tulee tukea asiakkaan toimintakykyä ja osallistumista. Nostolaite on tarkoitettu siirtämiseen, ei asiakkaan kuljettamiseen huoneiden välillä. Nostolaitteen mallin valinta tehdään arvioinnin perusteella ja tarpeen mukaisesti. Nostokankailla nostavissa malleissa on nostokankaan valinta tehtävä huolella ja kokeiltava sen sopivuutta esim. sänkyyn siirrettäessä.

Asumispalveluyksiköissä asuvien henkilöiden lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluista on ohjeistus Sosiaali- ja terveysministeriön Hyvän apuvälinepalvelun toimintaperiaatteissa seuraavasti.

”Asumispalveluyksiköiden asukkailla, jotka täyttävät apuvälineasetuksessa mainitut edellytykset, on oikeus yksilöllisen arvion perusteella luovutettaviin lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin, kuten henkilönostolaitteisiin. Apuvälinearvioinnissa huomioidaan apuvälineen käyttöön liittyvä toimintaympäristö. Apuvälinearvio tulisi kirjata asukkaan hoito- tai palvelusuunnitelmaan.

Arvioon perustuvan apuvälineratkaisun tekee julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntija siitä toimintayksiköstä, jolle asian päätöksenteko on alueella hoidonpöytäkirjassa sovittu.

Kunta voi järjestää asumispalvelut omana toimintana tai ostamalla palvelut. Järjestämistavasta riippumatta palveluilta edellytetään samoja vaatimuksia.

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) mukaan toimintayksikössä, kuten asumispalveluyksiköissä tulee olla riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja varusteet, kuten henkilönostolaitteet sekä toiminnan edellyttämä henkilöstö. Toimitilojen tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle, kasvatukselle ja muulle huolenpidolle sopivat.

Kunnan tulisi asumispalveluja kilpailuttaessaan ja uusia sopimuksia tehdessään ottaa laatutekijöinä huomioon yksiköiden varustetaso. Jos kunta edellyttää yksiköiltä tiettyä varustetasoa, ovat vaatimukset määriteltävä palveluntuottajan ja kunnan välisessä sopimuksessa.

Yksiköiden varustetasosta huolimatta kaikilla asumispalveluyksiköiden asukkailla, jotka täyttävät apuvälineasetuksen 1 §:n edellytykset, on oikeus asetuksen mukaisiin yksilöllisen arvion perusteella luovutettaviin lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin. Yhteiskäyttöön hankitut välineet eivät niitä korvaa.” (Hyvän apuvälinepalvelun toimintaperiaatteita n.d)

12 36 03 Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilön siirtämiseen, nostoliinoilla varustetut

Laitteisto, jonka avulla voidaan nostaa ja siirtää henkilö istuvassa, puoli-istuvassa tai puolimakuuasennossa. Vartaloa kannatteleva osa koostuu kankaista ja hihnoista.

12 36 04 Siirrettävät nostolaitteet seisovan henkilön siirtämiseen

Laitteisto, jonka avulla henkilö voidaan nostaa istuvasta seisovaan asentoon ja siirtää häntä seisovassa asennossa ja jota voidaan liikutella vapaasti paikasta toiseen ja jonka nostoliina, jalkatuki sekä sääri- tai polvituki tukee vartaloa.

Siirrettävät nostolaitteet istuvan tai seisovan henkilön siirtämiseen ovat hoitovälineitä. Voidaan kuitenkin luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä yksilöllisen tarvearvion perusteella jos apuvälineet mahdollistavat asiakkaan kotona asumisen.

12 36 06 Siirrettävät nostolaitteet istuvan henkilön siirtämiseen

Laite, jonka avulla henkilöä voidaan nostaa ja siirtää istuvassa asennossa ja jonka kiinteä istuin, kuppi-istuin tai vastaava tukee vartaloa.

12 36 09 Siirrettävät nostolaitteet makaavan henkilön siirtämiseen

Laite, jonka avulla henkilöä voidaan nostaa ja siirtää makuuasennossa ja jonka vartaloa tukeva osa on säädettävissä korkeussuunnassa mutta ei käännettävissä vaakatasossa.

Siirrettävät nostolaitteet luovutetaan helpottamaan vammaisen tai pitkäaikaissairaana asiakkaan siirtämistä kotona.

12 36 12 Nostolaitteet, seinään, lattiaan tai kattoon kiinnitettävät

Laitteisto, jonka avulla henkilöä voidaan nostaa ja siirtää laitteiston sallimassa tilassa. Kohtaan sisältyvät esim. allasnostimet.

Kiinteästi asennettava nostolaitte sekä nostoliinat voidaan myöntää vammaispalvelulain perusteella asuntoon kuuluvana välineenä ja laitteena. Tarve arvioidaan vaikeavammaisen henkilön toimintakyvyn ja yksilöllisen tarpeen perusteella. Hakemuksen liitteenä tulee olla terveydenhuollon ammattilaisen tekemää arviointi ja lausunto apuvälineen tarpeellisuudesta sekä perustelu, miksi esim. siirrettävän nostimen käyttö ei ole mahdollista.

12 36 21 Vartaloa kannattelevat osat nostolaitteisiin

Välineet jotka tukevat nostolaitteella nostettavaa henkilöä. Kohtaan sisältyvät esim. nostokankaat, -istuimet ja -paarit sekä WC-istuimet kiinteisiin ja liikuteltaviin henkilönnostimiin. WC-apuvälineet, ks. 09 12.

Henkilönnostimen käytön edellytyksenä on noston mahdollistava ja nostettavaa henkilöä tukeva osa. Henkilönnostinta hankittaessa nostoliinan arviointiin ja mallin valintaan tulee käyttää riittävästi aikaa. Nostoliina voidaan hankkia toiselta palveluntuottajalta kuin nostin. Tavoitteena on löytää asiakkaan tarpeisiin soveltuva nostoliina. Asiakas saattaa tarvita nostoliinat yleissiirtoihin, suihkuliinan pesujen yhteydessä käytettäväksi ja hygienialiinan wc-toimintoihin.

Asumispalveluyksikkö hankkii nostolaitteiden hankinnan yhteydessä myös yleiskäyttöön soveltuvan nostokankaan. Asumisyksikössä asuvan henkilön yksilöllisen tarpeen mukainen nostoliina luovutetaan lääkinnällisenä kuntoutuksena julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella.

12 36 21 01 Nostokankaat erilliset reisituet

Matalat tai korkeamalliset yleisliinat, joissa henkilö istuu jalat erikseen tuettuina reisien alta (ns. U-kangas).

12 36 21 02 Nostokankaat yhtenäinen reisituki

Matalat tai korkeamalliset yleisliinat, joissa henkilön jalat on tuettu reisien alta yhtenäisellä liinalla.

12 36 21 03 Hygieniakäyttöön nostokankaat

Nostokankaat joita käytetään peseytymis- ja WC-toimissa.

12 36 21 04 Amputaationostokankaat

Matalat tai korkeamalliset liinat, jotka tukevat alaraaja-amputoidun henkilön istuma-asentoon.

12 36 21 05 Kaksiosaiset nostokankaat

Kaksiosaiset liinat, joissa toinen osa liinasta nostaa kainaloiden alta, toinen reisien alta.

12 36 21 06 Nostoliivit

Nostoliivit joita käytetään kävely- ja tasapainoharjoituksiin ja voidaan käyttää myös WC-käyntien yhteydessä.

Harjoitusvälineenä käytettäviä nostoliivejä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 36 21 07 Kainalokoukut

Molempien kainaloiden alle tulevat pehmustetut nostokoukut.

12 36 21 08 Nostopaarit ja makuuliinat

Vartaloa kannattelevat osat, joilla nostetaan makaavassa asennossa oleva henkilö.

Nostopaari tai makuuliina voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella asiakkaalle, jota nostetaan ja siirretään henkilönostolaitteen avulla eikä siirto onnistu asiakkaan terveydentilan tai toimintakyvystä johtuvien rajoitteiden vuoksi tavanomaista nostoliinaa käyttäen.

Nostolaite ja siihen tarvittavat nostokankaat voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä apuvälinealan asiantuntijan arvioinnin perusteella kotona asuvalle asiakkaalle, jolle muista kevyemmistä siirtymisen apuvälineistä ei ole riittävää apua.

12 39 SUUNNISTAUTUMISVÄLINEET

Välineet, jotka auttavat suunnistautumisessa ja ympäristön tarkkailemisessa tai tunnistamisessa.

12 39 01 Opaskoirat

Koirat, jotka avustavat näkövammaisia henkilöitä liikkumisessa.

Opaskoira luovutetaan sokealle tai vaikeasti heikkonäköiselle henkilölle, joka ei kykene hyödyntämään näköjäännettään liikkumisessa. Opaskoiran käyttäjältä edellyttää hyvää fyysistä kuntoa, taitoa suunnistautua ja liikkua itsenäisesti valkoisen kepin kanssa sekä kykyä huolehtia koirasta

Liikkumistaidonohjaaja tai kuntoutusohjaaja tekee arvion potilaan soveltuvuudesta opaskoiran käyttäjäksi. Sen lisäksi opaskoirakoulut arvioivat esikursilla henkilön soveltuvuuden opaskoiran käyttäjäksi. Mikäli opaskoiraprosessi etenee, luovuttavat opaskoirakoulut koiran potilaan käyttöön. Opaskoirakoulut omistavat opaskoirat, joilta ostetaan palvelu sopimuksen mukaisesti. Käyttäjältä edellytetään taitoa suunnistautua ja liikkua itsenäisesti valkoisen kepin kanssa sekä kykyä pitää huolta koirasta.

Avustajakoiria ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

12 39 03 Suuntautumiskepit

Välineet, jotka auttavat suunnistautumisessa tai ympäristön tunnistamisessa ja joita käyttävät näkövammaiset henkilöt.

Valkoinen keppi on merkki ympäristölle käyttäjänsä näkövammasta. Valkoiset kepit luovutetaan yksilöllisen tarpeen mukaan näkövammaisten kuntoutusohjaajan arvioinnin perusteella. Keppien kärkien vaihtaminen/uusiminen tarpeen mukaan.

15 KODINHOITOVÄLINEET

Arjessa toimimiseen tarvitaan monenlaisia välineitä, jotta kodinhoito, ruoanvalmistus, ruokailu ja pyykkihuolto onnistuvat. Näissä toiminnoissa ilmenee toimintakyvyn muuttuessa ongelmia usein otteiden muodostamisesta, välineiden käsittelyssä ja voiman käytössä. Ulottumisen ja esineiden siirtämiseen liittyvät

ongelmat ovat myös tyypillisiä arjessa apuvälinetarpeen aiheuttajia. Nykyään tavanomaisissa välineissäkin on paljon valinnan varaa ja kuluttajien saatavilla on erilaisia ratkaisuja, joilla voidaan toimintakyvyn muutoksia kompensoida.

Apuvälinetarpeen arviointi tulee tehdä mahdollisuuksien mukaan asiakkaan luonnollisessa toimintaympäristössä huomioiden myös asiakkaan työskentelytavat ja käyttämät muut välineet. Apuvälineen tulee olla päivittäisissä toimissa suoriutumisen kannalta välttämätön ja sen tulee kompensoida puuttuvaa puristusvoimaa, hienomotoriikkaa tai keventää niveliin kohdistuu kuormitusta.

15 03 RUOANLAITTOVÄLINEET

Kohtaan sisältyvät esim. jääkaapit ja pakastimet. Hälytys-, muistutus- ja merkinantovälineet, ks. 22 27. Merkitsemistarvikkeet ja -välineet, ks. 22 27 27. Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06. Liukuestealustat, ks. 24 27 06. Työpaikalla käytettävät koneet ja työkalut, ks. 28 15.

15 03 03 Punnitus- ja mittausvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen

15 03 06 Leikkuu- ja pilkkomisvälineet ruokien ja juomien valmistamiseen

Tähän luokkaan kuuluvat mm. siivuttajat, leikkurit, leikkuuveitset ja – laudat, juustohöylät, raastimet ja hakkurit.

15 03 18 Keittämis- ja paistamisvälineet

15 03 06 01 Siivuttajat ja leikkurit

Laitteet jotka viipaloivat juustoja, leipiä tai muita ruoka-aineita

15 03 06 02 Leikkuuveitset

Veitset joilla leikataan eri ruoka-aineita. Kohtaan sisältyvät veitset, joissa on pystykahva

15 03 06 03 Leikkuulaudat

Alustat joiden päällä leikataan ruoka-aineita

15 03 06 04 Juustohöylät

Välineet joilla höylätään kovista juustoista viipaleita. Kohtaan sisältyvät juustohöylät, joissa pysty kahva

15 03 06 05 Raastimet

Välineet joilla raastetaan juureksia, vihanneksia tai juustoja pieniksi muruiksi tai suikaleiksi

15 03 06 06 Hakkurit

Välineet joilla pienennetään vihanneksia tai juureksia pieneksi palasiksi hakkaamalla

15 03 09 Puhdistus- ja kuorimisvälineet

Kohtaan sisältyvät esim. siivuttajat, veitset, leikkuulaudat, juustohöylät, munankeltuaisen erottelijat, munaleikkurit, sipulipitimet ja -raastimet. Kohtaan eivät sisälly ruoanvalmistuskoneet.

15 03 09 01 Juuresharjat

Harjat juuresten puhdistamiseen. Kohtaan sisältyvät esim. imukuppikiinnityksellä varustetut juuresharjat

15 03 09 02 Kuorimaveitset

Välineet vihannesten ja hedelmien kuorimiseen. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi ruuvi- ja imukuppikiinnityksellä varustetut kuorimet

15 03 09 03 Vihannes- tai hedelmäpitimet

Välineet jotka kiinnittävät vihannoksen tai hedelmän esimerkiksi piikein käsittelyn ajaksi

15 03 09 04 Siemenkodon poistimet

Välineet joiden avulla poistetaan hedelmän siemenkoda

15 03 12 Leivontavälineet

15 03 18 Keittämis- ja paistamisvälineet

Mikäli tavanomaisista ruoanvalmistukseen käytettävistä välineistä ei löydy riittävää apua toimintakyvyn tukemiseen tai tarvitaan yksilöllisiä muutoksia arjessa säännöllisesti käytettäviin välineisiin, voidaan ruoanlaittoon käytettäviä pienapuvälineitä luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

15 06 ASTIANPESUVÄLINEET

15 06 06 Tiski- ja pulloharjat

15 06 09 Astiankuivaustelineet

15 06 15 Tiskiliinan vääntimet

Välineet joita käytetään puristamaan ylimääräinen vesi pois rätistä

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä voidaan apuvälinealan asiantuntijan tekemän yksilöllisen arvion, kokeilun ja suositusten perusteella hankkia kodinhoitoon liittyviä erikoisvalmisteisia välineitä asiakkaalle, jonka toimintakyky on sairauden tai vamman vuoksi alentunut niin, ettei hän suoriudu kodin hoitoon liittyvistä tehtävistä tai ruokailusta tavanomaisin ratkaisuin. Luovutuksen edellytyksenä on että apuvälineen tulee olla päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen kannalta välttämätön ja sen tulee kompensoida puuttuvaa puristusvoimaa tai hienomotoriikkaa tai vähentää niveliin kohdistuvaa kuormitusta ja ehkäistä vamman pahenemista (esim. nivelen virheasento).

15 09 SYÖMISEN JA JUOMISEN APUVÄLINEET

15 09 13 Ruokailuvälineet ja pillit

Välineet joita käytetään syödessä, ruokaa leikattaessa tai joiden päällä/sisällä/läpi ruoka viedään astiasta syöjän suuhun. Otteenmuuntajat ja niiden lisävarusteet, ks. 24 18 06.

15 09 16 Mukit, lasit, kupit ja niiden aluslautaset (sekä ruokalautaset)

15 09 16 01 Juomalasit

Kahvattomat ja korvattomat välineet, joiden avulla juodaan nesteitä. Kohtaan sisältyvät pikarimalliset juoma-astiat ja nokkamukit

15 09 16 02 Kahvalliset kupit ja mukit

Juoma-astiat joissa on yksi tai kaksi korvaa tai kahvaa tarttumiseen

15 09 18 Lautaset ja ruokailukulhot

Kohtaan sisältyvät esim. lämpölautaset, kuvalliset tai kahvalliset kulhot ja voileipälaudat

15 09 18 01 Ruokalautaset

Kohtaan sisältyvät esim. matalat ja syvät ruokalautaset ja – kulhot

15 09 18 02 Voileipälaudat

Matalareunaiset alustat, joiden reunoja vasten leipä tuetaan voitelun ajaksi

15 09 21 Lautasen reunukset

Kaarevat reunukset, jotka voidaan asettaa lautaseen kohottamaan sen reunaa

Yksilöllisen arvioinnin perusteella voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä erilaisia syömistä ja juomista helpottavia apuvälineitä.

15 09 27 Syömislaitteet

Sähköisesti tai käsikäyttöisesti toimivat välineet, jotka auttavat henkilöä syömään siirtämällä ruoan lautaselta suuhun.

Mekaanisia ja sähköisiä syömislaitteita voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla on vaikeuksia syödä itsenäisesti käsien vaikeiden toimintarajoitteiden vuoksi. Apuväline voidaan luovuttaa käyttöön apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin, riittävän pitkän kokeilujakson ja suosituksen perusteella, kun muut syömisen apuvälineratkaisut eivät ole riittäviä toiminnasta suoriutumiseksi.

15 12 SIIVOUSVÄLINEET

Yksilöllisen tarvearvion perusteella voidaan siivousvälineiden lisävarusteita, esim. lisäkahvoja, luovuttaa vammaiselle tai pitkäaikaissairaalle asiakkaalle, mikäli ne ovat välttämättömiä päivittäisissä toiminnoissa suoriutumiseksi ja / tai ne vähentävät kipuja ja säästävät niveliä (esim. reumasairaudet) ja mahdollistavat itsenäisen siivousvälineen käyttämisen. Yksilölliset tarpeet tulee olla kirjattuna asiakkaan kuntoutussuunnitelmaan tai vastaavaan dokumenttiin.

15 15 OMPELU- JA VAATEHUOLTOVÄLINEET

15 15 21 Sakset

Sisältävät yleis- ja joustosakset.

15 15 21 01 Yleissakset

Sakset joiden terät avataan ja suljetaan sormivoimin. Kohtaan sisältyvät esimerkiksi vasenkätisille suunnitellut sakset

15 15 21 02 Joustosakset

Sakset joiden terät palautuvat auki jousen tai joustosangan avulla.

Erilaisia joustosankasaksia ja saksia, joissa palauttava jousi on saatavilla tavanomaisten saksien ohella päivittäistavarakaupoista. Mikäli näistä ei löydy asiakkaalle sopivia tai saksiin tarvitaan yksilöllisiä muutoksia, voidaan saksia luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 ASUNTOJEN JA MUIDEN TILOJEN VARUSTEET JA LISÄLAITTEET

Kohtaan sisältyvät esim. lepoon ja/tai työskentelyyn tarkoitetut huonekalut (pyörillä tai ilman) ja huonekalujen lisävarusteet sekä välineet ja laitteet asuntojen, työpaikkojen ja opetustilojen muuttamiseen. Pyöräsarjat, ks. 24 36 06. Ympäristöolosuhteita parantavat välineet, ks. 27 03.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä huonekalut lisävarusteineen ovat erityisominaisuuksilla varustettuja kalusteita, joilla pyritään vaikuttamaan asiakkaan itsenäiseen suoriutumiseen päivittäisissä toiminnoissa. Ensisijaisesti pyritään aina löytämään tavanomaisista huonekaluista ja niiden lisävarusteista kotona toimimisen haasteisiin.

Tavanomaisia koti-irtaimistoon kuuluvia huonekaluja ei luovuteta lääkitäntällisen kuntoutuksen apuvälineenä eikä korvata vammaispalvelulain perusteella.

18 03 PÖYDÄT

Kohtaan sisältyvät esim. säädettävät pöydät. Kippilaudat, ks. 04 48 21. Kylpypaarit, suihkupöydät ja hoitopöydät, ks. 09 33 12. Silityslaudat ja silityspöydät, ks. 15 15 27. Kirjoitus-, luonnostelu- ja piirustuslasket, ks. 22 12 06. Lukutelineet ja kirjanpitimet, ks. 22 30 15. Työpöydät, ks. 28 03 03. Työskentelypenkit, ks. 28 03 06.

18 03 03 Työpöydät

Kohtaan sisältyvät esim. kirjoituskonepöydät, kiinteät tai irralliset päätepöydät, pyörivät pöydät.

18 03 06 Lukupöydät ja pulpetit

Kohtaan sisältyvät esim. kirjoituspöydät ja tietokonepöydät. Lukupöydät ja pulpetit, ks. 18 03 06. Piirustuspöydät, ks. 18 03 09.

18 03 15 Vuodepöydät

Pöydät, jotka on suunniteltu pidettäväksi vuoteessa, sen päällä tai vieressä.

Erikoisvarustellut pöydät, esimerkiksi työ-, luku- tai vuodepöytä voidaan luovuttaa lääkitäntällisen kuntoutuksen apuvälineenä mikäli asiakas sairauden tai vamman seurauksena alentuneen toimintakykynsä vuoksi ei pysty suoriutumaan välttämättömistä päivittäisistä toiminnoistaan tavanomaisin ratkaisuin. Tällaisia tilanteita voi olla mm. luku- ja vuodepöydän käyttöönotto pääasiassa vuoteessa olevalle asiakkaalle mahdollistamaan omatoiminen ruokailu, lukeminen ym. vastaavat toiminnot. Luku- ja vuodepöytä voidaan lainata myös kotihoidon helpottamiseksi. Perusteltua on myös säädettävän työpöydän hankkiminen asiakkaalle, jonka käsien motoriikka on sairauden tai vamman vuoksi häiriintynyt siten, että hallittu toiminta edellyttää pöydän kallistus- tai muuta säätömahdollisuutta, joita ei tavanomaisissa pöydissä ole.

Pöydän hankinnan edellytyksenä on terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemä arviointi johon liittyy ergonomiohjaus sekä arviointi kevyempien apuvälineratkaisujen toimivuudesta. Mikäli niillä ja istuma-asennon tai mahdollisen työtuolin säädöllä ei saavuteta riittävää vaikutusta toimintakykyyn, voidaan päätyä erikoisvarustellun pöydän luovuttamiseen lääkitäntällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Huonekaluliikkeistä ym. saatavia tavanomaisia pöytiä ei luovuteta lääkitäntällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Kohopulpettia ei luovuteta heikkonäköiselle/näkövammaiselle asiakkaalle, mutta lukupöytä voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvion perusteella suurentavan lukulaitteen kanssa. Koulukäyttöön tarvittavat pulpetit ja työpöydät hankkii koulutoimi.

18 06 VALAISIMET

Valohoitovälineet, ks. 04 09. Valolla varustetut linssit, ks. 22 03 09.

18 06 06 Lukuvalaisimet ja työskentelyvalaisimet

Valot, jotka valaisevat tietyn alueen ja näin helpottavat tiettyä toimintaa.

18 06 06 02 Suurennuslasivalaisimet

Valaisimet joihin on liitetty suurennuslasi. Suurennuslasit ja luupit, valolliset, ks. 22 03 09.

Valaistuksen muutostyöt voidaan kustantaa sosiaalitoimen toimesta vammaispalvelulain mukaisina asunnon muutostöinä, kun näkövammaisen henkilön liikkuminen ja toimiminen kotona eivät ole turvallista normaalivalaistuksessa. Suurennuslasivalaisimet voidaan luovuttaa näkövammaiselle asiakkaalle näönkäytön asiantuntijan yksilöllisen arvioinnin perusteella.

18 09 ISTUIMET

18 09 03 Tuolit

Kohtaan sisältyvät esim. tuolit, joissa voi olla erityinen kohottautumista tai istuutumista avustava mekanismi.

18 09 03 02 Työtuolit, mekaaninen korkeussäätö

Työtuolit joiden korkeutta voidaan säätää mekaanisesti jousella tai hydraulisesti. Kohtaan sisältyvät esim. satulatuolit

Erityisvarusteltu työtuoli voidaan apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, joka sairauden tai vamman surauksena alentuneen toimintakykynsä vuoksi ei selviydy välttämättömistä päivittäisistä toiminnoistaan tavanomaisen tuolin turvin, vaan tarvitsee varustelultaan tai säädettävyydeltään erikoisvarustellun tuolin. Tällaisia tilanteita voi olla esim. pyörällisen käsijarrulla keskuslukittavan työtuolin hankinta asiakkaalle, joka ei jaksa seisoa tai kävellä niin paljon, että suoriutuisi esimerkiksi keittiöaskareista ilman pyörällistä tuolia. Tällainen voidaan luovuttaa myös pyörätuolia käyttävälle asiakkaalle, mikäli toimiminen pyörätuolista käsin ei esim. ulottuvuuden tai tilan käytöllisistä syistä ole mahdollista.

Työssä käyvälle henkilölle työtuolin hankkii ensisijaisesti työnantaja ja erikoistapauksissa korvausta hankintakuluihin voi hakea KELA:lta. Opetustoimi on velvollinen järjestämään perusopetuksessa olevalle vammaiselle oppilaalle koulu- ja luokkakohaiset apuvälineet.

Työtuolien arviointi tulee tehdä asiakkaan ja apuvälinealan asiantuntijan yhteistyönä. Ennen tuolin luovuttamista tulee tuolia kokeilla pääsääntöisesti siinä ympäristössä, jossa sitä tullaan käyttämään. Tavanomaisia tuoleja ns. reumatuoleja, satulatuoleja tai tavallisia työtuoleja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

18 09 06 03 Seisontatuolit

Korkeat tuolit, joissa voi seisoma-asennossa tukeutua kallistettavaan istuimeen.

Seisontatuoli voidaan terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi, kun asiakas vamman tai sairauden aiheuttaman toimintakyvyn aleneman vuoksi ei pysty suoriutumaan seisten tehtävistä, välttämättömistä päivittäisistä toiminnoistaan kuten tiskaamisesta, silittämisestä tms. ilman tukea, mutta suoriutuu niistä seisontatuolia käyttäen. Seisontatuolen hankinnan edellytyksenä on, että kyseisiä toimia ei ole mahdollista tehdä tavanomaista tuolia käyttäen eikä asiakas esim. vaikeiden lonkkien liikerajoitusten vuoksi pysty istumaan. Lisäksi tarve on pitkäaikainen / pysyväisluonteinen ja seisontatuki lisää asiakkaan omatoimisuutta.

18 09 09 Lonkkatuolit

Tuolit joissa on yksi tai kaksi kallistuvaa osaa etuosassa. Kohtaan sisältyvät esim. artrodeesituolit

Lonkkatuoli voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi asiakkaalle, joka sairauden tai vamman seurauksena syntyneen lonkan vaikean liikerajoituksen vuoksi ei pysty istumaan tavallisella tai korotetulla tuolilla. Hankinnan edellytyksenä on, että tarve on pitkäaikainen / pysyväisluonteinen. Lyhytaikaiseen tarpeeseen, kuten lonkan keinonivelleikkauksen jälkeen lainataan asiakkaalle ensisijaisesti lonkkatyyny.

18 09 12 Kohottautumistuolit ja – istuimet

Kohtaan sisältyvät esim. jousilla toimivat tuolit ja istuimet

Kohottautumistuoleilla tarkoitetaan tuoleja, jotka helpottavat seisomaan nousemista. Tuolin istuinkorkeus voi olla tavallista korkeampi tai sen istuinosa nousee seisomaan noustessa ja näin avustaa suoritusta.

Kohottautumistuoli voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella, kun istumasta seisomaan nousu ei onnistu omatoimisesti tavalliselta tuoilta tai korotustyynyllä varustetulta/ korkeajalkaiselta tuoilta, mutta onnistuu kohottautumistuolin avulla.

18 09 21 Tuolit, erityisvalmisteiset

Tuolit, jotka täyttävät henkilön erityisvaatimukset. Kohtaan sisältyvät esim. korkeat lastentuolit, säkkituolit ja lattiaistuimet. Moottorikäyttöisiin kulkuvälineisiin tarkoitettut istuimet ja tyynyt sekä kulkuneuvoissa istumiseen liittyvät lisävarusteet ja ratkaisut, ks. 12 12 12.

18 09 24 Tuolin nosto- ja siirtolaitteet

Pyörättömän tuolin kuljetusvälineet istujan kanssa tai ilman

Tuolin nosto- ja siirtolaitteet eivät ole lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

18 09 31 Istuimet, istuinkokoonpanot ja abduktioalustat

Istuimet ja lisävarusteet jotka korjaavat ja/tai ylläpitävät oikeaa istuma-asentoa. Kohtaan sisältyvät esim. yksilöllisesti muotoillut istuimet. Kohtaan eivät sisälly istuintyynyt ja alustat.

18 09 31 01 Tyhjiöistuimet

Istuimet joista poistetaan ilma, jolloin niiden muoto jää istujan vartalon mukaiseksi

18 09 31 02 Yksilöllisesti muotoillut istuimet

Istujan istuma-asentoa ja toimintakykyä tukevat yksilöllisesti koottavat istuimet

Erytystuoli voidaan luovuttaa pitkäaikaissairaalle tai vammaiselle hyvän istuma-asennon tai työskentelyasennon saavuttamiseksi silloin, kun tavanomaisilla ratkaisuilla tai tehdasvalmisteisilla erityistuoleilla ei saavuteta hyvää istuma-asentoa. Yksilöllisesti rakennetun istuimen tai tyhjiöistuimen käyttö voi olla perusteltua esim. spastisuuden vähentämiseksi, hypotonuksen aktivoimiseksi tai virheasentojen ehkäisemiseksi.

18 09 39 Moduuleista kootut istuinkokoonpanot

Kokoonpanot perustuvat yhteen kehikkoon, johon voidaan liittää valikoima istuinmoduuleita, joiden asentoa voidaan säätää halutun istuin-asennon aikaansaamiseksi. Kohtaan sisältyvät esim. erillisistä osista kootut tuolit

18 09 39 01 Moduuli-istuimet

Erilaisiin alustoihin kiinnitettävät istuinosa, joihin voi liittyä pehmusteita, niskatukia, käsitukia, jalkatukia, työntökahvoja ja muita lisävarusteita.

18 09 39 02 Moduuli-istuinten alustat

Kuljetus- tai kelauspyörillä varustetut alustat, joihin voidaan kiinnittää kiinteitä tai osista koottuja istuinjärjestelmiä. Alusta voi olla kiinteä – tai korkeussäädettävä ja siinä voi olla istuinkulman ja – leveyden säätömahdollisuus.

Moduuli-istuin alustoineen voidaan luovuttaa pitkäaikaissairaalle tai vammaiselle hyvän istuma-asennon tai työskentelyasennon saavuttamiseksi terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella, kun tavanomaisilla ratkaisuilla tai tehdasvalmisteisilla erityistuoleilla ei saavuteta hyvää istuma-

asentoa. Yksilöllisesti rakennetun istuimen tai tyhjiöistuimen käyttö voi olla perusteltua esim. spastisuuden vähentämiseksi, hypotonuksen aktivoimiseksi tai virheasentojen ehkäisemiseksi.

18 09 42 Istuintyynt ja alustat

Tyynt, jotka lisäävät mukavuutta (esim. asennon korjaamiseen tarkoitetut tyynt). Kohtaan sisältyvät esim. pyörätuolien tyynt ja alustat.

Istuintyynt mahdollistavat toimivan istuma-asennon ja lisäävät käyttäjän toimintakykyä.

Istuintyynt ja -alustat painehaavojen ehkäisyyn, kts luokka 04 33 03.

18 09 42 01 Pehmustetyynt

Kohtaan sisältyvät tuoleissa ja pyörätuoleissa käytettävät tyynt, jotka lisäävät istuimukavuutta

18 09 42 02 Suihku - ja wc-tuolityynt

Tyynt ja pehmusteet, jotka lisäävät istuimukavuutta suihkussa ja wc-toimissa

18 09 42 03 Korotustyynt

Tyynt, jotka lisäävät istuimen korkeutta.

18 09 42 04 Lonkkatyynt

Korotustyynt joissa etuosassa on toinen tai molemmat puolet viistottu tai pehmustettu mahdollistamaan istuessa lonkan loivemman kulman

18 09 42 05 Abduktiitynt

Kiilanmuotoiset tyynt, jotka estävät reisien ja polvien painumisen yhteen

Istuimia ja istuintyyntä voidaan luovuttaa apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, jolle sairaudesta tai vammasta johtuen voi syntyä muutoksia tukirankaan, lantioon ja alaraajoihin. Istuimella tai yksiköllisesti valmistetuilla istuintyyntillä pyritään muutosten ennaltaehkäisyyn ja jo syntyneiden muutosten etenemisen estämiseen.

18 09 45 Selkätyynt ja selkätuet

Ryhmään kuuluvat mm. irralliset, tuolissa (ei pyörätuolissa) käytettävät lisätuet.

Erillisen selkätuen lainaaminen lääkinällisenä kuntoutuksena pyörätuoliin, työtuoliin tai sähköpyörätuoliin voi tulla kyseeseen mm. silloin, kun tavanomainen selkätuki ei ole riittävä istumisen tai asennon ylläpidon kannalta. Selkätuen toimivuus tulee aina kokeilla ja arvioida ennen varsinaista hankintaa. Selkätuen tulee lisätä henkilön omatoimisuutta ja mahdollistaa pidempiaikainen istuminen.

18 09 48 Kiinnitysvälineet tuolissa istuvan tukemiseksi istuimiin

Välineet joita käytetään istumisen avuksi estämään liukumista, tukemaan vartaloa ja pitämään keho istuimessa. Kohtaan sisältyvät esim. vyöt, valjaat ja liivit

Erilaisia vöitä ja liivejä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä lisävarusteeksi pyörätuoliin, erityisistuimeen tai auton turvaistuimeen apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella silloin, kun istuma-asennon hallinta on puutteellinen eikä onnistu tai ole turvallista ilman tuentaa esim. hypotonian tai voimakkaan spastisuuden seurauksena. Kiinnitysvälineiden tarkoituksena ei ole rajoittaa asiakkaan toimintaa.

18 12 SÄNGYT

18 12 04 Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat/patja-alustat, ei säädettävät

Standardisängyt joissa on erityisominaisuuksia tai kiinteä käsitanko tai kiinteät tuet

18 12 07 Sängyt ja irrotettavat sängynpohjat/patja-alustat, mekaaninen

Sängyt joissa on yksi- tai useampiosainen patja-alusta, jonka korkeutta ja/tai kulmaa voidaan säätää; vammainen henkilö itse tai avustaja tekee muutokset mekaanisella säädöllä

18 12 10 Sängyt ja irrotettavat sängyn pohjat tai patja-alustat, sähkösäätöiset

Sängyt, joissa on yksi- tai useampiosainen patja-alusta, jonka korkeutta tai kulmaa voidaan säätää ja jonka säädöt tekee käyttäjä itse tai hänen avustajansa sähkömekanismilla.

Sähkösäätöinen sänky voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun se mahdollistaa asiakkaan itsenäisen siirtymisen ja lisää omatoimisuutta, sekä silloin kun on tarve tukea pitkäaikaissairaana tai vammaisen asiakkaan kotona asumista omaisen tai henkilökohtaisen avustajan tuella. Lähtökohtaisesti apuvälinettä asiakkaan tulee itse kyetä käyttämään asentonsa vaihtamiseen ja apuvälineen säätimiä sängyn korkeuden säätämiseen. Yksilöllisen arvioinnin perusteella apuväline voidaan luovuttaa asiakkaalle, vaikka hän ei itse pystyisikään käyttämään säätimiä, mutta osoittaa tietoisesti halunsa asennon vaihtamiseen ja sängyn säätämiseen. Kasvuikäisten kohdalla voidaan erikoissänky luovuttaa yksilöllisen lääketieteellisen tarvearvion perusteella. Lääkinnällisenä kuntoutuksena luovutettaviin sähkösäätöisiin sänkyihin tulee tarvittaessa olla saatavissa laidat sekä kohottautumistelineet ja nousutuet.

Asumispalveluyksiköissä asuvien henkilöiden lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluista on ohjeistus Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön Hyvän apuvälinepalvelun toimintaperiaatteissa.

”Asumispalveluyksiköiden asukkailla, jotka täyttävät apuvälineasetuksessa mainitut edellytykset, on oikeus yksilöllisen arvion perusteella luovutettaviin lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin, kuten sähkösäätöisiin sänkyihin. Apuvälinearvioinnissa huomioidaan apuvälineen käyttöön liittyvä toimintaympäristö. Apuvälinetarve tulisi kirjata asukkaan hoito- tai palvelusuunnitelmaan.

Arvion perustuvan apuvälineratkaisun tekee julkisen terveydenhuollon apuvälinealan asiantuntija siitä toimintayksiköstä, jolle asian päätöksenteko on alueella hoidonpöytäkirjassa sovittu.

Kunta voi järjestää asumispalvelut omana toimintana tai ostamalla palvelut. Järjestämistavasta riippumatta palveluilta edellytetään samoja vaatimuksia.

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) mukaan toimintayksikössä, kuten asumispalveluyksiköissä tulee olla riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja varusteet, kuten sähkösäätöiset sängyt sekä toiminnan edellyttämä henkilöstö. Toimitilojen tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle, kasvatukselle ja muulle huolenpidolle sopivat.

Kunnan tulisi asumispalveluja kilpailuttaessaan ja uusia sopimuksia tehdessään ottaa laatutekijöinä huomioon yksikköjen varustetaso. Jos kunta edellyttää yksiköiltä tiettyä varustetasoa, ovat vaatimukset määriteltävä palveluntuottajan ja kunnan välisessä sopimuksessa.

Yksiköiden varustetasosta huolimatta kaikilla asumispalveluyksiköiden asukkailla, jotka täyttävät apuvälineasetuksen 1 §:n edellytykset, on oikeus asetuksen mukaisiin yksilöllisen arvion perusteella luovutettaviin lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineisiin. Yhteiskäyttöön hankitut välineet eivät niitä korvaa.” (Hyvän apuvälinepalvelun toimintaperiaatteita n.d)

Kun tavoitteena on ensisijaisesti hoitohenkilökunnan ergonomian parantaminen, ei sähkökäyttöistä sänkyä luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan työnantajan tulee sellaiset hankkia. Työturvallisuuslaissa (23.8.2002) sanotaan, että työnantaja on työturvallisuus lain mukaan velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä mm. huolehtimalla riittävästä työvälineistä. Näiden välineiden käyttöturvallisuudesta huolehtii niiden omistaja.

Parisänkyjä eikä irrotettavia sängynpohjia ja patja-alustoja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä. Apuvälineen arvioinnista vastaa hoitovastuuyksikön apuvälinealan asiantuntija. Arviointi

tehdään ensisijaisesti asiakkaan kotona ja yhteistyössä omaisen/henkilökohtaisen avustajan/kotipalvelun ammattilaisten kanssa.

18 12 15 Vuodevaatteet

Vuodevaatteet sekä välineet, joilla vuodevaatteet kiinnitetään haluttuun paikkaan. Kohtaan sisältyvät esim. pehmikkeet, tyyny, peitteet ja peitteiden kiinnitysvarusteet.

Liukulakanan tavoitteena on vähentää kitkaa vuoteessa tai siitä siirtyessä. Painopeittoa voidaan käyttää, kun asiakkaalla on todettu aistisäätelyn vaikeuksia (mm. voimakasta aistimushakuisuutta, yli- tai alireagointia tuntoaistimuksille). Se voi myös rauhoittaa levotonta lasta tai aikuista, koska peitto antaa vahvemman tuntoaistimuksen. Vuodevaatteita, liukulakanaa ja painopeittoa ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 12 18 Patjat ja patjan päälliset

Luokkaan sisältyvät esim. kosteudelta suojaavat patjanpäälliset.

Tavallisia vaahtomuovisia patjoja, sijauspatjoja ja patjanpäällisiä ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

Apuvälineet kudosaurioiden ehkäisyyn makuuasennossa, kts kohta 04 33 06

18 12 21 Peitonkohottimet

Kehikot jotka asetetaan sänkyyn estämään lakanoita ja peittoja painamasta henkilön vartaloa.

Ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

18 12 24 01 Sängynpäädyn kohottajat mekaanisesti säädettävät

Irralliset sängynpäädyn sijoitettavat asentotuet joiden kaltevuutta voidaan säätää mekaanisesti.

18 12 24 02 Sängynpäädyn kohottajat sähköiset

Irralliset sängynpäädyn sijoitettavat asentotuet joiden kaltevuutta voidaan säätää sähköisesti.

Sängynpäädyn kohottaja (mekaaninen tai sähköinen) voidaan apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perustella luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä, mikäli se helpottaa asiakkaan omatoimisuutta ja itsenäistä suoriutumista esim. siirtymisissä ja / tai kohoasento on välttämätön asiakkaan kuntoutuksen ja hoidon kannalta. Asiakas ei myöskään tarvitse muita sähkösetisen sängyn ominaisuuksia. Sängynpäädyn kohottimen hankinta voi olla perusteltua myös vaikeaa ahtauttavaa hengityselinsairautta sairastavan tai esim. hengitysvaikeuksista kärsivän neurologisen asiakkaan nukkumisen tai vuoteessa olon helpottamiseksi.

18 12 27 Sängynlaidat ja kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät

Kokoontaitettavat tai poistettavat laidat, jotka estävät sängystä putoamista tai mahdollistavat omatoimisen istumaan nousun ja/tai asennon muuttamisen. Kohottautumistelineet, siirrettävät, ks. 12 31 09.

18 12 27 01 Irrotettavat laidat

Sänkyyn kiinnitettävät, irrotettavat laidat.

18 12 27 02 Kohottautumistelineet

Telineet jotka helpottavat sängyssä kohottautumista tai asennon vaihtamista.

18 12 27 03 Nousutuet

Sänkyyn kiinnitettävät kaiteet tai tuet, jotka helpottavat sängystä ylösnousemista tai asennon vaihtamista.

Sängynlaidat ja kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät tuet, voidaan luovuttaa yksilöllisen toimintakyvyn ja kokonaisvaltaisen tilanearvion perusteella.

18 15 HUONEKALUJEN KORKEUDENSÄÄTÖVÄLINEET

18 15 03 Korotuspalikat ja – jalat

18 15 03 01 Sängyn- ja tuolinjalkojen korottajat

Välineet jotka asetetaan huonekalujen jalkojen alle lisäämään jalkojen korkeutta

18 15 03 02 Sokkelisängyn korottajat

Välineet joilla korotetaan sokkelisänkyä

18 15 06 Sokkelit ja jalustat, korkeussäädettävät

Korkeussäädettävät tasot tai konsolit, joille huonekalut voidaan kiinnittää

18 15 09 Sokkelit ja jalustat, ilman korkeussäätöä

Kiinteäkorkuiset tasot ja konsolit, joille huonekalut voidaan kiinnittää.

Sängynjalan korottajia voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä helpottamaan asiakkaan omatoimista siirtymistä sängystä tai sänkyyn silloin, kun se on alentuneen toimintakyvyn vuoksi vaikeutunut. Korottajia voidaan luovuttaa myös silloin, kun siirtyminen esim. selkä- tai lonkkaleikkauksen jälkeen ei normaalikorkuisesta vuoteesta ole mahdollista tai sallittua. Runkopatjasänkyihin on huonekaluliikkeistä saatavissa erikokoisia jalkasarjoja, jotka ovat aina turvallisempi ratkaisu kuin irralliset korotuspalikat. Jalkasarjat hankkii asiakas itse. Sohvien ja tuolien korottamiseen käytetään turvallisuussyistä korotustyynyjä korottajien sijaan. Pöydän jalkoihin ei luovuteta korotuspalikoita.

18 18 TUKITANGOT JA – KAHVAT

Yläraajan, vartalon ja alaraajan harjoitusvälineet, ks. 04 48 15. Sängynlaidat ja kohottautumistelineet, sänkyyn kiinnitettävät, ks. 18 12 27.

18 18 03 Tukitangot, tukikaiteet ja käsijohteet

Yleensä putkimaiset tangot, jotka on kiinnitetty seinään, lattiaan tai muuhun vakaaseen rakenteeseen ja johon henkilö voi käsin tukeutua kävellessään, esimerkiksi ylös tai alas rappusia tai luiskaa tai liikkuessaan käytävää pitkin.

18 18 06 Tukikahvat ja kädensijat, kiinteät

Välineet, jotka ovat yleensä suoria tai kulman muotoisia tankoja.

18 18 09 Tukikaiteet

Seinään ja/tai lattiaan kiinnitetyt kaiteet antamaan käsivarsille tukea.

18 18 09 01 Seinään kiinnitettävät tukikaiteet

Luokkaan sisältyvät esim. sivulle tai ylöskäännettävät tukikaiteet.

18 18 09 02 Lattiaan kiinnitettävät tukikaiteet

Tukikaiteet jotka kiinnitetään lattiaan tai lattiaan kiinnitettyyn kiinnitystolppaan. Luokkaan sisältyvät tukitangot jotka kiinnitetään lattiaan ja kattoon.

18 18 09 03 Seinään ja lattiaan kiinnitettävä tukikaiteet

Tukikaiteet jotka kiinnitetään sekä seinään että lattiaan.

Vaikeavammaisen asiakkaan vakituiseen asuntoon tarvittavien erilaisten kiinteästi asennettavien kaiteiden, tukikahvojen ja kädensijojen hankkimiseen voidaan hakea korvausta vammaispalvelulain perusteella silloin, kun vammasta tai sairaudesta johtuen tuensaanti turvallisen, omatoimisen liikkumisen tai siirtymisen kannalta on välttämätöntä. Korvausta tukeutumisvälineiden hankintaan voidaan myöntää sosiaalihuoltolain perusteella asiakkaalle, joka ei ole vaikeavammaisen, mutta joka tarvitsee tukeutumisvälineitä itsenäisen kotona suoriutumisen tukemiseksi. Korvauspäätöstä tehtäessä otetaan huomioon apuvälineen tarve, hakijan ikä, taloudellinen tilanne ja muut sosiaaliset perusteet.

Imukupeilla kiinnittyviä tukikahvoja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineen muutoin kuin pöytätasoon kiinnitettäväksi nojautumista tai tukeutumista varten yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella.

18 21 PORTIN, OVEN, IKKUNAN JA VERHONAVAAJA JA SULKIJAT

18 21 03 Ovenavaajat ja – sulkijat

18 21 06 Ikkunanavaajat ja – sulkijat

18 21 09 Verhoavaajat ja – sulkijat

18 21 12 Markiisien ja sälekaihtimien avaajat ja sulkijat

Sähköinen ovikoneisto luovutetaan pääsääntöisesti sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella vakinaisen asunnon ja/tai hissien oveen, kun tarve on pysyvää ja asiakas ei pysty tavanomaisin keinoin avaamaan tai sulkemaan ovea ja on siten itsenäisen asumisen ja liikkumisen kannalta välttämätön.

Ikkunan-, verhojen-, markiisien ja sälekaihtimien avaajat ja sulkijat voidaan myöntää vammaispalvelulain perusteella asiakkaan vakinaisen asunnon ikkunoihin, kun hänellä on tarve avata/sulkea ikkunat ja/ tai verhot tai säätää markiiseja eikä hän vamman tai sairauden aiheuttaman toimintakyvyn vajeen vuoksi pysty tavanomaisin keinoin suoriutumaan siitä.

Em. välineet voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineinä myös, kun ne ovat osa ympäristönhallintajärjestelmää. Hankinnan edellytyksenä on apuvälinealan asiantuntijan tekemä tarvearviointi.

18 21 15 Lukot

Kohtaan sisältyvät esimerkiksi sähkölukot.

Sähkölukko voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä terveydenhuollosta osana ympäristönhallintajärjestelmää.

18 24 ASUNNON JA MUIDEN TILOJEN VARUSTEET

18 24 12 Kynnykset

Lattiatason kynnykset, jotka asetetaan ovien alle ja sisätilojen sisääntuloon. Kohtaan sisältyvät esim. esim. suihkukaapin oven kumitiivisteet ja ylityssillat.

Siirrettäviä kynnyksluiskia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, vaan aina pyritään kiinteisiin ratkaisuihin.

18 30 HISSIT, NOSTOTASOT, PORRASHISSIT JA LUISKAT

18 30 06 Nostotasot ja pyörätuolihissit

Tasolla varustetut nostolaitteet, jotka liikkuvat kahden tai useamman tason välillä; niissä ei ole kattoa, eivätkä ne toimi kiuksissa.

18 30 11 Porrashissit, tasolliset

Välineet joissa on taso kiinnitettynä yhteen tai useampaan kiskoon ja jotka mukailevat portaikon muotoa ja kulmaa. Kohtaan sisältyvät esim. porrashissit jotka nostavat pyörätuolin.

Nostotasoon, pyörätuoli- ja porrashissiin voidaan hakea korvausta vammaispalvelulain perusteella, kun asiakkaan toimintakyky on vamman tai sairauden vuoksi pitkäaikaisesti alentunut siten, että selviytyminen kotona ilman erityisratkaisuja ei onnistu. Nostotason / hissien tulee lisätä asiakkaan itsenäisen liikkumista ja suoriutumista päivittäisistä toiminnoista. Nostotasojen ja hissien arviointi edellyttää laajaa moniammatillista arviointia. Arvioinnin voi tehdä apuvälinealan asiantuntija / kuntoutusohjaaja tai muu asiaan perehtynyt ammattilainen yhdessä kunnan vammaispalvelulain mukaisista asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja rakennusviranomaisten kanssa. Arvioinnissa kartoitetaan laajasti asiakkaan toimintakyky, kokonaistilanne ja palvelutarve, jonka perusteella tehdään johtopäätös tarvittavista toimenpiteistä. Asuntoihin kiinteästi asennettavat porrashissit ja luiskat kuuluvat sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella kustannettaviin apuvälineisiin.

18 30 12 Porraskiipijät

Irralliset mekaaniset laitteet, jotka kuljettavat henkilöä portaissa ylös- tai alaspäin ja joita avustaja tai käyttäjä voi ohjata.

Porraskiipijä on siirrettävä apuväline, jolla mahdollistetaan asiakkaan siirtäminen portaissa pyörätuolissa istuen. Porraskiipijä voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä vamman tai sairauden vuoksi liikuntaesteiselle asiakkaalle, joka ei pääse asuntoonsa tai ei pysty toimimaan asunnossaan, johon/ jossa on portaita eikä kulkua voida toteuttaa luiskia rakentamalla. Edellytyksenä on apuvälinealan asiantuntijan tekemä arviointi. Porraskiipijä luovutetaan käyttövaativuutensa takia vain poikkeustapauksissa. Hankinnan edellytyksenä on, käyttötarve kiipijälle on useita kertoja viikossa ympäri vuoden. Lisäksi on varmistettava, että avustaja kykenee hallitsemaan porraskiipijää ja että asunnossa on sellaiset portaat, jossa porraskiipijää voi riskittä käyttää.

18 30 15 Luiskat, siirrettävät

Pyörätuoliluiskia tarvitaan esim. siirryttäessä pyörätuolilla asuntoon, jonne on muutama porras. Mikäli portaiden käyttö ei ole jatkuvaa (esim. toisen vanhemman asunto), voidaan asia ratkaista mukaan otettavilla luiskilla. Luiskien avulla voidaan myös esimerkiksi raskas pyörätuoli (kuljetuspyörätuoli) tai sähköpyörätuoli siirtää autoon.

Siirrettävät luiskat luovutetaan asiakkaalle, jonka aktiivinen liikkuminen kodin ulkopuolella mahdollistuu niiden avulla tai ne mahdollistavat sähköpyörätuolin siirtämiseen autoon/autosta.

Siirrettävät luiskat ovat kevytrakenteisia ja siirryttäessä tulee eliminoida vaaratilanteet. Mikäli luiskia tarvitaan jatkuvasti siirtymiseen asunnosta ulos tai sisään tulee luiskat olla tilapäisratkaisu. Pysyväksi

ratkaisuksi rakennetaan tarvittaessa tukeva rakenteisemmat luiskat, joiden kustannusta voidaan hakea vammaispalvelulain perusteella sosiaalitoimesta.

18 33 ASUNNON JA MUIDEN TILOJEN TURVALLISUUSVARUSTEET

18 33 03 Liukastumista estävät materiaalit lattioihin ja portaisiin

Pintamateriaalit jotka vähentävät liukastumisvaaraa. Kohtaan sisältyvät esim. luistamattomat matot ja laatat

Korvataan sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella myönnettävinä asunnon muutostöinä asiakkaalle, jonka omatoiminen suoriutuminen turvallisesti sitä edellyttää.

18 33 06 Turvakaiteet, aidat ja portit ikkunoihin, portaisiin ja hisseihin

Voidaan korvata sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella myönnettävinä asunnon muutostöinä asiakkaalle, joka toimii sellaisissa tiloissa, joissa on putoamisvaara.

18 36 SÄILYTYSKALUSTEET

Säilytyskalusteet kuten vetolaatikostot voidaan korvata sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella myönnettävinä asunnonmuutostöinä asiakkaalle, jonka omatoiminen suoriutuminen sitä edellyttää.

22 KOMMUNIKOINNIN, TIEDONSAANNIN JA TIEDONVÄLITYKSEN APUVÄLINEET

Välineet, joiden avulla helpotetaan tiedon vastaanottamista, lähettämistä, tuottamista ja käsittelemistä eri muodoissa. Kohtaan sisältyvät esim. näkemisen, kuulemisen, lukemisen, kirjoittamisen ja puhelimenkäytön apuvälineet sekä merkinanto- ja hälytysvälineet ja tietotekniikka. Apuvälineet toimistotyön hallinnointiin sekä tietojen varastointiin ja hallintaan työpaikalla, ks. 28 21.

22 03 NÄKEMISEN APUVÄLINEET

Kohtaan sisältyvät esim. suurentavat laitteet.

Näkemisen apuvälineitä luovutetaan näkövammaisuuden perusteella (WHO:n näkövammaisuuden määritelmä täyttyy) tai henkilölle, jonka näkö on muusta syystä heikentynyt niin että näön haittaluokka on 10 tai enemmän. Lisäksi näkemisen apuvälineitä luovutetaan karsastuksen ja toiminnallisen heikkonäköisyyden hoitoon ja ehkäisyyn alle 8–vuotiaalle lapselle (ja harkinnan mukaan sitä vanhemmille, jonka toiminnallisen heikkonäköisyyden hoito on selvästi kesken) sekä afakian perusteella tai muulla perusteella, lapselle lastentautien ja silmätautien erikoislääkäreiden yhteisen arvion perusteella, kun lapsen kokonaiskehitys (esim. liikunnallisten ja toiminnallisten valmiuksien kehittyminen) vaatii taittovirheen korjauksen.

Silmäproteesit, kts luokka 06 30 21

Kellot, kts luokka 22 27 12

Näönkäytönharjoitusvälineet, kts. luokka 04 39

Valaisimet 18 06

Suuntautumiskepit 12 39 03

Opaskoirat 12 39 01

Nauhoitus ja kuuntelulaitteet 22 18 03

Puhelimet 22 24 06

Tietokoneiden ja verkkojen lisävarusteet 22 33 18

Näytöt 22 39 03

Ääneen perustuvat näytöt 22 39 07

Ympäristönhallintajärjestelmät 24 13 03

22 03 03 Valonsuodattimet (absorptiolasit)

Välineet jotka läpäisevät vain tiettyjä valon aallonpituuksia ja suodattavat ei-toivotut pois.

Silmäsairauden (esim. albinismi, retinis pigmentosa, glaukooma, aniridia, diabeettiset silmänpohjamuutokset) aiheuttaman voimakkaan häikäisyherkkyyden perusteella näkövammaiselle voidaan luovuttaa suodattavat linssit, mikäli näkövammaisen toimintakyky niiden avulla selvästi parantuu.

Häikäistymisen aiheuttaman haitan arvioi erikoislääkäri, jonka jälkeen uusinnat näönkuntoutuksen asiantuntijoiden kautta. Luovutetaan aikaisintaan 3 vuoden välein, tästä voidaan poiketa mm. refraktion muuttuessa tai lapsen kasvun perusteella.

22 03 06 01 Silmälasilinssit

Kehyksiin kiinnitettävät näköä tarkentavat linssit.

Näkövammaiselle voidaan luovuttaa silmälasilinssit, mikäli näkökyvyn parantamiseksi lähelle on tarpeen muu kuin ikää vastaava korjaus. Esimerkiksi ikääntyneelle näkövammaisille korvataan lukulasit, mikäli lukulisän (add) vahvuus on $>+4.0$ tai. on vähintään $+4.0$.

Silmälasien luovutuksen perusteena voivat olla kaksoiskuvien hoitoon käytettävät prismalasis tai sumutus- tai peittolasit tai piilolasit. Myös asiakkaalle, jolla on diagnosoitu mykiöttömyys I. aphakia voidaan luovuttaa

kauko- ja/tai lähiläsit. Kaukolasien vaihtoehtona voidaan luovuttaa piilolinssit. Myös karsastuksen hoitoon ja/ tai amblyopian estoon tai sen riskiin voidaan luovuttaa silmälasit. Silmien painamista estävät suojalasit voidaan luovuttaa lapsille. (liite 3)

Kauko- ja lähiläsejä luovutetaan aikaisintaan 5 vuoden välein, jos näkökyvyn parantamiseksi lähelle tai kauas on tarpeen muu kuin silmän taittovoimaa tai ikää vastaava korjaus. Alle 16-vuotiaalle voidaan luovuttaa yksilöllisen tarvearvion perusteella useammin uudet lasit kuin aikuisille.

Linssit korvataan täysimääräisinä ilman pintakäsittelyjä tai värjäyksiä. Linssien ohennus ja pintakäsittely voidaan korvata yksilöllisen tarpeen mukaan, esim. pienille lapsille naarmuuntumisen estämiseksi tai epätavallisen voimakkaan häikäisyn johdosta. Silmälasien korjaus- ja huoltokustannukset eivät sisälly apuvälinehuoltoon.

22 03 06 02 Kehykset

Kehysten luovutuksessa noudatetaan alueellisia sovittuja käytäntöjä tai kilpailutettuja tuotteita.

22 03 06 03 Piilolinssit

Linssit jotka laitetaan suoraan silmiin. Luokkaan sisältyvät piilolinssien hoitotuotteet.

Piilolinssit voidaan luovuttaa asiakkaalle, jolla diagnosoitu aphakia I. mykiöttömyys tai esim. kaihileikatuille vauvoille. Lapsille piilolinssien luovuttaminen tapahtuu yksilöllisen tarpeen mukaan, huomioiden lapsen kehittyminen ja kasvu.

Piilolinssit voidaan luovuttaa myös potilaalle, jolla diagnosoitu sarveiskalvon poikkeava muoto esim. keratoconus I. sarveiskalvon kartiorappeuma. Piilolinssit luovutetaan, jos piilolinssillä saavutetaan parempi näöntarkkuus kuin sankalaseilla. Piilolinssit ovat osa hoitoa, myös hoitotoimenpiteiden (esim. intacs kaaret, sarveiskalvon siirre) jälkeen. Piilolinssit arvioidaan, sovitetaan ja luovutetaan yksilöllisen tarpeen mukaan sekä uusitaan valmistajien ohjeiden mukaisesti. Piilolinssien sovituksen ja käytön ohjauksen voi tehdä optikko, joka on perehtynyt erikoispiilolinssihin ja jolla on tarvittavat sovitussarjat. Piilolinssien säilytyskotelot ja puhdistus- ja hoitoaineet sisältyvät ensimmäisellä luovutuskerralla (ns. aloituspakkaus), sen jälkeen asiakas vastaa niiden hankinnasta itse.

22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikokoonpanot

Välineet joiden avulla suurennetaan kohde, jonka henkilö haluaa nähdä. Kohtaan sisältyvät esim. valolla varustetut linssit ja linssit ilman valoa. Tulostuksen erikoisohjelmat, ks. 22 39 12.

Linssikokoonpanot voidaan luovuttaa asiakkaalle vaihtoehtona lähiläseille.

22 03 09 01 Suurennuslasit ilman valoa

Luokkaan sisältyvät esim. varrelliset tai jalustalla olevat suurennuslasit.

22 03 09 02 Suurennuslasit valolla

Suurennuslasit jotka valaisevat suurennettavana olevan kohteen.

Suurennuslasit ilman valoa tai valolla, valitaan asiakkaalle yksilöllisesti soveltuvimman ratkaisun löytymiseksi huomioiden näkökyky ja suurennuslasin käyttötarkoitus. Voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun siitä apua arjen toiminnoissa.

22 03 12 Kiikarit ja kaukoputket

Välineet joiden avulla suurennetaan kaukana sijaitsevat kohteet ja jotka on tarkoitettu yhdelle tai kahdelle silmälle. Kohtaan sisältyvät esim. luuppilasit.

Kiikareita / luuppilaseja ja linssijärjestelmiä voidaan luovuttaa lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineeksi näkövammaiselle tai heikkonäköiselle asiakkaalle yksilöllisen arvioinnin perusteella, kun niistä saadaan apua arjen toiminnoissa kuten liikkumisessa, asioinnissa.

22 03 18 02 Kannettavat suurennuslaitteet

Mukana kuljetettavat suurennuslaitteet, joissa on kamera ja näyttö samassa kokoonpanossa.

22 03 18 03 Pöytämalliset suurennuslaitteet

Elektroniset suurennuslaitteet (ent. lukutelevisiot), joissa on kamera, näyttö ja/tai lukualusta.

Näkövammaiselle voidaan luovuttaa suurennuslaite (kannettava ja/tai pöytämallinen) silloin, kun muut optiset apuvälineet eivät riitä normaalikokoisen tekstin lukemiseen ja laite on välttämätön apuväline jokapäiväisen selviämisen kannalta. Kahta toisiaan vastaavaa tai toiminnassa toisiaan korvaavaa apuvälinettä ei kuitenkaan luovuteta samalle asiakkaalle. Asiakas, jolla on pöytämallinen suurennuslaite kotona voi saada kannettavan suurennuslaitteen, mikäli se on välttämätöntä kodin ulkopuolella toimiessa. Asiakkaalta edellytetään sellaista toimintakykyä, että suurennuslaitteen käyttö onnistuu itsenäisesti, ja laite on käyttäjälleen hyödyksi.

22 06 KUULEMISEN APUVÄLINEET

Välineet joiden avulla ohjataan ja/tai vahvistetaan ja/tai muunnetaan ääntä ja joita käyttävät kuulovammaiset henkilöt. Kohtaan sisältyvät esim. kuulolaitteet joissa on sisäänrakennettu tinnitusmaskeri ja induktiosilmukka. Induktiosilmukkalaitteet, ks. 22 18 30. Tinnitusmaskerit, ks. 04 27 15.

Kuulokojeet luovutetaan asiakkaalle, jolla on toiminnallisesti häiritsevä kuulovika ja motivaatio käyttää kuulukojetta. Asiakkaan kuulovika vaikeuttaa opiskelussa, työssä tai siihen rinnastettavassa toiminnassa selviytymistä sekä häiritsee potilaan kuulon- ja puheenvaraista kommunikointia jokapäiväisessä elämässä. Kuulokoje luovutetaan lapselle, jolla epäillään sellaista kuulovikaa, joka voi haitata puheen ja kielen tai vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Kuulokojeen luovuttaminen edellyttää kuulonkuntoutukseen perehtyneen erikoislääkärin arviota tilanteesta (audiologi, korva-, nenä- ja kurkkutautien erikoislääkäri tai foniatri). Tavoitteena on molempien korvien eli binauraalikuulon saavuttaminen.

Kuulokojeen luovuttamisen perusteena on mahdollisimman hälyttömässä olosuhteissa tutkittu äänesaudiometria, jossa on määritetty paremman korvan puhealueen (0,5, 1, 2, 4 kHz) kuulokynnysten keskiarvo (dB HL). Eriytilanteissa käytetään vastaavia tietoja huonommasta korvasta.

Ohjeellisina raja-arvoina voidaan pitää:

- työn, opiskelun tai näihin rinnastettavien tehtävien vuoksi kuulukojetta tarvitsevat ≥ 30 dB
- muusta syystä kuulukojetta tarvitsevat ≥ 30 dB
- lapsilla kielen kehityksen ja oppimisen vuoksi kuulukojetta tarvitsevat ≥ 20 dB.
- Pienillä lapsilla käytettävissä olevilla menetelmillä varmistettu kuulovika (äänikenttä, OAE, aivorunkovasteet).
- Kuulovika, mikä ei ole leikkaushoidolla korjattavissa tai leikkaushoitoon ei haluta ryhtyä

(Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010: 164)

22 06 01 Sisäkorvaistutteen (implantit)

Leikkauksella sisäkorvaan asennettu implantti, johon liitetään ulkoinen osa, joka muuntaa äänen sähkösignaaliksi ja välittää sen implantaan, joka välittää sen kuulohermoon.

Sisäkorvaistutetta käytetään niissä tapauksissa, joissa kuulokojeen avulla saatava akustinen vahvistus ei riitä puheen ja kuulon varaiseen kommunikaatioon. Sisäkorvaistute koostuu kahdesta pääosasta: sisäisestä istutuksesta elektrodeineen ja ulkoisesta puheprosessorista. Sisäinen osa edellyttää leikkausta. Leikkauksessa istutuksesta lähtevä elektrodi vietään sisäkorvan simpukkaan. Lisäksi tarvitaan puheprosessori, joka muuttaa puheen ja äänen sähköimpulsseiksi ja lähettää ne pään ihon läpi istutukseen.

Arvio asiakkaan kyvystä hyötyä sisäkorvaistutuksesta, leikkaus ja kokeilut tapahtuvat yliopistollisissa sairaaloissa. Jatkokuntoutus voi tapahtua ERVA-alueella sovitun työnjaon mukaisesti joko yliopistosairaalassa tai keskussairaalassa.

22 06 06 01 Taskukuulokojeet

Taskukuulokoje koostuu pienestä laatikosta, jossa on mikrofoni ja vahvistin, vastaanottimena on joko yksilöllisesti valmistettuun korvakappaleeseen ja laitteeseen johdon kautta liitettävä vastaanotin tai tavallinen kuuloke.

Kuulokoje sijoitetaan käytön ajaksi joko taskuun tai sille erikseen valmistettuun kaulapussiin. Taskukuulokojeita käytetään nykyään erittäin harvoin vaikeissa kuulovammoissa tai asiakkailta, joiden on vaikea oppia käsittelemään korvantauskuulokojeita.

22 06 06 02 Kommunikaattorit

Välineet, joita kutsutaan myös kommunikaattoreiksi, ja jotka sovitetaan henkilöille, jotka sairauden, iän tai muun syyn vuoksi eivät pysty käyttämään kuulokojeita tai tarvitsevat sitä vain tilapäisesti.

22 06 12 Korvan sisäiset kuulolaitteet

Korvan sisällä käytettävät välineet jotka vahvistavat ääntä. Kohtaan sisältyvät esim. korvakäytävän kuulolaitteet.

Kuulokoje on valmistettu yksilöllisen kuorikko-osan sisään. Kooltaan laite voi olla joko korvanlehden kuopan täyttävä ns. konkkakoje tai pienimmillään syväälle korvakäytävään sijoittuva kuulokoje (CIC-completely-in-canal).

22 06 15 Korvantauskuulokojeet

Korvan takana käytettävät laitteet, jotka vahvistavat ääntä. Kohtaan sisältyvät esim. mikrokappaleen kanssa käytettävät kojeet ja pään yli menevällä sangalla varustetut kuulokojeet

Korvanlehden takana käytettävä korvantauskuulokoje on yleisimmin käytössä oleva laitetyyppi.

Vahvistettava ääni johdetaan kuulokojeen koukun, muovisen välietkun sekä korvakappaleen yhdistelmän kautta korvaan. Korvantauskuulokoje vaatii yleensä yksilöllisen korvakappaleen.

22 06 15 02 Ohutletkukojeet

Ääni johdetaan ohuen letkun kautta korvakäytävään

22 06 15 03 Kuuloke korvassa kuulokojeet

RITE (receiver-in-the-ear) tai RIC (receiver in canal) -kojeissa kuuloke on korvakäytävässä.

Korvan takana käytettävä kuulokoje, jossa vahvistettava ääni johdetaan suoraan korvakäytävään korvakäytävässä olevan kuulokkeen kautta.

22 06 18 Vibraatiokuulolaitteet

Välineet jotka vastaanottavat, vahvistavat ja muuntavat äänet tunnon avulla havaittaviksi signaaleiksi.

22 06 21 Implantin kanssa käytettävät kuulolaitteet

Vastaanottajaimplanttia, esim. sisäkorvaimplanttia, stimuloivat elektroniset laitteet.

Korvalehden takana käytettävää korvantauskuulokojetta muistuttava laite tai magneetin avulla pysyvä taaempänä päässä käytettävä laite, joka ohjaa äänen sähköisesti kelan kautta istutteen sisäiseen osaan.

22 06 24 Kuulokkeet

Kohtaan sisältyvät esim. välineet jotka vahvistavat TV:n, radion ja stereoiden ääntä tai joita käytetään kommunikaation vahvistimien kanssa.

22 06 24 01 Langalliset kuulokkeet

Kuulokkeet jotka yhdistetään kuunneltavaan laitteeseen johdolla

22 06 24 02 Infrapunalla toimivat langattomat kuulokkeet

Kuulokkeet joiden avulla voi kuunnella langattomasti infrapunataajuudella lähettyä ääntä. Kohtaan sisältyvät kuulokojeen kanssa käytettävät, yksilölliset infrapunalla toimivat lähetin/vastaanotinyhdistelmät

22 06 24 03 Radioaalloilla toimivat kuulokkeet

Kuulokkeet joiden avulla voi kuunnella langattomasti ääntä radioaaltoaajuudella. Kohtaan sisältyvät kuulokojeen kanssa käytettävät, yksilölliset radiotaajuudella toimivat lähetin/vastaanotinyhdistelmät

Kuulokkeet voidaan luovuttaa yksilöllisen harkinnan perusteella TV:n kuuntelun apuvälineeksi kuulovammaiselle asiakkaalle, jonka kuulokynnystaso (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHz kuulokynnysten keskiarvo paremmassa korvassa) on ≥ 60 dB tai kuulonvarainen puheen tunnistuskyky on huonontunut (sanojen tunnistuskyky puheaudiometriassa $< 90\%$).

22 06 27 Kuulemisen apuvälineiden lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. audioliitännät, silmälaseihin kiinnitettävät välineet, kuulokojeiden kauko-ohjaimet.

22 06 27 01 Induktiosilmukat

Kuulokojeen kanssa käytettävät induktiiviseen kuunteluun tarkoitetut kaulasilmukat ja silmukatyynt ja asuntokohtaiset silmukat.

Induktiosilmukan hankinta on perusteltua ennen kaikkea lapsilla ja työikäisillä kuulovammaisilla, joilla kuulokynnystaso (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHz kuulokynnysten keskiarvo paremmassa korvassa) on ≥ 60 dB tai kuulonvarainen puheen tunnistuskyky on huonontunut (sanojen tunnistuskyky puheaudiometriassa $< 90\%$). Asuntokohtainen kiinteä induktiosilmukka myönnetään kotikunnan sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella

22 06 27 02 Kuulokojeiden kauko-ohjaimet

Laitteet joilla voidaan ohjata kuulokojeen äänenvoimakkuutta.

Kauko-ohjain voidaan luovuttaa asiakkaalle, joka ei pysty perussairauden, huonontuneen motoriikan tai huonontuneen tuntoaistin takia käyttämään kuulokojeessa olevia säätimiä / ohjelma valitsimia.

22 06 90 Luujohtokuulokojeet

Luujohtokuulokojeella ääni johdetaan luuta pitkin sisäkorviin. Laitteen vahvistama äänienergia etenee luun värähtelyn kautta suoraan sisäkorvaan ohittaen välikorvan järjestelmän.

22 06 90 01 Pantakojeet

Pantakojeita käytetään luuankuroitujen kojeiden soveltuvuuden testaamiseen sekä lapsille että aikuisille.

22 06 90 02 Luuankkuroidut kojeet

Kuulokoje kiinnitetään korvan taakse ohimoluuhun asennettavalla ruuvilla tai istutteella.

Kuulokoje kiinnitetään korvan taakse ohimoluuhun asennettuun ruuviin tai istutteeseen, tai luujohtokoje voi olla kiinnitetty ohimoluuhun ihon alle niin, että siihen liittyy erillinen puheprosessori. Luujohtokuulokojeet luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä asiakkaalle, jolla on ulkokorvan rakenteellinen poikkeama tai muu lääketieteellinen syy estää tavanomaisen kuulokojeen käytön (esim. korvanlehti on epämuodostunut ja / tai korvakäytävä puuttuu) tai jolla saadaan luujohtovärähtelijää käyttäen parempi toiminnallinen kuulo tai laitteen käytettävyyks on parempi, kuin normaalia akustista kuulokojeita käytettäessä.

22 09 ÄÄNENTUOTON APUVÄLINEET

22 09 03 Puhevibraattorit

Välineet jotka aiheuttavat kaulalla värähtelyä, joka muuntuu puheeksi pehmeän suulaen, kielen ja suun liikkeiden avulla. Kohtaan sisältyvät esim. ääniproteesit

Kurkunpään osittaisen tai täydellisen poiston seurauksena voidaan puhevibraattori myöntää apuvälineeksi silloin, kun puheen muodostaminen ei muilla keinoin onnistu (esim. proteesipuhe tai ruokatorvipuhe). Hoitovastuussa oleva lääkäri, yleensä korva-, nenä- ja kurkkutautien erikoislääkäri, tekee lähetteen äänihäiriöihin erikoistuneelle puheterapeutille, joka vastaa puhevibraattorin soveltuvuuden arvioinnista ja kokeilujakson toteuttamisesta. Kokeilujakson tulee olla riittävän pitkä ja se toteutetaan arvioinnista vastuussa olevan tahon apuvälineillä. Lopullinen hankinta tehdään asiakkaan hoitovastuussa olevasta organisaatiosta. Seurannasta ja käytön tuesta vastaa apuvälineen omistava taho.

22 09 06 Henkilökohtaiset puheäänenvahvistajat

Välineet, jotka lisäävät henkilön äänenvoimakkuutta.

Puheäänenvahvistin voidaan myöntää apuvälineeksi silloin, kun asiakkaan ääni on heikentynyt sairauden tai muun elimellisen syyn myötä pitkäaikaisesti niin, että selviytyminen päivittäisistä kommunikointitilanteista ei onnistu. Tarpeen mukaan voidaan pyrkiä sovittamaan yhteen puheäänenvahvistimen ja puhelimen käyttö mikäli se on asiakkaan päivittäisen kommunikoinnin kannalta välttämätöntä. Hoitovastuussa olevan tahon puheterapeutti arvioi laitteen tarpeellisuuden. Laitteen soveltuvuus tulee arvioida kokeilemalla laitteen käyttöä riittävän pitkän ajan.

22 12 PIIRTÄMISEN JA KIRJOITTAMISEN APUVÄLINEET

22 12 09 Nimenkirjoituskehikot ja -leimasimet

Välineet jotka auttavat kirjoittamaan nimen oikeaan paikkaan tai tekemään allekirjoituksen leimaa käyttämällä.

Ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 12 15 Kirjoituskoneet

Kohtaan sisältyvät esim. mekaaniset, elektroniset, puhuvat ja pistekirjoituskoneet sekä kirjoituskoneet, joissa on muisti. Tietokoneet ja päätelaitteet, ks. 22 33.

Luovutetaan näkövammaiselle tarveharkinnan perusteella.

22 18 ÄÄNI- JA KUVAMUODOSSA OLEVAA TIETOA TALLENTAVAT, TOISTAVAT JA NÄYTTÄVÄT APUVÄLINEET

22 18 03 Nauhoitus ja kuuntelulaitteet

Välineet jotka nauhoittavat ja/tai toistavat ääntä.

Digitaalinen sanelin voidaan luovuttaa muistiinpanojen tekemistä varten näkövammaiselle tai asiakkaalle, joka ei voi kirjoittaa vaikeiden motoristen toimintakyvyn rajoitteiden vuoksi.

22 18 03 03 DAISY-formaattia toistavat soittimet

Laitteet, joilla voidaan toistaa DAISY (Digital Accessible Information System) formaattiin cd-rom levyllä tallennettuja kirjoja. DAISY-rakenteen johdosta kirjoissa on helppo siirtyä sivulta ja luvusta toiseen. Kirjoihin voi myös jättää kirjanmerkkejä.

Laitteet, joilla voidaan toistaa DAISY (Digital Accessible Information System) muotoon tallennettuja julkaisuja. Daisy-rakenteen johdosta julkaisuissa kuten kirjoissa ja lehdissä on helppo siirtyä sivulta ja luvusta toiseen. Julkaisuihin voi myös jättää kirjanmerkkejä. Laitteet lukevat toistettavan julkaisun cdr-levyltä, muistikortilta, USB-muistista ja/tai verkosta. Joissakin laitemalleissa on myös sisäistä muistia. Laitteissa voi mallista riippuen olla erilaisia lisätoimintoja kuten mahdollisuus äänen tallentamiseen, jolloin laite toimii myös sanelimena. Daisy-soitin voidaan luovuttaa näkövammaiselle henkilölle äänikirjojen ja/tai äänilehtien kuuntelemista varten.

22 18 24 Radiotaajuuslähetinjärjestelmät

Välineet jotka vastaanottavat tai lähettävät korkeataajuuksisia elektromagneettisia aaltoja. Kohtaan sisältyvät esim. järjestelmät, lähettimet ja vastaanottimet paikalliseen yksisuuntaiseen kommunikaatioon. Kuulemisen apuvälineet, ks. 22 06

Langaton kuuntelulaite eli FM-laite on yksilöllisellä, säädettävällä radiotaajuudella toimiva yksisuuntainen lähetinvastaanotinlaitteisto. FM-laite toimii paristolla tai ladattavalla akulla. Nykyään useimmissa FM-laitteissa vastaanotin on suoraan paristokoteloon integroitu tai vastaanoton on kuulokojeessa. FM-laitetta käytetään kuulokojeen kanssa. Voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä esikoulua tai peruskoulun alaluokkia käyvälle lapselle, jolla on kuulovika ja jolla ilman ryhmäkuuntelulaitetta olisi vaikeuksia seurata opetusta. Kela kustantaa FM-laitteen lapsille 7. luokasta alkaen ja työikäisille hakemuksen ja lääkärinlausunnon perusteella. FM-laitteen arvion tekee apuvälinealan asiantuntija.

Uudet langattomaan äänensiirtoon perustuvat kuulokojemerkkikohtaiset lisälaitteet esim. minimikrofonit ja kommunikointiyksiköt voidaan luovuttaa yksilöllisen asiantuntija-arvion perusteella silloin, kun kuulovammaisen selviäminen paranee huomattavasti koulutuksessa ja työelämässä. Vaikeassa kuulovammassa tai kuulonäkövammassa arvioidaan laitteiden tuoma hyöty asiointissa ja arjessa selviämisessä.

22 18 27 Infrapunajärjestelmät

Välineet, jotka vastaanottavat tai lähettävät ääntä käyttäen infrapunavaloa. Kohtaan sisältyvät esim. järjestelmät, lähettimet ja vastaanottimet paikalliseen yksisuuntaiseen kommunikaatioon, esim. henkilökohtainen äänentoisto ja auditorion äänentoistojärjestelmät. Kuulemisen apuvälineet, ks. 22 06. Apuvälineet ympäristön hallintaan kauko-ohjauksella, ks. 24 13.

22 18 30 Induktiosilmukkalaitteet

Välineet jotka vastaanottavat ja lähettävät tietoa elektromagneettisten aaltojen avulla induktiosilmukajärjestelmissä. Kohtaan sisältyvät esim. puhetaajuus- ja kanta-aallon taajuusinduktiosilmukajärjestelmät ja induktiosilmukavastaanottimet. Kuulemisen apuvälineet, ks. 22 06.

Pienoissilmukka välittää audiolaitteiden äänen induktiivisesti kuulolaitteeseen, jolloin ympäristön meluäänet eivät häiritse. Kuulokoje voidaan myös liittää sähköisesti audioinput- liitäntäjohdolla tai laitevalmistajan langattomilla laitteilla suoraan äänilähteeseen. Arvion induktiosilmukkalaitteen tarpeesta tekee apuvälinealan asiantuntija. Johdollinen pienoissilmukka luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä silloin, kun kuulokojeella ei saa tarvittavaa selvyttä radio/TV-ohjelmien kuuntelussa.

22 21 LÄHIKOMMUNIKOINNIN VÄLINEET

Välineet jotka helpottavat samassa tilassa olevien kahden henkilön välistä kommunikointia

Kommunikoinnin apuvälineillä tarkoitetaan erilaisia puhetta ja kommunikointia tukevia apuvälineitä. Apuvälineet voidaan jakaa manuaalisiin ja tekniikkaa hyödyntäviin. Manuaalisia kommunikoinnin apuvälineitä ovat esimerkiksi kuvakommunikointikansiot. Teknisiä kommunikoinnin apuvälineitä ovat esimerkiksi erilaiset kommunikointilaitteet ja tietokoneavusteiset kommunikointiohjelmat.

Toimivan kommunikoinnin apuvälineratkaisun valinta edellyttää asiakkaan laaja-alaista kommunikoinnin apuvälinetarpeen arviota ja apuvälineen kokeilujaksoa. On huomioitava mm. kielelliset, kognitiiviset, motoriset ja vuorovaikutustaidot, käyttäjän ja lähiympäristön tarpeet, toiveet, motivaatio ja edellytykset apuvälineen käytölle sekä ennuste mahdollisen sairauden suhteen. (Yhtenäisen kiireettömän hoidon perusteet s. 198) Arvio tehdään yksilöllisesti ja käyttäjälähtöisesti laitteen valinnan perustessa uusimpaan tietoon saatavilla olevista teknisistä ja muista mahdollisuuksista.

Kommunikoinnin apuväline luovutetaan puhevammaiselle asiakkaalle, jolla on tarve ja edellytyksiä käyttää apuvälinettä kommunikointinsa täydentämiseen tai korvaamiseen ympäristönsä tukemana ja jonka osallistumis- ja vuorovaikutusmahdollisuuksia apuväline lisää. Puhevammaisten asiakkaiden lisäksi myös lähi-ihmisten täytyy sitoutua kommunikoinnin apuvälineen käyttöön ja ylläpitoon. Sitoutuminen tarkoittaa sitä, että asiakkaan lähipiiristä tulee löytyä tukihenkilö, joka opettelee kommunikoinnin apuvälineen käytön ja huolehtii sen toimivuudesta, päivityksistä sekä tarvittavista yhteydenotoista apuvälineen luovuttaneeseen yksikköön.

Kommunikoinnin apuvälineet ovat erityistä asiantuntemusta vaativia ja niiden tarpeen arviointi ja luovutus on keskitetty ERVA-alueilla kommunikaation apuvälineistä vastaaviin yksiköihin (Tikoteekki tai vastaava). Kommunikoinnin apuvälineiden tarpeen arviointi, kokeilu ja valinta edellyttävät laaja-alaista yhteistyötä, johon osallistuvat ammattihenkilöiden lisäksi asiakas ja hänen lähi-ihmisensä mukaan luettuna kuntouttajat, päivähoito, koulu tai muu henkilökunta.

Asiakas ohjataan kommunikaation apuvälineistä vastaavan yksikön palveluihin lääkärin tai muun julkisen terveydenhuollon/sosiaalitoimen ammattilaisen kirjallisella läheteellä. Läheteestä tulee ilmetä asiakkaan diagnoosi, toimintakyky, sairaudet sekä kommunikoinnin vaikeudet. Apuvälineen hankkiva taho vastaa välineen käyttöön liittyvän ohjauksen järjestämisestä joko omana toimintana tai ostopalveluna. Kela vastaa vaikeavammaisen henkilön työssä tai ammatillisessa koulutuksessa tarvitsemista kalliista ja vaativista apuvälineistä. Opetustoimi on velvollinen järjestämään perusopetuksessa olevalle vammaiselle oppilaalle koulu- ja luokkakohtaiset apuvälineet sekä opetusvälineet ja oppimateriaalit. Sosiaalitoimesta vammaisen henkilö voi hakea tukea päivittäisissä toiminnoissa muun muassa viestinnässä ja vapaa-ajantoiminnoissa tarvitsemiensa välineiden, koneiden ja laitteiden hankintaan.

Kommunikoinnin apuvälineiden sisältöjen ajantasaisuudesta ja suppeista päivittämisistä vastaavat lähi-ihmiset, kun heidät on siihen opastettu ja perehdytetty. Laajoista päivittämisistä vastaa pääosin apuvälineen myöntänyt taho. Apuvälineeksi myönnetyn tietokoneen käyttöjärjestelmä- ja apuvälineohjelmapäivityksistä vastaa pääosin apuvälineen myöntänyt taho.

22 21 03 Kirjain – ja symbolisarjat ja – taulut

Lähikommunikoinnin apuvälineet, jos puhuminen ei ole mahdollista tai on vaikeaa. Kohtaan sisältyvät esim. kirjain-, kuva- ja symbolitaulut.

22 21 03 02 Sana-, lause- ja/tai kuvakansiot

Kansiot joihin on koottu sanoja, lauseita ja/tai kuvia.

Kommunikaatiokansiota ovat erilaiset sana-, lause- ja kuvakansiot. Suosituksen kommunikaatiokansiota tekee yleensä kuntouttava puheterapeutti/hoitovastuussa oleva taho, joka arvioi kansion tarpeen. Arvion tekevä apuvälinealan asiantuntija määrittää kansion laajuuden ja kansion koon.

Asiakkaan vuorovaikutustaitojen sekä kielellisten taitojen tulee olla riittävät taulun tai kansion käyttöön.

22 21 06 Puheäänenvahvistimet

Välineet, jotka lisäävät yhden tai useamman henkilön äänen voimakkuutta. Kuulemisen apuvälineet, ks. 22 06. Henkilökohtaiset puheäänenvahvistimet, ks. 22 09 06.

22 21 09 Kommunikointilaitteet

Elektroniset laitteet, jotka auttavat suorassa kommunikoinnissa. Kohtaan sisältyvät esim. kannettavat ja ei-kannettavat digitaaliset sähköiset näytöt, paperi, nauhoitetun ja/tai synteettisen puheen tulostuslaitteistot.

22 21 09 01 Yhden viestin laitteet

Laitteet, joihin voidaan tallentaa vai yksi viesti.

22 21 09 02 Usean viestin laitteet

Laitteet joihin voidaan tallentaa useita viestejä.

22 21 09 03 Kirjoittamiseen perustuvat kommunikointilaitteet

Näppäimistöillä varustetut laitteet, jotka tulostavat kirjoitetun viestin tekstinä ja/tai puheena. Luokkaan sisältyvät esim. kirjoitustulkkauslaitteet.

Kommunikointilaitteiden luovuttaminen edellyttää asiakkaan ymmärrystä laitteen käytöstä. Lisäksi hänen tulee itse pystyä käyttämään laitetta jollakin ohjaintavalla. Yhden tai muutaman viestin laitteet voidaan luovuttaa myös orastavien kommunikointitaitojen tukemiseen.

Kirjoittamiseen perustuvat kommunikointilaitteet luovutetaan välttämättömään päivittäiseen lähikommunikointiin. Yksilöllisen tarveharkinnan perusteella voidaan mahdollistaa etäkommunikointi. Tällöin potilas hankkii itse Internetliittymät ja mahdolliset sähköpostiohjelmat.

22 21 12 Lähikommunikaation ohjelmat

Ohjelmistot, joilla tuotetaan viestejä suorassa kommunikoinnissa. Kohtaan sisältyvät esim. sulautetut ohjelmistot, jotka avustavat lähikommunikaatiota. Tekstinkäsittelyohjelmat, ks. 22 12 24. Selain- ja kommunikaatio-ohjelmat, ks. 22 33 15.

Tietokoneelle asennettavat kommunikointisovellukset, joilla voi tuottaa viestejä joko kuvin tai kirjoittamalla. Asiakkaalle rakennetaan arviointiprosessin aikana yksilöllinen sisältö lähikommunikaation ohjelmaan. Se luovutetaan ohjatusti kokeilujaksolle. Kokeilujakson onnistuessa lähitukiverkostolle ohjataan ohjelman muokaus ja päivitys. Tarvittaessa tehdään suositus kommunikaation ohjauksesta puheterapeutin tai puhevammaisten tulkin toteuttamana. Osassa ohjelmista voidaan edellyttää läheisten käyvän ohjelman käyttöönottokoulutuksen apuvälineestä vastaavan tahon kustantamana.

22 24 PUHELIMEN KÄYTÖN JA TELEMATIIKAN APUVÄLINEET

22 24 03 Puhelimet

Kohtaan sisältyvät esim. kiinteät puhelimet, joissa saattaa olla johdoton kuuloke, kaiutin-, kuva- ja videopuhelimet, teleksit ja faksit sekä puhelimet, joissa on sisäänrakennetut varoitussignaalit, Internetpuhelimet ja pistenäppäimillä varustetut puhelimet. Kuulemisen apuvälineet, ks. 22 06.

Puhelimia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

22 24 06 Matkapuhelimet

Matkapuhelimia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä. Apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella matkapuhelin voidaan luovuttaa osana ympäristön- tai tiedonhallintajärjestelmää, liikkumisen tukea taikka puhetta korvaavan kommunikoinnin välineenä silloin, kun se kokonaistilanne ja toimintakyky huomioiden on tarkoituksenmukaisin ja/tai kokonaistaloudellisin ratkaisu.

22 24 06 02 Multimediapuhelimet

Matkapuhelimet joissa on useita eri toimintoja kuten esimerkiksi kamera, kalenteri, videokamera ja/tai kirjoitusnäppäimistö joka mahdollistaa internetin käytön

22 24 06 01 Pelkistetyt, selkopuhelimet

Helppokäyttöiset perustoiminnoilla varustetut matkapuhelimet, senioripuhelimet.

Senioripuhelimia tai muita puhelimia ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä. Matkapuhelimeen liitettävä puhe- ja/tai suurennusohjelma voidaan luovuttaa sokealle, vaikeasti heikkonäköiselle tai kuurosokealle, kun matkapuhelimen käyttö ei muuten onnistu.

22 24 09 Tekstipuhelimet

Tekstipuhelinta voi kuulovammaisen asiakas hakea sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella. Hakemuksen liitteenä tarvitaan audionomin tai kuntoutusohjaajan lausunto.

22 24 21 01 Soiton ilmaisimet

Laitteet jotka ilmaisevat puhelimen soimisen esimerkiksi vahvistetulla äänellä, vilkkuvalla valolla tai tärinällä.

22 24 21 02 Puhelinvahvistimet

Laitteet jotka vahvistavat tulevan äänen.

Puhelinvahvistin lisälaitteena lankapuhelimiin tai vahvistinpuhelin voidaan luovuttaa kuulovammaiselle asiakkaalle, jolla on kuulonsa vuoksi merkittäviä vaikeuksia käyttää tavallista puhelinta.

22 27 HÄLYTYS-, MUISTUTUS- JA MERKINANTOVÄLINEET

Kognitiivisen toimintakyvyn muutokset vaikuttavat arjen toiminnoista omatoimiseen selviytymiseen yhtä lailla fyysisen toimintakyvyn muutosten kanssa. Apuvälineet ja erilaiset teknologiset ratkaisut voivat mahdollistaa turvallisen ja mielekkään arjen omassa luonnollisessa toimintaympäristössä, etenkin kun ne on sovitettu muiden palveluiden ja tukien kanssa.

Hälytys-, muistutus ja merkinantovälineiden tavoitteena on auttaa asiakasta tekemään tiettyjä toimintoja, antaa käsitys ajankulusta, auttaa paikkaan orientoitumisessa, auttaa suunnistamaan ympäristössä, luoda turvallisuutta ja varmuutta ja tukea omatoimisuutta sekä ehkäistä ei-toivottuja tilanteita, vahinkoja ja onnettomuuksia. Tällaisia apuvälineitä ovat mm. kulunvalvonta, optinen sänkyvahti, GPS-paikannuslaite, kannettava liikehälytin, kuvapuhelin ja liesivahti (Apuvälineet ja dementia Pohjoismaissa 2008)

Näitä apuvälineratkaisuja miettiessä on nähtävä asiakkaan kokonaistilanne ja vahvistettava erilaisin ratkaisuin hänen olemassa olevaa toimintakykyään ja toimintamahdollisuuksiaan. Miten erilaiset ratkaisut tukevat turvallista arkea ja mitkä ovat asiakkaan todelliset mahdollisuudet hyötyä teknologian ja apuvälineiden mahdollisuuksista arjessaan.

Vaikeasti kuulovammaisen hälytysjärjestelmä on eri toiminnoista koostuva kokonaisuus, johon voidaan liittää mm. seuraavia toimintoja:

- ovikellon soiton ilmaisin
- puhelimen soiton ilmaisin (lankapuhelimelle)
- itkuhälytin (kun kuulovammaisen perheessä on vauva)
- palovaroitin (lain mukaan pakollinen, minkä vuoksi se yleensä on aina osana järjestelmää)
- herätyskello

Vastaanotin ja hälytystapa valitaan aina yksilöllisesti potilaasta ja kuulovammasta riippuen. Pääsääntöisesti hälytysjärjestelmä myönnetään sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta kun kuulokynnystaso (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHz kuulokynnysten keskiarvo paremmassa/huonommassa korvassa) on ≥ 60 dB.

22 27 03 Merkinantovälineet, näköön perustuvat

Välineet, jotka valon tai muiden visuaalisten signaalien avulla ilmaisevat, että lähettimen sijaintipaikassa tapahtuu jotain, ja jotka voivat muuttaa esim. äänisignaalin kuvasignaaliksi. Kohtaan sisältyvät esim. sähköiset itkuhälyttimet, ovikellot, ovikellonsoiton ilmaisimet ja ovivaroittimet.

22 27 03 03 Valolliset ovikellot ja ovikellonsoiton ilmaisimet

Laitteet jotka ilmoittavat vilkkuvalla valolla ovikellon soiton.

22 27 06 Merkinantovälineet, kuuloon perustuvat

Välineet, jotka äänen avulla ilmaisevat, että lähettimen sijaintipaikassa tapahtuu jotain, ja jotka voivat muuttaa esim. kuvasignaalin äänisignaaliksi tai jotka voivat lisätä normaalin välineen äänenvoimakkuutta. Kohtaan sisältyvät esim. sateenilmaisimet ja tietokonesignaalien ilmaisimet.

22 27 06 01 Ääni-ilmaisimet

Laitteet jotka muuttavat esimerkiksi valon, liikkeen tai paineen ääneksi tai puheeksi. Luokkaan sisältyvät esim. puhuvat värintunnistimet ja paristojen testauslaitteet.

Itkuhälytin korvataan sosiaalitoimen vammaispalvelun kautta osana hälytinjärjestelmää kuulovammaiselle, jolla kuulokynnystaso (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHz kuulokynnysten keskiarvo huonommassa korvassa) on ≥ 60 dB. Jos hälytinjärjestelmälle ei ole muuta tarvetta, itkuhälytin voidaan yksilöllisen tarveharkinnan perusteella luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä terveydenhuollon yksiköstä

22 27 06 02 Kovaääniset ovikellot

Ovikellot jotka hälyttävät kovalla ja toistuvalla äänimerkillä.

22 27 09 Merkinantovälineet, mekaaninen signaali

Välineet, jotka tuntoaistiin perustuvien signaalien avulla ilmaisevat, että lähettimen sijaintipaikassa tapahtuu jotain ja jotka voivat muuttaa esim. ääni- tai kuvasignaalin värähtelyksi tai muuksi tuntoaistiin perustuvaksi signaaliksi. Kohtaan sisältyvät esim. värähtelyä tuottavat ilmaisimet.

22 27 12 Kellot

Välineet joilla mitataan aikaa ja jotka näyttävät ja/tai kertovat ajan. Kohtaan sisältyvät esim. kannettavat ja ei-kannettavat kellot, ja kellot joissa on tai ei ole hälytystoimintoa.

Kelloja ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä lukuun ottamatta seuraavia poikkeuksia. Tärstinherätyskello voidaan luovuttaa kuuroutuneille, toispuoleisesti vaikeasti huonokuuloisille ja kuulokojetta käyttäville erillisen tarveharkinnan mukaan kun asiakkaan kuulokynnystaso (taajuuksien 0,5, 1, 2, 4 kHz kuulokynnysten keskiarvo huonommassa korvassa) on ≥ 60 dB. Kellot, joiden avulla havainnollistetaan ajan kulumista voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, mikäli asiakas sen välttämättä tarvitsee suoriutuakseen päivittäisistä toiminnoistaan.

22 27 15 Kalenterit ja aikataulut

Välineet, joihin tallennetaan ja joilla järjestellään tietoa tulevista toiminnoista. Kohtaan sisältyvät esim. erityiset kalenteriohjelmat. Toimisto-ohjelmistot ja teollisuuden ohjelmistot, ks. 28 21 12.

22 27 16 Muistin tukena toimivat apuvälineet

Välineet, joilla henkilölle ilmoitetaan tai henkilöä muistutetaan tämän elämään kuuluvista henkilöistä, tärkeistä toimista tai tapahtumista. Kohtaan sisältyvät esim. lääkkeen ottamisesta muistuttavat laitteet, kannettavat muistilehtiöt, puhetulostuksella varustetut kuvajärjestelmät ja ajastettavat muistutusjärjestelmät.

22 27 18 Henkilökohtaiset hälytysjärjestelmät

Välineet joita itse käyttäjä käyttää tai jotka aktivoituvat automaattisesti hädän hetkellä. Kohtaan sisältyvät esim. insuliinihälyttimet, epilepsiakohtausten hälyttimet ja kaatumishälyttimet.

Palveluasumisyksikössä tulee olla perusvarustuksena mm. hoitajakutsujärjestelmät ja asiakkaan tarpeita vastaavat hälytyspainikkeet. Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) 4 §:n mukaan toimintayksikössä (kuten asumispalveluyksiköissä) tulee olla riittävät ja asianmukaiset varusteet. Kunnan tulee asumispalveluyksiköitä kilpailuttaessaan ja uusia sopimuksia tehdessään ottaa laatutekijöinä ottaa huomioon yksikköjen varustetaso. (STM, kuntainfo 2/2013).

Insuliinihälyttimet eivät ole lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä. Niistä potilas saa lisätietoa hoitavalta lääkäriltä / diabeteshoitajalta.

22 27 18 02 Epilepsia- ja kaatumishälyttimet

Laitteet jotka hälyttävät jos henkilö saa epileptisen kohtauksen ja/tai kaatuu.

Epilepsiahälytin luovutetaan neurologian erikoislääkärin havaitseman tarpeen perusteella kotona asuvalla asiakkaalle, jolla on toistuvia yöllisiä kohtauksia, jotka valvomattomina saattavat aiheuttaa henkilölle turvallisuusriskin.

22 27 18 03 Turvajärjestelmät

Laitteet joilla henkilö voi hälyttää itselleen apua. Laite yhdistää hälytyksen sovittuun paikkaan tai henkilölle. Hälytyksen voi tehdä henkilö itse tai se voidaan ohjelmoida automaattisesti tapahtuvaksi, jos henkilö ei esim. liiku määrätyn ajan kuluessa.

Turvahälytysjärjestelmiä ei luovuteta lääkinnällisenä kuntoutuksena. Apuvälinealan asiantuntijan tekemän arvioinnin perusteella ne voidaan kuitenkin sisällyttää osaksi ympäristönhallintajärjestelmää.

Sairauksissa, jossa käsien toimintakyky on heikentynyt, voi turvarannekkeen käyttäminen /painaminen olla mahdotonta. Tällöin tarvitaan yksilöllisesti valittu ulkoinen painike, jolla hälytys tehdään. Joihinkin turvahälytysjärjestelmiin voidaan liittää painike.

22 27 21 Yleiset hälytysjärjestelmät

Kohtaan sisältyvät esim. palohälyttimet ja savunilmaisimet.

Yleisiä hälytysjärjestelmiä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä.

22 27 21 01 Palovaroittimet

Palovaroitin voidaan myöntää sosiaalitoimesta vammaispalvelulain perusteella kuulovammaiselle henkilölle.

22 27 24 Valvonta- ja paikannusjärjestelmät

Välineet, joilla valvotaan tiettyä paikkaa tai tietyn henkilön tilaa tai sijaintia. Kohtaan sisältyvät esim. satelliittipaikannusjärjestelmät (eli GPS-järjestelmät).

Valvonta- ja paikannusjärjestelmiä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä, vaan ne liittyvät hoivan järjestämiseen.

22 27 27 Merkitsemistarvikkeet ja -välineet

Välineet tuotteiden merkitsemiseen ja tunnistamiseen. Kohtaan sisältyvät esim. merkit, symbolit ja etiketit.

Hälytys-, muistutus- ja merkinantoapuvälineiden arviointi tehdään moniammatillisesti yhdessä esim. muistisairauksien asiantuntijan, läheisen/omaisen ja kotihoitokeskuksen hoitajan läsnä ollessa. Tavoitteena on, että arvio tapahtuisi kotikäyntinä, jolloin apuvälineen/apuvälineiden tarkoitus ja käyttö tulee kaikkien toimijoiden tietoon samanaikaisesti. Apuvälinearviointia tehtäessä on tärkeää arvioida asiakkaan kyky oppia uuden tekniikan käyttö sekä ennuste sairauden etenemisestä.

22 30 LUKEMISEN APUVÄLINEET

22 30 03 Äänikirjat

Viestintävälineet, joiden avulla kirjoitettu tieto voidaan esittää puhutussa muodossa.

Celian kirjoja voivat käyttää kaikki, joille tavallisen kirjan lukeminen on sairauden tai vamman tai vastaavan syyn vuoksi vaikeaa. Celian maksuttoman äänikirjapalvelun käyttäjäksi voi liittyä kirjastossa. Kun liittyy käyttäjäksi kirjastossa, ei tarvitse esittää todistusta tai lausuntoa siitä, että lukeminen on vaikeaa. Oma suullinen ilmoitus asiasta riittää. Lisätietoa www.celia.fi.

22 30 12 Sivunkääntäjät

Sivunkääntäjä voidaan luovuttaa, kun apuväline mahdollistaa asiakkaan kirjojen ja lehtien omatoimisen lukemisen ja lukeminen on oleellinen osa asiakkaan jokapäiväistä toimintaa esim. opiskelu.

22 30 15 Lukutelineet ja kirjanpitimet

Lukuteline voidaan luovuttaa asiakkaalle, kun apuväline mahdollistaa kirjojen ja lehtien omatoimisen lukemisen ja lukeminen on oleellinen osa jokapäiväistä toimintaa eikä normaalit kaupasta ostettavat lukutelineet ole riittäviä. Lukutelineitä voidaan käyttää myös muihin päivittäisen toiminnan tarpeisiin, kuten kommunikoinnin apuvälineen sijoitteluun käyttäjän ulottuville.

Koulukäyttöön tarvittavat lukutelineet ja kirjanpitimet hankkii koulutoimi.

22 30 21 Lukukoneet

Välineet jotka muuntavat kirjoitetun tekstin vaihtoehtoisesti joko näkö-, kuulo- ja/tai tuntoaistein havaittavaksi kommunikaatioksi.

Kahta toisiaan vastaavaa tai toiminnassa toisiaan korvaavaa apuvälinettä ei luovuteta samalle asiakkaalle. Käyttäjältä edellytetään sellaista toimintakykyä, että lukukoneen käyttö sujuu, ja laite on käyttäjälleen hyödyksi.

22 33 TIETOKONEET JA PÄÄTELAITTEET

Tietokone lisälaitteineen ja ohjelmistoineen voi mahdollistaa kommunikoinnin, lukemisen, kirjoittamisen ja tiedon hankinnan puhe-, näkö, liikunta -tai monivammaiselle asiakkaalle, jolle se muuten ei ole mahdollista. Tietokoneen käyttöön voi liittyä erikoisohjaimen valinta. Tietokoneen hankinta mitoitetaan (koneen tyyppi, kapasiteetti, lisävarusteet, kommunikointiohjelma) siten, että kommunikointi sen avulla onnistuu. Tietokonetta ei luovuteta pelkästään kommunikoinnin kuntoutuksellisiin tarpeisiin tai harrastuskäyttöön.

Toimivien tietokoneavusteisten menetelmien valinta edellyttää asiakkaan laaja-alaista kommunikoinnin ja toimintakyvyn arviota sekä laitteen kokeilujaksoa. On huomioitava mm. kielelliset, kognitiiviset, motoriset ja vuorovaikutustaidot, asiakkaan ja lähiympäristön tarpeet, toiveet, motivaatio ja edellytykset apuvälineen käytölle sekä ennuste mahdollisen sairauden suhteen. Asiakkaan lisäksi myös lähi-ihmisten on sitouduttava välineiden käyttöön ja ylläpitoon. Tietokoneavusteisten menetelmien toimivuuden ja ylläpidon turvaamiseksi edellytetään, että asiakkaan lähipiiristä voidaan nimetä tuki-/vastuuhenkilö, joka perehtyy välineistön toimintaan ja voi antaa tarvittaessa ohjausta ja tukea apuvälineen käyttäjälle. Apuvälineen luovuttamisen yhteydessä järjestetään käytön opetus ja ohjaus asiakkaalle sekä lähipiirille.

22 33 06 01 Kannettavat tietokoneet

Tietokoneet, jotka toimivat akuilla ja joita voidaan kuljettaa ja käyttää.

22 33 06 02 Kämmentietokoneet

Pienet käteen mahtuvat tietokoneet, joilla voi myös soittaa. Laitteeseen voidaan asentaa kommunikointiohjelma.

22 33 18 Tietokoneiden ja verkkojen lisävarusteet

Kohtaan sisältyvät esim. ulkoiset muistit, modeemit, sovittimet ja kaapelit, tallentavat ja ei-tallentavat CD-ROM -laitteet, DVD:t ja verkkolaitteet. Tietokoneiden tiedonsyöttö-laitteet, ks. 22 36. Tietokoneiden tulostuslaitteet, ks. 22 39

22 36 TIETOKONEIDEN TIEDONSYÖTTÖLAITTEET

22 36 03 Näppäimistöt

Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitusnäppäimistöt. Puhelimen lisälaitteet, ks. 22 24 21.

Kohtaan sisältyvät myös erikoisnäppäimistöt

22 36 06 Hiiret

Kohtaan sisältyvät esim. pallohiiret, kynälukijat/laserlukijat, hiiriporttiin liitetyt joystickit ja hiirenkaltaiset pelijoystickit

22 36 06 02 Pallohiiret

Kursorin ohjaamiseen tarkoitettut erimuotoiset ja kokoiset hiiret, joita käytetään pyörittämällä ohjainpalloa.

22 36 06 03 Erikoishiiret

Kursorin ohjaamiseen tarkoitettut hiiret. Luokkaan sisältyvät esim. pää- ja katsehiiret, kursorin ohjaamiseen tarkoitettut sauva sekä keskilinjassa käytettävät joystick- ja levyhiiret.

22 36 09 Joystickit

Kohtaan sisältyvät esim. samankaltaiset ominaisuudet sisältävät kytkimet.

22 36 12 01 Kytkimet ja kytkinsovittimet

Välineet joiden avulla kiinnitetään esim. kommunikointilaitte, ympäristöhallintalaitteen lähetin tms. tietokoneeseen. Kohtaan kuuluvat esim. painikkeet, kallistus-, liike-, lihas- tai imu-puhalluskytkimet, joilla voidaan korvata joko näppäimistön tai hiiren toiminta.

22 36 15 01 Asennusvarret ja telineet

Välineet joiden avulla kiinnitetään tai asennetaan syöttölaitteet tietokoneeseen.

Tiedonsyöttölaitteet luovutetaan yksilöllisen arvioinnin perusteella. Lukevia kyniä ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineinä.

22 39 TIETOKONEEN TULOSTUSLAITTEET

22 39 03 Näytöt

Kohtaan sisältyvät esim. pistekirjoitusnäytöt. Myös tunnusteluun ja kosketukseen perustuvat näytöt kuuluvat tähän luokkaan.

22 39 03 02 Pistenäytöt

Laitteet joiden avulla luetaan elektronisessa muodossa olevaa tekstiä. Piste- tai pistekirjoitusnäyttö vastaa tietokoneen ruutua. Kerralla luettavissa esim. 40 tai 80 pistekirjoitusmerkkiä. Luokkaan sisältyvät myös pistekirjoitusnäytöt, joissa on myös tekstin kirjoitusmahdollisuus.

Pistenäyttö voidaan luovuttaa kuurosokealla tai syntymäsokealle asiakkaalle, kun sen käyttö on perusteltua eikä tekstin lukeminen muiden apuvälineiden tai ohjelmien avulla onnistu.

22 39 06 Tulostimet

Tulostinta ei luovuteta lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

22 39 07 Ääneen perustuvat näytöt

Välineet, jotka esittävät tietokoneessa olevaa tietoa äänen, esimerkiksi puheen tai muiden äänien, avulla. Kohtaan sisältyvät esim. puhesyntetisaattorit.

Puhesyntetisaattorit voidaan luovuttaa näkövammaiselle tai sokealle tietokoneen apuohjelmaksi yksilöllisen tarvearvion perusteella.

22 39 09 Vaihtoehtoiset tulostuslaitteet

Välineet jotka tulostavat tietokoneen tiedon puheesta puheeksi tai synteettiseksi puheeksi. Kohtaan sisältyvät esim. synteettisen puheen ohjelmat, jotka tulostavat tiedon vaihtoehtoisessa muodossa, ja muut näytöt paitsi pistekirjoituskosketusnäytöt

22 39 12 Tulostuksen erikoisohjelmat

Kohtaan sisältyvät esim. ohjelmat jotka suurentavat näytöllä esitetyn tekstin ja grafiikan, ohjelmat jotka lukevat näytön tiedon ja muuntavat sen puheeksi (näytön lukija). Suurentavat videojärjestelmät, ks. 22 03 18.

22 39 12 01 Suurennusohjelmat

Näytöllä esitetyn tekstin ja grafiikan suurentavat ohjelmat.

22 39 12 02 Ruudunlukuohjelmat

Ohjelmat jotka lukevat näytön tiedon ja muuntavat sen puheeksi tai pistekirjoitukseksi. Luokkaan sisältyvät esim. mallit joilla voidaan käyttää sekä pistekirjoitusnäyttöä että puhesyntetisaattoria yhtä aikaa.

Tietokone voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä silloin, kun asiakas ei vammaan tai sairauden vuoksi pysty kommunikoimaan puheella. Tietokoneen hankinnan edellytyksenä kommunikaatioapuvälineeksi on, että kommunikointi onnistuu jollakin puhetta tukevalla tai korvaavalla kommunikointimenetelmällä tai kirjoittamalla.

Tietokoneohjelmia (esim. kommunikointiohjelmat, apuohjelmat), erikoishiiriä ja oheislaitteita (esim. painikkeet, näppäimistöt, kiinnitystelineet) voidaan luovuttaa apuvälineenä silloin, kun asiakas ei pysty vammaan vuoksi käyttämään tietokonetta ilman niitä. Asiakkaalle voidaan luovuttaa lisävarusteita oman tietokoneen käyttämisen mahdollistamiseksi.

24 ESINEIDEN JA LAITTEIDEN KÄSITTELY- JA KULJETUSVÄLINEET

Apuvälineet esineiden kuljettamiseen työpaikalla, ks. 28 06. Apuvälineet esineiden nostamiseen ja siirtämiseen työpaikalla, ks. 28 09.

24 06 PAKKAUSTEN KÄSITTELYVÄLINEET

24 06 03 Avaajat

Välineet joilla avataan pullo, purkit ja muut säilytysastiat. Kohtaan sisältyvät esim. kiinnipitävät levyt. Tarttumisvälineet, ks. 24 18 03. Kiinnitysvälineet, ks. 24 27.

24 06 06 Putkilonpuristimet

Välineet, joiden avulla putkilon sisältö saadaan ulos. Kohtaan sisältyvät esim. hammastahnaputkilon puristimet.

Pullojen purkkien tai muiden vastaavien avaamiseen tarkoitettuja apuvälineitä voidaan hankkia lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi asiakkaalle, jolla pitkäaikaisen sairauden tai vammaan vuoksi on selviä puutteita käden otteessa tai liikkuvuus on rajoittunut nivelmuutosten vuoksi, niin ettei hän suoriudu tehtävistä tavanomaisin keinoin. Apuvälineen tulee olla päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen kannalta välttämätön ja kompensoida puuttuvaa puristusvoimaa, hienomotoriikkaa tai vähentää niveliin kohdistuvaa kuormitusta ja ehkäistä vammaan pahenemista (esim. nivelen virheasento). Edellytyksenä on, että apuvälineen tarve on todettu apuväline alan asiantuntijan tekemän yksilöllisen arvion perusteella ja asiakas on ohjatusti harjoitellut apuvälineen käyttöä.

24 09 KATKAISIMET, KYTKIMET JA OHJAUSLAITTEET

24 09 03 Painikkeet

Välineet, joiden painaminen käynnistää tai toteuttaa mekaanisen toiminnon. Kytkimet ja katkaisimet (käynnistys- ja sammutustoiminto sekä muut toiminnot), ks. 24 09 18.

On olemassa erilaisia ja monella tavalla toimivia käyttökytkimiä, esim. imupuhalluskytkin. Painikkeella ohjataan useimmiten tietokonetta, kommunikaatioapuvälinettä, ympäristönhallintalaitteistoa tai sen avulla tehdään hälytys. Luovutetaan lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun painikkeen käyttö on välttämätön tietyn toiminnon omatoimiseen suorittamiseen. Luovutus edellyttää apuvälinealan asiantuntijan tekemää arviointia.

24 13 APUVÄLINEET YMPÄRISTÖN HALLINTAAN KAUKO-OHJAUKSELLA

Välineet jotka mahdollistavat sähkölaitteen käytön ja hallinnan kauko-ohjauksella asuinympäristössä ja siten lisäävät omatoimisuutta. Kohtaan eivät sisälly muiden järjestelmien tai laitteiden lisävarusteina olevat ympäristönhallintajärjestelmät. Radiotaajuuslähetinjärjestelmät, ks. 22 18 24. Infrapunajärjestelmät, ks. 22 18 27. Portin, oven, ikkunan ja verhon avaajat/sulkijat, ks. 18 21.

24 13 03 Ympäristönhallintajärjestelmät

Järjestelmät, joiden avulla laitteita ohjataan matkan päästä.

Ympäristönhallintajärjestelmä on laitekokonaisuus, joka mahdollistaa asunnossa tai muussa tilassa olevien sähköisten toimintojen hallitsemisen kauko-ohjauksella. Kokonaisuus voi sisältää mm. puhelimen, oven tai ikkunan avaus-/sulkutoiminnot sekä valojen, vuoteen ja viihde-elektronikan ohjauksen. Järjestelmään voidaan liittää myös kutsu- ja hälytystoimintoja. Ohjaus on mahdollista toteuttaa joko näppäin-, kytkin- tai puheohjattavalla kaukosäätimellä tai tietokoneella

Ympäristönhallintalaitteet lisäävät asiakkaan omatoimisuutta kotona (esim. sängyn, ovien, puhelimen, valojen, kodin elektroniikan ohjaaminen yksilöllisesti valitun ohjaustavan avulla) tai liikkueessaan kodista ulos, hissiin jne. Ympäristönhallintalaitteistoa arvioitaessa otetaan huomioon potilaan kokonaistilanne siten, että asiakkaan tarve, toimintakyky, palvelutarve ja muut päivittäiseen elämään liittyvät tekijät arvioidaan. Ympäristönhallintalaitteiden arviointi tehdään yhdessä asiakkaan, apuvälinealan asiantuntijan ja palveluntuottajan kanssa. Käytön opastuksen ja laitteen luovutuksen tekee usein palveluntuottaja. Jos asiakkaalle asennetaan laaja kokonaisuus ympäristönhallintalaitteita, niin siihen voidaan harkinnan mukaan asentaa myös ovikoneistot huoneiston oveen apuvälinekeskuksen kautta.

24 18 KÄSIVARREN, KÄDEN TAI SORMIEN TOIMINTOJA TAI NÄIDEN TOIMINTOJEN YHDISTELMIÄ AVUSTAVAT TAI KORVAAVAT VÄLINEET

24 18 03 Tarttumisvälineet

Välineet, jotka korvaavat käden tarttumistoiminnon. Kohtaan sisältyvät esim. pinsetit. Otteenpidentimet, ks. 24 21. Apuvälineet työkappaleiden ja työkalujen kantamiseen ja niihin tarttumiseen, ks. 28 12 03.

24 18 12 Telineet

Vapaasti seisovat välineet, jotka pitävät tuotetta vakaassa asennossa. Välineet, joilla kävelyn apuvälineet pidetään paikoillaan, kun ne eivät ole käytössä, ks. 12 07 27. Apuvälineet työkappaleiden ja työkalujen kiinnittämiseen ja asetteleeseen, ks. 28 12 06.

Lattialla seisova tippateline ei ole lääkinnällisen kuntoutuksen apuväline vaan hoitoväline. Pyörätuoliin tai sänkyyn kiinnitettävä tippateline katsotaan kuitenkin lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeksi.

24 18 15 Puikot, sauvat ja tikut

Välineet, joiden avulla käytetään muita laitteita ja tietokoneen syöttölaitteita. Apuvälineet kursorin siirtämiseen ja asioiden valitsemiseen tietokoneen näytöltä, ks. 22 36 21.

Ryhmään kuuluvat mm. otsa- ja suupuikot ja niiden pidikkeet sekä painiketikut.

Suupuikko on hammasteknikon yksilöllisesti valmistama apuväline

Otsapuikko on tehdasvalmisteinen apuväline.

Puikkoja käytetään mm. lehtien lukemisessa, tietokonetyöskentelyssä (esim. selkäydinvammaiset)

24 18 27 Toiminnan sallivat käsivarsituet

Välineet, jotka tukevat kyynärvartta toiminnan aikana, esim. tietokoneen tai kirjoituskoneen käytön aikana. Käsivarsituet, ks. 18 10 09.

Tietokonetyöskentelyssä tarvittavia kyynärvarsitukia voidaan luovuttaa, jos ne ovat välttämättömiä asiakkaan itsenäisen tietokonetyöskentelyn mahdollistamiseksi. Arvion tekee apuvälinealan asiantuntija.

24 21 OTTEEN PIDENTIMET

24 21 03 Tarttumapihdit, käsikäyttöiset

Välineet, joita käytetään kohteen pitämiseen, puristamiseen tai tarttumiseen matkan päästä.

24 21 09 Jatkovarret

Välineet, joita käytetään pidentämään ylettymistä ja/tai liikuttamaan kohdetta tarttumatta siihen. Pukeutumis- ja riisuutumiskoukut ja –kepit, ks. 09 09 12

Voidaan luovuttaa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä, kun apuvälineen käyttö mahdollistaa asiakkaan omatoimisen suoriutumisen. Edellyttää apuvälinealan asiantuntijan tekemää arviota.

24 27 KIINNITYSVÄLINEET

Välineet, joilla kohteet kiinnitetään ja lukitaan paikoilleen. Apuvälineet, joilla pyörätuoli kiinnitetään kulkuneuvoon, ks. 12 12 24. Apuvälineet esineiden kiinnittämiseen sekä niihin ylettymiseen ja tarttumiseen työpaikalla, ks. 28 12

24 27 06 Liukuestealustat

Alustat, jotka ehkäisevät niiden päälle laitettujen esineiden luistamista tai putoamista. Amme- ja suihkumatot ja liukuestenauhat, ks. 09 33 06. Kävelyn apuvälineiden kumitulpat ja jääpiikit, ks. 12 07 05. Apuvälineet työkappaleiden ja työkalujen kiinnittämiseen ja asetteluun, ks. 28 12 06.

Liukuestealustoja ei luovuteta lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä.

27 YMPÄRISTÖOLOSUHTEITA PARANTAVAT VÄLINEET, TYÖVÄLINEET JA TYÖKONEET

27 03 YMPÄRISTÖOLOSUHTEITA PARANTAVAT VÄLINEET

27 03 03 Sisäilmaston säätelyvälineet

Välineet, joilla säädellään rajatun tilan sisäilman ominaisuuksia (lämpötilaa, kosteutta, tuuletusta). Kohtaan sisältyvät esim. ilmakehittäjät.

Ilman jäähdytyslaitteisto anotaan sosiaalitoimen kautta asiakkaalle, jolle kuumuus aiheuttaa pitkäaikaisen tai pysyvän kunnon heikkenemisen.

Lähteet

Apuvälinepalvelunimikkeistö 2004. http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/soster/nimikkeistot-luokitukset/kuntoutus-erityistyontekijoiden-nimikkeistot/Documents/Apuv%C3%A4linepalvelunimikkeist%C3%B6_2004.pdf

Apuvälineet ja dementia Pohjoismaissa 2008.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75229/M267.pdf?sequence=1>

Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 18.9.1987/759, pykälä 17
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870759>

Juutilainen & Hietanen toim. 2012. Haavahoidon periaatteet.

Käypä hoito suositukset
<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset>

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380 pykälä 2
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

Pirkanmaan sairaanhoitopiirin julkaisu 4/967

Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän Kommunikaatiokeskus/Tietoteekki. Ohje 1/2013.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta 1363/2011
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111363>

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä, Yhtenäisen kiireettömän hoidon perusteet 2010.

Sosiaali- ja terveysministeriö: Kuntainfo 4/2013
<http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfot/kuntainfo/-/view/1859363>

Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2003:4
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3779.pdf&title=Vammaisten_asumispalveluiden_laatusuositus_fi.pdf

Suomen perustuslaki
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Terveydenhuoltolaki
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

THL 2016. Apuvälineet. <https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/apuvälineet>

Tieliikennelaki 3.4.1981/267 pykälä 88a
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1981/19810267?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ajoneuvo#L6P88a>

Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2010. 2.korjattu painos.
<http://www.julkari.fi/handle/10024/116682>

Liite 1

Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineet -työryhmä 8-12/2016

(ydinryhmä kursivilla)

Työryhmän johtaja Markku Hupli, Eksote

Työryhmän projektityöntekijä Jasu Forss

Heidi Solja, Eksote

Satu Luoto, Eksote

Kaija Jokela, HUS

Anne Ojala, Pirkanmaan shp

Merja Kosonen, Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalveluiden ky

Anna-Kaisa Koistinen, Pohjois- Savon shp

Sirpa Tyrväinen, Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymä

Ulla Kolomainen, Keski-Suomen shp

Tanja Avelin, Keski- Suomen shp

Miia Pelander, Etelä-Pohjanmaan shp

Riitta Korkiatupa, Etelä-Pohjanmaan shp

Reija Lipponen, Carea

Kaiju Mäkilä, Varsinais-Suomen shp

Vuokko Lampinen-Laine, Satakunnan shp

Hannu Heikkilä, Satakunnan shp

Tarja Siira, Pohjois-Pohjanmaan shp

Jaana Leinonen, Kainuu

Hannu Ypyä, Keski-Pohjanmaan shp

Liisa Salminen, Keski-Pohjanmaan shp

Satu Niva, Lapin shp

Eija Korpimaa, Kanta-Hämeen shp

Minna Salmi, Helsinki

Pia Yli-Kankahila, Helsinki

Taina Kulmala, Vantaa

Tiina Hannikainen, Espoo

Leena Kämppi, Etelä- Savon shp

Mia Koski, Etelä- Savon shp

Anu Holopainen, Itä- Savon shp

Mirja- Riitta Turunen, Itä- Savon shp

Tanja Avelin, Kanta-Hämeen shp

Marika Huhtala, Kokkola

Riitta Korkiatupa, Etelä-Pohjanmaan shp

Anna-Mari Särkipaju, Länsi-Pohjan shp

Kari Kuusela, Vaasan shp

Henrik Gustafsson, Invalidiliitto

Merja Heikkonen, STM/vammaisneuvosto

HUS Painehaava luokitus

ESTÄ PAINEHAAVA

Arvioi painehaavariski 2–4 tunnin kuluessa potilaan saapumisesta hoitoon tai viimeistään 8 tunnin kuluessa. Uudelleenarvioi riski aina potilaan tilan muuttuessa, kuitenkin vähintään kerran viikossa.

<p>1</p> <p>Arvioi riskiluokka liikuntakyvyn ja ihon kunnon mukaan</p>	<p>Voimakkaasti rajoittunut liikuntakyky tai painehaava</p> <p>SUURI RISKI</p> <p>Dynaaminen, vaihtuvapaineinen patja tai korkean riskin istuinalusta</p>	<p>Rajoittunut liikuntakyky tai hauras iho tai tuntopuutos</p> <p>KESKISUURI RISKI</p> <p>Vähintään vaahtogeeli-patja tai -istuinalusta</p>	<p>Ei liikuntarajoitetta ja hyväkuntoinen iho</p> <p>MATALA RISKI</p> <p>Uusi arvio tilan muuttuessa tai vähintään kerran viikossa</p>
<p>2</p> <p>Tarkista ihon kunto</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tarkista iho erityisesti luu-ulokekohdilta, letkujen ja katetrien tms. kohdalta. • Arvioi ihon kuivuus/kosteus, värimuutokset, kudoksen kovettuminen, turvotus, hiertymät, rakkulat ja lämpötilaerot. • Arvioi mahdolliset painehaavat luokka ja sijainti. • Tarkista ihon kunto vähintään kerran vuorossa (8 h) – riskipotilaan iho useammin. 		
<p>3</p> <p>Huolehdi ihon ja inkontinenssin hoidosta</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pidä iho puhtaana ja kuivana. • Vaihda kosteat vuodevaatteet ja asusteet. • Rasvaa kuiva iho. • Huomioi pidätyskyky: tarkista vaippa 2–3 tunnin välein ja käytä ihoa suojaavia tuotteita. 		
<p>4</p> <p>Kevennä painetta ja mobiilisoi</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kevennä painetta istuvalta potilaalta vähintään kerran tunnissa, vuodepotilaalta 2–4 tunnin välein alustasta riippuen. • Käytä painetta keventäviä asentoja/asentohoitoa: suosi 30° kallistettua kylkiasentoa ja huomioi erityisesti kantapäät. • Estä luisten ulokkeiden suora kontakti toisiinsa. • Pidä sängynpäätä potilaan voimien sallimassa alimmassa asennossa. • Vältä kitkaa ja hankausta nostoissa ja siirroissa. • Ohjaa ja kannusta omatoimisuuteen. 		
<p>5</p> <p>Arvioi vajaaravitsemuksen riski</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Noudata soveltua menetelmää vajaaravitsemusriskin arvioinnissa. • Huolehdi ravitsemuksesta ravitsemusohjeiden mukaisesti. 		
<p>6</p> <p>Kirjaa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjaa riskiluokka, painehaavan luokka ja sijainti, ennaltaehkäisy- ja hoitosuunnitelma sekä toteutetut toimenpiteet. 		

Liite 3

Lääkinnällisenä kuntoutuksena korvattavat silmälasit

Alle 8 -vuotiaan lapsen silmälasit tai piilolasit korvataan kuntoutuspalveluna (ikä aina huomioiden)

- mikäli hänellä todetaan silmälasihoitoa edellyttävä karsastus, toiminnallinen heikkonäköisyys (amblyopia) tai sen riski; voimakkaasti altistava taittovirhe, vaikka näöntarkkuutta ei saataisi luotettavasti mitattua
- kerran vuodessa tai useammin, jos taittovirhe oleellisesti muuttuu
- rikkoutuneiden lasien korjaus yms. huolto on perheen kustannettava itse

1) Huomattava riski toiminnallisen heikkonäköisyyden kehittymiselle:

Taittovirhe: kaukotaittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D
 likitaittoinen eritaittoisuus ≥ 2 D; voimakas toispuolinen likitaittoisuus: piilolinssi
 hajataittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D
 kaukotaittoisuus $\geq +4$ D
 likitaittoisuus ≥ -4 D
 hajataitto ≥ 1.25 D

2) Amblyopia + taittovirhe:

 kaukotaittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D
 likitaittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D; voimakas toispuolinen likitaittoisuus: piilolinssi
 hajataittoinen eritaittoisuus ≥ 1 D
 kaukotaittoisuus $\geq +2$ D
 likitaittoisuus ≥ -3 D
 hajataitto ≥ 1.0 D

3) Karsastus:

Taittovirhe: silmän kaukotaittoisuuteen liittyvä karsastus: lasit täyskorjauksella ja tietyissä tapauksissa kaksitehot / monitehot, joilla hoidetaan erisuuruista lähikarsastuskulmaa

 ulospäin piilo- ja ilmikarsastus + likitaittoisuus: harkinnan mukaan miinuslasit hoitona

Muut karsastukset tai yhteisnäön häiriöt, jotka vaativat prismakorjausta

Aikuisen prismalasisit korvataan kuntoutuspalveluna

- mikäli hänellä on halvaus- tai liikerajoitteinen / mekaaninen karsastus, silmävärve tai muu vastaava tila
- viiden vuoden välein tai useammin, jos tila oleellisesti muuttuu
- rikkoutuneiden lasien korjaus yms. huolto kustannettava itse